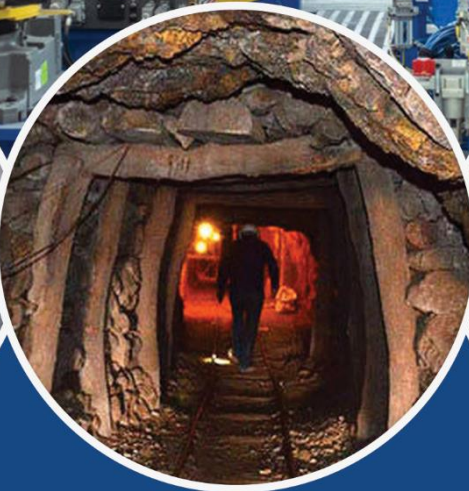

جمهوری اسلامی ایران
وزارت صنعت، معدن و تجارت

گزارش تحول در بخش صنعت، معدن و تجارت

فروردین ۱۴۰۱

حکمرانی نوین بخش صنعت، معدن و تجارت
در راستای تمدن نوین اسلامی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش تحول در بخش صنعت، معدن و تجارت

فروردین ۱۴۰۱

فهرست مطالب

مقدمه	۶
فصل اول: دستیابی به اهداف	۹
۱-۱- تولید	۱۰
۲-۱- اشتغال	۱۳
۳-۱- قیمت	۱۵
۴-۱- مبادلات بین‌المللی	۲۸
۵-۱- مقابله با فساد	۳۰
فصل دوم: راهبردها	۳۱
فصل سوم: سازکارها	۳۳
۱-۳- سازکارهای فعالیت کسب‌وکارها	۳۶
۲-۳- سازکارهای جریان اطلاعات	۳۸
۳-۳- سازکارهای مدیریت بازار	۴۲
۴-۳- سازکارهای سرمایه‌گذاری	۵۴
۵-۳- سازکارهای تأمین مالی	۶۱
۶-۳- سازکارهای معادن و فراوری مواد	۶۷
۷-۳- سازکارهای مبادلات بین‌المللی	۷۰
فصل چهارم: بازآفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت	۸۳
فصل پنجم: نقشه راه	۹۵
پیوست ۱: اقدامات انجام شده در راستای تحقق شعار سال «تولید، پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها»	۱۰۱
پیوست ۲: برنامه‌ها و اقدامات طراحی شده در راستای تحقق شعار سال «تولید؛ دانش‌بنیان، اشتغال‌آفرین»	۱۱۱

فهرست جداول

- جدول ۱: رشد اقتصادی در بخش‌های مختلف اقتصادی - سال پایه: ۱۳۹۰ ۱۰
- جدول ۲: تولید - مقدماتی - کالاهای منتخب ۱۱
- جدول ۳: عرضه خودرو در سال ۱۴۰۰ ۱۲
- جدول ۴: وضعیت تولید و عرضه خودرو در سال ۱۴۰۰ به لحاظ اصلاح قیمت ۱۲
- جدول ۵: آمار اشتغال در بخشهای اقتصادی ۱۳
- جدول ۶: تغییرات اشتغال و اشتغال‌زایی در سال ۱۴۰۰ ۱۳
- جدول ۷: اشتغال مجوزهای صادره ۱۴
- جدول ۸: تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در رشته فعالیتهای صنعتی ۱۷
- جدول ۹: متوسط تورم سالانه تولیدکننده رشته فعالیتهای صنعتی ۱۸
- جدول ۱۰: آمار مقدماتی واردات و صادرات کالاهای غیرنفتی با میعانات گازی ۲۸
- جدول ۱۱: مهم‌ترین بازارهای هدف کالا طی یازده‌ماهه ۱۴۰۰ و مقایسه با مدت مشابه سال گذشته ۲۸
- جدول ۱۲: مقایسه حجم و ارزش کالاهای پایه عرضه شده در بورس کالا در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ ۴۶
- جدول ۱۳: طبقه‌بندی توسعه‌یافتگی صنعتی، معدنی و تجاری شهرستان‌ها ۵۵
- جدول ۱۴: پیشرفت تدوین برنامه‌های سرمایه‌گذاری شهرستان‌ها ۵۶
- جدول ۱۵: میزان پیشرفت پروژه‌ها در فاز اول اجرای پروژه - دوران پیشبرد ۵۹
- جدول ۱۶: برنامه‌های راهبردی ارتقای تولید دانش‌بنیان در یک نگاه ۱۱۴

فهرست نمودارها

نمودار ۱: روند تورم تولیدکننده	۱۶
نمودار ۲: روند تورم تولیدکننده در بخش صنعت ساخت	۱۶
نمودار ۳: روند تورم تولیدکننده در بخش معدن	۱۷
نمودار ۴: روند شاخص قیمت گروه سیمان	۱۹
نمودار ۵: روند قیمت محصولات فولادی در بورس کالا	۲۰
نمودار ۶: روند تغییر قیمت شمش فولاد در بورس کالای ایران با سایر نقاط دنیا	۲۰
نمودار ۷: اختلاف قیمت‌های میلگرد در بورس کالای ایران با قیمت‌های سایر کشورها	۲۱
نمودار ۸: روند قیمت ورق گرم بورس کالا در مقایسه با سایر کشورها	۲۱
نمودار ۹: روند تغییر قیمت آهن اسفنجی ایران در بورس کالا در مقایسه با قیمت‌های جهانی	۲۲
نمودار ۱۰: روند درصد تورم سالانه مصرف‌کننده - خانوارهای کشور	۲۲
نمودار ۱۱: روند تورم نقطه‌به‌نقطه مصرف‌کننده- خانوارهای کشور	۲۳
نمودار ۱۲: روند تورم مصرف‌کننده خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها	۲۳
نمودار ۱۳: روند تورم مصرف‌کننده پوشاک و کفش	۲۳
نمودار ۱۴: روند تورم مصرف‌کننده مسکن	۲۴
نمودار ۱۵: روند تورم مصرف‌کننده مبلمان و لوازم‌خانگی	۲۴
نمودار ۱۶: روند تورم مصرف‌کننده بهداشت و درمان	۲۴
نمودار ۱۷: روند تورم مصرف‌کننده خدمات	۲۵
نمودار ۱۸: روند میانگین قیمت ارز و میانگین قیمت بازار محصولات ایران خودرو	۲۵
نمودار ۱۹: روند قیمت لباسشویی	۲۶
نمودار ۲۰: روند قیمت تلویزیون	۲۷
نمودار ۲۱: روند قیمت یخچال	۲۷
نمودار ۲۲: حجم عرضه و قیمت میانگین موزون ورق گرم در بورس کالا	۴۷

فهرست تصاویر

تصویر ۱: موضوعات کشور	۳۵
تصویر ۲: ابعاد کلان کارکردی سامانه جامع تجارت	۳۸
تصویر ۳: کارکردهای سامانه جامع تجارت	۳۹
تصویر ۴: لایه‌های سامانه جامع تجارت	۳۹
تصویر ۵: مؤلفه‌های مدیریت بازار	۴۲
تصویر ۶: بازارهای مهم در اقتصاد کشور	۴۳
تصویر ۷: ابزارهای مدیریت بازار کالاهای منبع پایه	۴۴
تصویر ۸: ابزارهای مدیریت کالاهای واسطه‌ای و نهایی	۴۹
تصویر ۹: ساختار سازمانی جدید وزارت صنعت، معدن و تجارت	۹۴

مقدمه

بخش صنعت، معدن و تجارت شامل فعالیتهای بسیار متنوع و ذی‌نفعان متعددی است. بخش صنعت و معدن حدود ۲۵ درصد تولید ناخالص داخلی را شامل شده که این سهم با احتساب خدمات مرتبط به بیش از ۴۰ درصد می‌رسد. همچنین حدود ۴۵ درصد اشتغال کشور نیز در این بخش قرار دارد.

بخش صنعت معدن و تجارت، با مسائل متعددی مواجه است، برخی از این مسائل عبارت‌اند از:

- عدم ثبات و پیش‌بینی‌ناپذیری متغیرهای اقتصادی و قوانین و مقررات
- ظرفیت خالی و غیرفعال بودن بخش قابل‌توجهی از کسب‌وکارها
- عدم توازن توزیع ارزش‌افزوده در زنجیره‌های تولید و بین رشته‌های فعالیت‌ها
- پایین بودن بهره‌وری
- تورم بالا
- پیروی قیمت‌های داخلی از ارزهای خارجی
- چند نرخ بودن ارز
- نامناسب بودن ترکیب و تنوع محصولات صادراتی
- سهم قابل‌توجه تجارت غیررسمی و قاچاق
- توزیع نامتوازن سود و ارزش‌افزوده در فعالیتهای اقتصادی
- محدودیت در زیرساخت‌ها نظیر برق، گاز، آب
- ضعف شدید در تأمین نقدینگی تولید و صادرات
- بازدهی بالای بازارهای غیر مولد و هدایت نقدینگی به این بازارها
- عدم توازن سرمایه‌گذاری در رشته‌های فعالیت‌ها و مناطق
- پایین بودن سطح تحقیق و توسعه در فعالیتهای تولیدی
- سازمان‌دهی نامناسب و تغییرات مدیریتی بسیار زیاد در وزارت صنعت، معدن و تجارت (در دولت دوازدهم، وزارت صنعت، معدن و تجارت، ۵ وزیر یا سرپرست داشته است).

مسائل بخش صنعت، معدن تجارت سال‌ها انباشته شده و پیچیدگی بالایی دارند، بنابراین با راه‌حل‌های جزئی و تدریجی، بهبودهای موضعی ایجاد شده و معمولاً باعث به‌هم‌ریختگی بیشتر و ایجاد مسائل جدید می‌شوند. مسائل این بخش با بینش (پارادایم) فعلی حل نشده و باید با رویکردی جدید به دنبال راه‌حل‌ها بود.

راهبردهای بخش صنعت، معدن و تجارت برای حرکت از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب عبارت‌اند از: «گسترش اقتصاد دانش‌بنیان، تنظیم سودآوری فعالیت‌ها، ارتقای توانمندی و هم‌افزایی کسب‌وکارها، گسترش تعاملات بین‌المللی و اصلاح حکمرانی بخش صنعت، معدن و تجارت». این راهبردها مهم‌ترین تغییراتی که باید رخ دهند تا اهداف محقق شود را بیان می‌کنند.

سازکارهای بخش صنعت، معدن و تجارت باید در راستای این راهبردها به طور کامل بازنگری شوند. طی دهه گذشته کمتر به اصلاح و توسعه سازکارها پرداخته شده است؛ درحالی که برای حل مسائل اساسی این بخش و با توجه به تحولات موردنیاز در فضای کسب و کار، باید سازکارهای نوینی طراحی و استقرار یابند.

با اصلاح سازکارها، همگرایی و هم‌افزایی کسب و کارها در راستای دستیابی به اهداف، افزایش یافته و همچنین ابزارهای مؤثری برای «اولویت‌گذاری، تنظیم و تسهیل فعالیت‌های اقتصادی و نظارت بر فعالیت‌ها» برای حاکمیت فراهم می‌شود. با استقرار سازکارهای نوین، حکمرانی نوین محقق شده و مداخله‌های حاکمیتی بهینه خواهند شد.

از نیمه دوم سال ۱۴۰۰ طراحی و استقرار سازکارهای نوین آغاز شد که پیامدهای آن‌ها تا حدی در متغیرهای تولید، اشتغال، تورم و صادرات نیمه دوم سال نمایان شد و در سال ۱۴۰۱ شاهد تکمیل کارکردهای آن‌ها خواهیم بود. تغییر سازکارها در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ هم‌زمان با پیگیری امور روزمره و جاری وزارت صنعت، معدن و تجارت آغاز شده است. «تغییر ریل» با اصلاح سازکارها هم‌زمان با «تداوم فعالیت‌های جاری»، دشواری‌ها و پیچیدگی‌هایی دارد است؛ از جمله:

۱. با وجود شرایط ناپایدار (مانند تورم بالا)، تغییرات باید با سرعت و دقت بالا انجام شوند؛
۲. فرصت برای خطا و اصلاح مسیر بسیار اندک است؛
۳. اقدامات اصلاحی در دوران گذار به طور ذاتی هزینه‌ها و چالش‌هایی در پی دارد که به آشفتگی موجود دامن می‌زند؛
۴. کمبود منابع به‌ویژه منابع انسانی و مالی، پیشرفت کارها را کند می‌کند.

یک نمونه از دستاوردهای سازکارهای نوین در سال ۱۴۰۰ تنظیم بازار سیمان و فولاد بود. با تکمیل و اعمال قواعد و روش‌های جدید در بورس کالا، قیمت این محصولات با افزایش نرخ ارز و محدودیت تأمین گاز (برای واحدهای تولید فولاد) نه تنها افزایش نیافت، بلکه بدون قیمت‌گذاری دستوری و اعمال تعزیرات، قیمت‌ها کاهش یافت؛ البته در هفته‌های پایانی سال به دلیل افزایش شدید قیمت‌های جهانی، قیمت این محصولات کمی افزایش یافت که با اعمال عوارض توازن قیمت‌های خارجی - داخلی (عوارض پلکانی برای صادرات که در مراحل تصویب است) این مسئله نیز کنترل خواهد شد.

مهم‌ترین دستاوردهای کلان بخش صنعت، معدن و تجارت در سال ۱۴۰۰ به این شرح است:

- رشد اقتصادی در بخش صنعت، در نه‌ماهه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل برابر با ۳.۴ درصد بوده است (بر اساس گزارش بانک مرکزی ۳.۶ درصد). بخش خدمات نیز در نه‌ماهه ۱۴۰۰ نسبت مدت مشابه سال قبل از متوسط رشد ۵.۷ درصد برخوردار بوده است.
- اشتغال پروانه‌های بهره‌برداری صنعتی با ۱۴۶ هزار در ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰، با ۱۳.۶ درصد نسبت به دوره قبل همراه بوده است. سرجمع اشتغال در گروه‌های مختلف بخش صنعت بر اساس گزارش مرکز آمار ایران نیز رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است.
- تورم تولیدکننده از بهار ۱۳۹۹ تا انتهای بهار ۱۴۰۰ روند افزایشی داشته است اما از تابستان ۱۴۰۰؛ شیب این روند منفی شده است. تورم تولیدکننده در بخش صنعت نسبت به متوسط کل اقتصاد با شیب تندتری کاهش یافته است. در بخش معدن نیز روند تورم تولیدکننده بعد از بهار ۱۴۰۰ روند کاهشی داشته و در پاییز کاهش بیشتری داشته است.

• صادرات کالاهای غیرنفتی از ۳۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۹ به ۴۸ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ افزایش یافت. برای اجرایی شدن راهبردها و سازکارهای نوین، بازآفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ آغاز شد. از سال ۱۳۹۰ که وزارت بازرگانی و وزارت صنایع و معادن ادغام شدند، فرایندها و ساختارها تلفیق نشدند، بلکه در کنار هم قرار گرفته و تجمیع شدند. با اجرای پروژه‌هایی مانند «بازطراحی و استقرار ساختار سازمانی وزارت صنعت، معدن و تجارت»، «طراحی و استقرار درگاه خدمات»، «راه‌اندازی سامانه پایش» و «طراحی و استقرار سامانه پاسخگویی» که در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ آغاز شده‌اند، وزارت صنعت، معدن و تجارت از وضعیت جزیره‌ای خارج شده و به‌روز می‌شود. پیامد تحولاتی که در سال ۱۴۰۰ آغاز شده‌اند، ایجاد فرصت‌ها و زیرساخت‌های مناسب برای کسب‌وکارها و بهبود معیشت مردم خواهد بود؛ ان‌شاءالله.

این گزارش دربردارنده چکیده تحولات بخش صنعت، معدن و تجارت است. در فصل اول، دستاوردهای بخش بر اساس اهداف و برخی از خط‌مشی‌ها ارائه شده است. در فصل دوم، راهبردها بیان شده‌اند؛ فصل سوم، مهم‌ترین سازکارهایی که طراحی و استقرا آن‌ها آغاز شده معرفی شده‌اند. در فصل چهارم اصلاح سازمان‌دهی وزارت صنعت، معدن و تجارت برای هم‌راستایی با راهبردها و سازکارهای نوین تشریح شده است. در فصل پنجم، توالی اقدامات در قالب نقشه راه بیان شده است. در پیوست‌های این گزارش، اقدامات انجام‌شده در راستای شعار سال ۱۴۰۰ و اقدامات طراحی شده در راستای شعار سال ۱۴۰۱ ارائه شده است.

محتوای این گزارش، بیانگر تغییر بینش (پارادایم) و روند تحول بخش صنعت، معدن و تجارت بوده و شامل همه اقدامات وزارت صنعت، معدن و تجارت و فعالان این بخش نیست؛ گزارش این اقدامات در گزارش‌های تخصصی (مانند گزارش مبادلات بین‌المللی، بازار کالاهای منبع پایه، سامانه جامع تجارت، اعلام قیمت تولیدکننده، صنعت خودرو و بازآفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت) ارائه شده است.

فصل اول

دستیابی به اهداف

مقاصد بخش صنعت، معدن و تجارت «تولید، اشتغال، سطح قیمت‌ها و مبادلات بین‌المللی» است. در طراحی و تحقق مقاصد، راهبردها، سازکارها، فعالیت‌ها و محصولات این بخش باید خط‌مشی‌هایی مانند توزیع عادلانه درآمد، بهبود محیط کسب‌وکار و کاهش فساد مورد توجه باشند.

۱-۱- تولید

میزان تولید بر اساس ارزش‌افزوده و مقدار تولید کالاهای مهم قابل بیان است.

رشد اقتصادی

بر اساس گزارش مرکز آمار رشد اقتصادی در بخش صنعت، طی نهم ماهه ۱۴۰۰ نسبت به مدت مشابه سال قبل برابر با ۳.۴ درصد بوده است (بر اساس گزارش بانک مرکزی ۳.۶ درصد). بخش خدمات که سهم قابل‌توجه آن به خدمات صنفی هستند در نه ماهه ۱۴۰۰ نسبت مدت مشابه سال قبل از متوسط رشد ۵.۷ درصد برخوردار بوده است.

جدول ۱: رشد اقتصادی در بخش‌های مختلف اقتصادی - سال پایه: ۱۳۹۰

سال	فصل	گروه کشاورزی	کشاورزی	ماهگیری	گروه صنعت	معدن	استخراج نفت و گاز طبیعی	سایر معادن	صنعت	تامین آب، برق و گاز طبیعی	ساختمان	گروه خدمات
۱۳۹۹	کل	۳.۵	۳.۱	۱۳.۵	۴.۲	۵.۲	۵.۶	۱.۰	۱.۸	۵.۱	۶.۳	-۱.۵
	فصل اول	۰.۱	-۰.۱	۱۰.۴	-۵.۳	-۱۳.۱	-۱۴.۵	۰.۵	-۱.۲	۲.۱	-۲.۱	-۴.۰
	فصل دوم	۲.۷	۲.۶	۱۱.۲	۴.۵	۳.۳	۳.۴	۲.۲	۰.۵	۱۳.۳	۵.۴	-۳.۵
	فصل سوم	۵.۵	۵.۰	۱۷.۵	۴.۰	۴.۶	۴.۹	۱.۶	۳.۷	۱.۷	۸.۵	-۱.۵
۱۴۰۰	فصل چهارم	۵.۴	۴.۷	۱۲.۳	۱۳.۶	۳۹.۲	۳۲.۸	-۰.۵	۴.۳	۴.۲	۱۳.۲	۳.۱
	نهم‌ماهه	-۳.۹	-۴.۳	۱۱.۰	۷.۱	۱۱.۸	۱۳.۴	-۲.۵	۳.۴	۵.۱	۶.۳	۵.۱
	فصل اول	-۴.۵	-۴.۹	۱۰.۲	۱۳.۹	۲۴.۶	۲۷.۵	-۰.۱	۵.۵	۹.۲	۱۲.۹	۴.۶
	فصل دوم	-۴.۱	-۴.۳	۱۱.۰	۴.۸	۸.۷	۱۰.۰	-۳.۷	۲.۱	۳.۵	۲.۲	۵.۲
	فصل سوم	-۳.۳	-۳.۹	۱۱.۳	۳.۲	۳.۵	۴.۳	-۳.۵	۲.۶	۳.۰	۴.۷	۵.۷

مأخذ: مرکز آمار ایران

بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران روند فصلی و سالانه رشد بخش معدن از نیمه سال ۱۳۹۷ به‌غیر از سه فصل همواره منفی بوده که ناشی از کاهش فعالیت‌ها، تغییر نحوه محاسبه ارزش‌افزوده معدن، تعریف محدوده بخش معدن، نوع قیمت‌گذاری مواد معدنی و نرخ تورم کالاهای معدنی طی این مدت است. توجه ویژه به بخش معدن برای فعال‌سازی ظرفیت‌ها، احیا معادن تعطیل و توسعه سرمایه‌گذاری‌های جدید به‌ویژه در زنجیره‌های پایین‌دست و فرآوری مواد امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است تا کاستی‌های چند دوره اخیر جبران شده و نقش معدن در اقتصاد ملی ارتقا یابد.

مقدار تولید

رشد تولید کالاهای مهم در اکثر گروه‌ها از جمله گروه کالاهای پتروشیمی، لوازم‌خانگی و کاتد مس در سال ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۹ حکایت از بهبود وضعیت کلی تولیدات صنعتی دارد. مقدار تولید برخی از کالاها در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲: تولید -مقدماتی- کالاهای منتخب

ردیف	نام محصول	واحد سنجش	سال ۱۳۹۹	سال ۱۴۰۰	درصد تغییر
۱	خودروهای سواری	هزار دستگاه	۹۰۳.۹	۸۶۴.۴	-۴.۴
۲	وانت	دستگاه	۸۰۵۹۸.۰	۷۹۳۸۲.۰	-۱.۵
۳	اتوبوس، مینی‌بوس و ون	دستگاه	۱۹۱۵.۰	۲۷۶۱.۰	۴۴.۲
۴	کامیون، کامیونت و کشنده	دستگاه	۶۵۶۸.۰	۱۳۲۱۳.۰	۱۰۱.۲
۵	کمباین	دستگاه	۶۴۹.۰	۶۶۹.۰	۳.۱
۶	تراکتور	دستگاه	۲۱۷۳۵.۰	۲۲۳۵۲.۰	۲.۸
۷	روغن ساخته شده نباتی	هزارتن	۱۶۱۸.۶	۲۰۲۸.۳	۲۵.۳
۸	لاستیک خودرو	هزارتن	۲۷۵.۳	۲۵۹.۸	-۵.۶
۹	انواع کاغذ	هزارتن	۱۰۳۱.۸	۱۰۸۴.۳	۵.۱
۱۰	روغن صنعتی و موتور تصفیه اول	هزارتن	۶۶۸.۹	۶۹۱.۳	۳.۳۶
۱۱	پتروشیمی	میلیون تن	۶۰.۸	۶۲.۱	۲.۱
۱۲	چرم	میلیون فوت مربع	۴۳.۷	۵۷.۷	۳۲.۱
۱۳	یخچال و فریزر	هزاردستگاه	۲۰۹۱.۰	۲۲۶۵.۳	۸.۳
۱۴	ماشین لباسشویی	هزاردستگاه	۱۲۱۳.۶	۱۴۵۶.۰	۲۰.۰
۱۵	فولاد خام	هزارتن	۲۸۶۴۴.۷	۲۸۰۴۰.۱	-۲.۱
۱۶	محصولات فولادی	هزارتن	۲۶۵۲۴.۲	۲۵۲۰۵.۱	-۵.۰
۱۷	کاتد مس	هزارتن	۲۹۰.۸	۲۹۹.۰	۲.۸
۱۸	شمش آلومینیوم	هزارتن	۴۵۶.۴	۵۷۱.۱	۲۵.۱
۱۹	کنسانتره زغالسنگ	هزارتن	۱۶۹۱.۸	۱۴۷۴.۴	-۱۲.۸
۲۰	سیمان	هزارتن	۶۹۴۰۸.۸	۶۳۰۷۶.۹	-۹.۱
۲۱	شیشه جام	هزارتن	۱۱۵۸.۸	۱۳۵۹.۴	۱۷.۳

تولید خودروهای سواری در سال ۱۴۰۰ نسبت سال ۱۳۹۹ کاهش یافته است؛ مهم‌ترین علت‌های کاهش تولید خودرو، زیاندهی، ضعف جریان نقدینگی و محدودیت‌های جهانی در تأمین تراشه‌های الکترونیکی بوده است. شایان ذکر است در سال‌های اخیر تولید خودرو در دنیا ۲۰ میلیون دستگاه کاهش یافته است.

هرچند تولید خودرو در سه‌ماهه پایانی سال ۱۴۰۰ روند کاهشی داشته، اما تعداد خودروهای ناقص کف کاهش یافته و عرضه خودرو افزایش یافته است. عرضه خودرو در ۲ ماه آخر سال در شرکت ایران خودرو معادل ۱۳٪ کل سال و در شرکت سایپا معادل ۲۰٪ کل سال بوده است. وضعیت عرضه خودرو در پایان سال ۱۴۰۰ در جدول روبرو ارائه شده است.

جدول ۳: عرضه خودرو در سال ۱۴۰۰

تغییر نسبت به دوره مشابه در سال قبل	تغییر نسبت به دوره سه ماهه قبل	سه ماهه چهارم سال ۱۳۹۹	سه ماهه سوم سال ۱۴۰۰	سه ماهه چهارم سال ۱۴۰۰	شاخص	ردیف
-۸٪	-۳۹٪	۱۱۴,۷۹۱	۱۷۴,۳۴۲	۱۰۵,۸۰۰	خودروهای ناقص	۱
۲۹٪	۷۱٪	۱۸۳,۹۱۶	۱۳۸,۳۶۰	۲۳۷,۰۴۸	مجموع فروش	۲
۳۸٪	۷۰٪	۸۶,۳۹۰	۷۰,۱۹۳	۱۱۹,۳۴۰	فروش فوق العاده	۳
۲۱٪	۷۳٪	۹۷,۶۲۶	۶۸,۲۶۷	۱۱۷,۸۰۸	انواع پیش فروش	۴
-۳٪	۳۰٪	۲۶۴,۱۴۳	۱۹۶,۸۹۹	۲۵۵,۱۹۸	تحویل (فاکتور شده)	۵

در آذرماه سال ۱۴۰۰ قیمت عرضه خودرو توسط شرکت‌های خودروساز طبق روند متعارف، اصلاح شده که علاوه بر یکی از نتایج آن تأمین منابع مالی برای تولید و افزایش عرضه خودرو بود. مجموع عرضه دو شرکت‌های ایران خودرو و سایپا تا پایان سال ۱۴۰۰ پس از تعدیل قیمت خودرو در آذرماه حدود ۸۶۰ هزار دستگاه سواری و وانت بوده که در صورت تداوم قیمت‌های قبلی، عرضه به ۷۲۲ هزار دستگاه کاهش می‌یافت. کل میزان عرضه این دو شرکت ۸۶۰ هزار دستگاه بوده است که در صورت ادامه روند قبلی پیش‌بینی می‌شد ۷۳۲ هزار دستگاه به بازار عرضه شود. وضعیت تولید و عرضه خودرو به لحاظ اصلاح قیمت در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۴: وضعیت تولید و عرضه خودرو در سال ۱۴۰۰ به لحاظ اصلاح قیمت

عملکرد تا پایان اسفند ۱۴۰۰ پس از اصلاح قیمت	پیش‌بینی عملکرد تا پایان اسفند ۱۴۰۰ بدون اصلاح قیمت	واحد شاخص	شاخص	ردیف
۸۵۸	۷۹۰	هزار دستگاه	تولید	۱
۸۶۰	۷۲۲	هزار دستگاه	عرضه	۲

تولید خودروهای تجاری مسافربری شامل اتوبوس، مینی‌بوس و ون در ۱۴۰۰ نسبت به دوره مشابه سال قبل ۴۴.۲ درصد رشد داشته و این رشد برای تولید کامیون، کامیونت و کشنده نیز برابر ۱۰۱.۲ درصد بوده است. تولید لوازم‌خانگی در سال ۱۴۰۰ به‌طور متوسط رشد مثبت داشته است؛ به‌عنوان نمونه یخچال و فریزر و ماشین لباسشویی به ترتیب رشد ۸.۳ و ۲۰ درصد رشد داشته است. در محصولات فولادی و سیمان، قطعی برق و گاز در تابستان و زمستان باعث کاهش تولید شد.

۱-۲- اشتغال

بر اساس اطلاعات مرکز آمار، رشد اشتغال صنعت (کلیه گروه‌ها از جمله مسکن، صنعت، معدن، ارتباطات) در سه فصل ۱۴۰۰ نسبت به فصول مشابه در سال ۱۳۹۹، از رشد مثبت برخوردار بوده است؛ این رشد از متوسط کل بخش‌های اقتصادی بیشتر است. در کل، طی ۹ ماهه سال ۱۴۰۰ نسبت به انتهای سال ۱۳۹۹ (زمستان)، حدود ۳۵۰ هزار نفر جدید در کل بخش صنعت شاغل شده‌اند. از این رقم حدود ۶۰ درصد مربوط به حوزه ساخت کالا و معدن است.

جدول ۵: آمار اشتغال در بخش‌های اقتصادی واحد: نفر-فصل

سال	۱۳۹۹			۱۴۰۰		
	بهار	تابستان	پاییز	زمستان	بهار	تابستان
کل	۲۲,۹۶۲,۶۴۷	۲۳,۵۴۱,۵۶۴	۲۳,۴۱۳,۰۶۴	۲۳,۱۳۴,۹۱۳	۲۳,۶۷۵,۱۹۴	۲۳,۴۰۴,۹۸۰
کشاورزی	۴,۲۶۴,۶۲۷	۴,۳۴۸,۳۲۷	۳,۹۰۴,۵۴۷	۳,۶۵۳,۸۲۷	۴,۲۴۹,۷۵۴	۴,۰۶۳,۹۶۶
صنعت	۷,۲۹۰,۹۷۶	۷,۸۶۷,۱۱۸	۸,۰۲۲,۷۲۶	۷,۸۱۳,۲۳۹	۷,۸۷۲,۰۲۳	۷,۹۰۷,۴۰۰
خدمات	۱۱,۴۰۴,۹۴۲	۱۱,۳۲۵,۴۶۲	۱۱,۴۸۱,۵۹۰	۱۱,۶۶۶,۵۶۲	۱۱,۵۵۲,۳۹۷	۱۱,۴۲۹,۳۷۶

مأخذ: مرکز آمار ایران

جدول ۶: تغییرات اشتغال و اشتغال‌زایی در سال ۱۴۰۰

شاخص	درصد تغییرات اشتغال سال ۱۴۰۰ نسبت فصل مشابه سال قبل			تغییرات اشتغال ۱۴۰۰ نسبت به فصل مشابه سال قبل		
	بهار	تابستان	پاییز	بهار	تابستان	پاییز
کل	۳.۱٪	-۰.۶٪	۰.۵٪	۷۱۳,۲۴۷	-۱۳۶,۵۸۴	۱۲۲,۱۱۱
کشاورزی	-۰.۳٪	-۶.۵٪	-۷.۰٪	-۱۴,۸۷۳	-۲۸۴,۳۶۱	-۲۷۴,۷۴۰
صنعت	۸.۰٪	۰.۵٪	۱.۷٪	۵۸۱,۰۴۷	۴۰,۲۸۲	۱۴۰,۳۸۷
خدمات	۱.۳٪	۰.۹٪	۲.۲٪	۱۴۷,۴۵۵	۱۰۳,۹۱۴	۲۵۶,۳۸۹

مأخذ: مرکز آمار ایران

فرصت‌های شغلی ایجاد شده ناشی از صدور پروانه‌های بهره‌برداری صنعتی و معدنی در سال ۱۴۰۰، بالغ بر ۱۶۵ هزار نفر برآورد می‌شود. فرصت‌های شغلی پروانه‌های بهره‌برداری صنعت ۱۰.۸ درصد رشد و معدنی ۱۴.۶ کاهش داشته است. اشتغال برآورد شده ناشی از صدور جوازهای تأسیس صادرشده طی سال ۱۴۰۰، ۹۶۰۴۵۷ نفر برآورد شده است؛ البته بر اساس روند سال‌های گذشته از مجوزهای تأسیس صادرشده سهمی حدود ۴۰ درصد منجر به ایجاد و یا توسعه بنگاه‌ها می‌شود.

جدول ۷: اشتغال مجوزهای صادره

درصد تغییر	سال ۱۴۰۰	سال ۱۳۹۹	اشتغال مجوزهای صادره	
			صنعت	معدن
۳.۶	۹۶۰۴۵۷	۹۲۷۴۶۴	جواز تأسیس	
۱۰.۸	۱۶۱۴۸۳	۱۴۵۶۸۶	پروانه بهره‌برداری	
-۰.۹	۴۵۷۱	۴۶۱۴	پروانه بهره‌برداری	

واحد: فقره

۱-۳- قیمت

رویکرد وزارت صنعت، معدن و تجارت در تنظیم بازار، افزایش تولید، اصلاح ساختار بازارهای مهم و تقویت نظارت و رسیدگی به تخلفات بوده است. البته حجم و رشد نقدینگی بر تورم تأثیر بالایی دارد که کنترل آن خارج از محدوده مأموریت وزارت صنعت، معدن و تجارت است.

مهم‌ترین اقدامات برای تنظیم بازار در سال ۱۴۰۰ عبارت‌اند از:

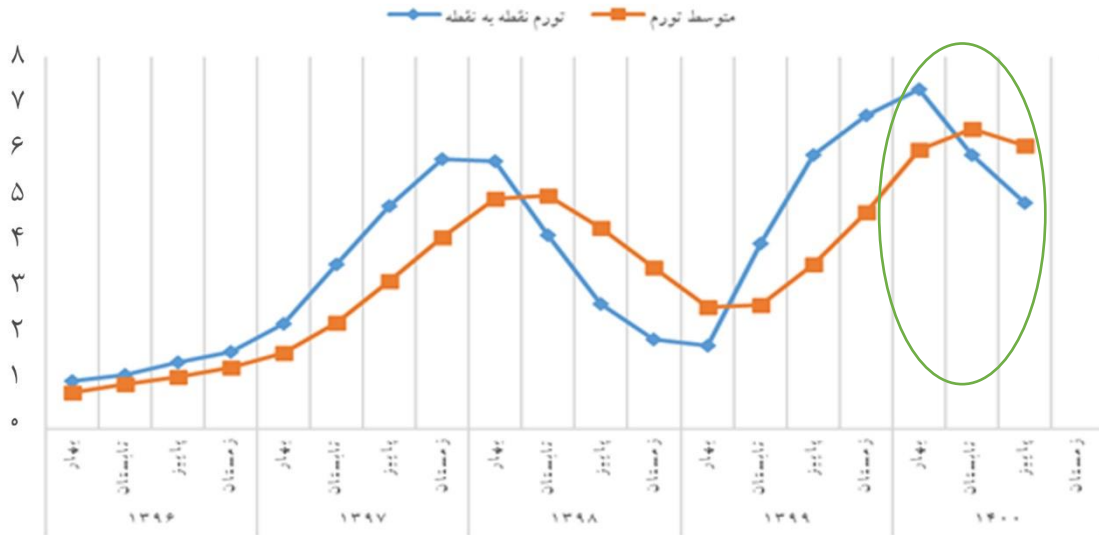
- ۱- اصلاح ساختار بازار کالاهای پایه با استفاده از ظرفیت‌های بورس کالا در راستای کاهش و ثبات قیمت مواد اولیه
- ۲- اصلاح ساختار بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی با تمرکز بر شفافیت جریان کالا و اعلام قیمت تولیدکننده
- ۳- افزایش صادرات در راستای توازن ارزی کشور
- ۴- تعدیل هزینه‌های تولید با تدوین بسته‌های سیاستی-حمایتی و تعیین سقف قیمت گاز طبیعی برای مصارف صنعتی
- ۵- کنترل نسبی قیمت‌های وارداتی
- ۶- راه‌اندازی سامانه پایش بازار
- ۷- راه‌اندازی سامانه نظارت و رسیدگی به شکایات (در مرحله اول برای فروشگاه‌های اینترنتی)

با تعریف و اجرایی شدن ابزارهای جدید در بورس کالا و تمرکز عرضه و تقاضای کالاهای پایه در بورس کالا، حذف سهمیه‌بندی برای حدود ۳۰ کالا، افزایش شفافیت، تسهیل تأمین مواد اولیه و ثبات قیمت در کالاهای مشمول انجام شد. ۴ مرحله از طرح اعلام قیمت تولیدکننده که در سال ۱۴۰۰ اجرا شد و با بهبود نظام توزیع و حذف حلقه‌های واسطه‌گری نامطلوب، باعث کاهش قیمت مصرف‌کننده در بیش از ۸ هزار قلم کالا شد. عمده کالاهای پرمصرف و ضروری در مرحله پنجم (در سال ۱۴۰۱) مشمول اعلام قیمت تولیدکننده خواهند شد.

با گسترش ثبت صورت‌حساب تولید و فروش محصولات در سامانه جامع تجارت، شفافیت جریان کالا در زنجیره‌های تولید و توزیع افزایش یافته و علاوه بر دسترسی به داده‌های موردنیاز برای تنظیم بازار، باعث گسترش خودکنترلی در عوامل تولید و توزیع شده است.

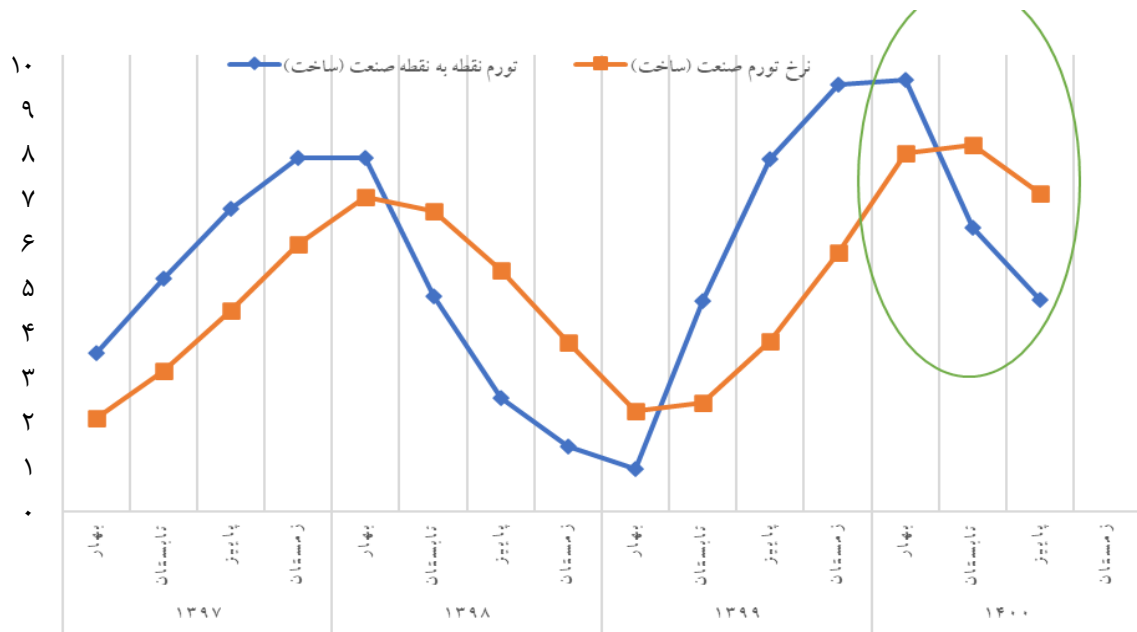
تورم تولیدکننده

تورم تولیدکننده از بهار ۱۳۹۹ تا انتهای بهار ۱۴۰۰ روند افزایشی داشته است اما از تابستان ۱۴۰۰؛ شیب این روند منفی شده است. تورم تولیدکننده بخش صنعت نسبت به متوسط کل اقتصاد شیب کاهشی تندتری داشته است. تورم تولیدکننده در بخش معدن نیز بعد از بهار ۱۴۰۰ روند کاهشی به خود گرفته و این کاهش در پاییز تشدید شده است.

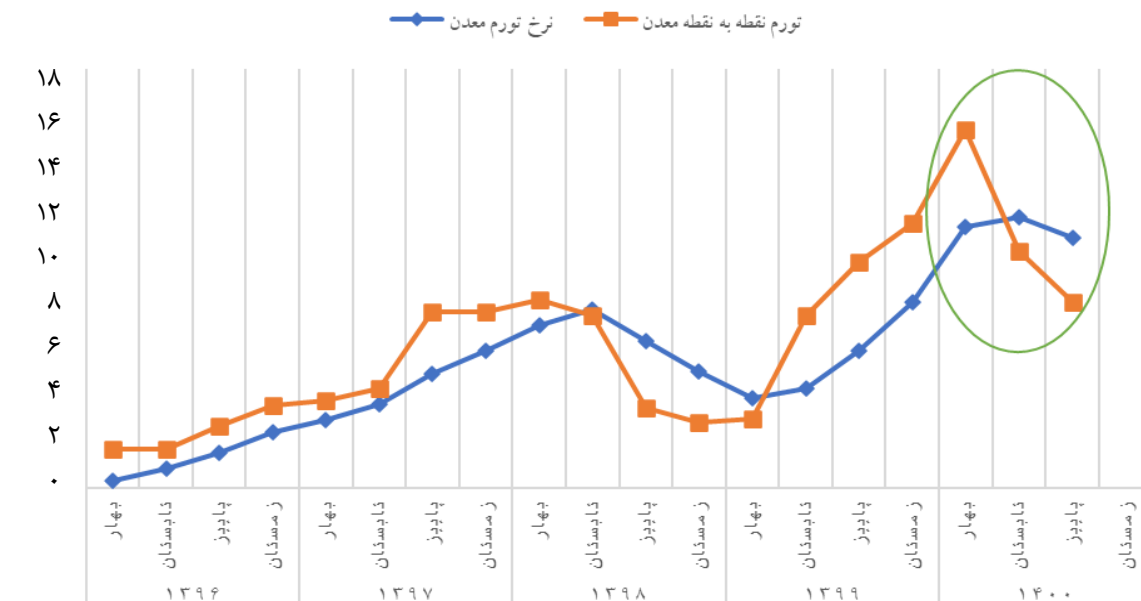
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱: روند تورم تولیدکننده

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۲: روند تورم تولیدکننده در بخش صنعت ساخت

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۳: روند تورم تولیدکننده در بخش معدن

در جداول زیر، تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده و تورم سالیانه تولیدکننده به تفکیک رشته فعالیت‌ها ارائه شده است.

جدول ۸: تورم نقطه‌به‌نقطه تولیدکننده در رشته فعالیت‌های صنعتی

بخش	۱۳۹۹			۱۴۰۰			
	بهار	تابستان	پاییز	زمستان	بهار	تابستان	پاییز
کل بخش صنعت	۱۰٪	۴۶٪	۷۷٪	۹۴٪	۹۵٪	۶۲٪	۴۶٪
ساخت محصولات غذایی	۱۶٪	۳۶٪	۵۴٪	۶۲٪	۶۲٪	۵۶٪	۵۴٪
ساخت انواع آشامیدنی‌ها	۲۱٪	۴۰٪	۶۲٪	۸۲٪	۸۹٪	۷۱٪	۵۴٪
ساخت فرآورده‌های توتون و تنباکو	۱۵٪	۱۵٪	۲۳٪	۲۳٪	۲۰٪	۲۵٪	۲۰٪
ساخت منسوجات	۱۷٪	۳۶٪	۷۴٪	۹۱٪	۹۴٪	۷۷٪	۵۲٪
ساخت پوشاک	۲۸٪	۴۷٪	۵۵٪	۵۹٪	۸۴٪	۶۰٪	۵۰٪
ساخت چرم و محصولات وابسته	۱۷٪	۳۸٪	۵۶٪	۶۷٪	۷۱٪	۵۰٪	۴۴٪
ساخت چوب و فرآورده‌ها و چوب‌پنبه، به‌جز مبلمان؛ ساخت از نی و حصیربافی	۱۶٪	۳۵٪	۸۶٪	۹۲٪	۹۷٪	۹۹٪	۵۴٪
ساخت کاغذ و محصولات کاغذی	۱۱٪	۳۱٪	۷۴٪	۸۰٪	۷۷٪	۵۹٪	۳۸٪
چاپ و تکثیر رسانه‌های ضبط‌شده	۱۲٪	۲۱٪	۲۷٪	۴۰٪	۶۳٪	۶۷٪	۶۷٪
ساخت کُک و فرآورده‌های حاصل از پالایش نفت	-۲۴٪	-	۴۶٪	۸۷٪	۱۰۳٪	۶۱٪	۴۳٪
ساخت مواد شیمیایی و فرآورده‌های شیمیایی	-۲٪	۴۴٪	۱۰۹٪	۱۲۹٪	۱۳۶٪	۸۹٪	۶۳٪
ساخت محصولات دارویی، مواد شیمیایی داروسازی و داروهای گیاهی	۱۴٪	۲۴٪	۳۸٪	۴۲٪	۴۳٪	۴۰٪	۳۰٪
ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک	۲۴٪	۵۳٪	۹۱٪	۱۰۳٪	۹۵٪	۶۲٪	۳۸٪
ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی	۲۵٪	۳۵٪	۵۴٪	۶۵٪	۷۱٪	۷۸٪	۶۶٪
ساخت فلزات پایه	۴۱٪	۱۲۳٪	۱۳۹٪	۱۱۸٪	۱۱۲٪	۵۸٪	۳۹٪
ساخت محصولات فلزی ساخته شده، به‌جز ماشین‌آلات و تجهیزات	۲۸٪	۶۲٪	۸۱٪	۷۸٪	۷۷٪	۵۶٪	۴۶٪
ساخت محصولات رایانه‌ای، الکترونیکی و نوری	۱۳٪	۲۸٪	۵۲٪	۵۶٪	۶۲٪	۴۵٪	۲۵٪

۱۴۰۰			۱۳۹۹			بخش
پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	
۳۲٪	۵۱٪	۸۹٪	۹۸٪	۹۴٪	۶۵٪	ساخت تجهیزات برقی
۳۸٪	۵۳٪	۷۶٪	۸۲٪	۷۰٪	۵۵٪	ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر
۳۶٪	۳۹٪	۶۰٪	۷۲٪	۵۱٪	۴۶٪	ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلو نیم تریلر
۳۸٪	۵۷٪	۹۶٪	۱۵۵٪	۱۷۶٪	۱۳۳٪	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل
۴۲٪	۵۳٪	۸۵٪	۹۲٪	۸۴٪	۶۷٪	ساخت میلمان
۴۲٪	۵۲٪	۵۰٪	۳۷٪	۳۷٪	۱۸٪	ساخت سایر مصنوعات

مأخذ: مرکز آمار ایران

جدول ۹: متوسط تورم سالانه تولیدکننده رشته فعالیت های صنعتی

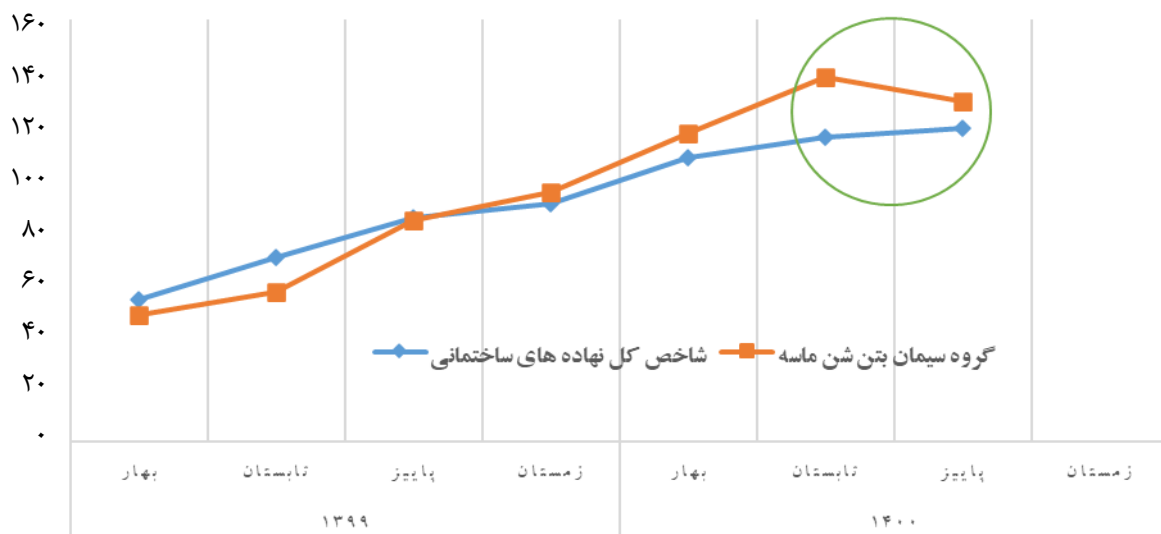
۱۴۰۰			۱۳۹۹			رشته فعالیت های صنعتی
پاییز	تابستان	بهار	زمستان	پاییز	تابستان	
۶۹.۷	۸۰.۴	۷۸.۵	۵۶.۸	۳۷.۴	۲۳.۹	کل بخش صنعت
۵۸.۱	۵۸.۴	۵۳.۶	۴۲.۱	۳۲	۲۵	ساخت محصولات غذایی
۷۲.۲	۷۶.۴	۶۹.۳	۵۱.۳	۳۴.۹	۲۳.۲	ساخت انواع آشامیدنی ها
۲۱.۸	۲۲.۷	۲۰.۲	۱۹	۱۳.۲	۱۲.۴	ساخت فرآورده های توتون و تنباکو
۷۵	۸۳.۶	۷۴.۴	۵۴.۷	۳۷.۸	۲۵.۶	ساخت منسوجات
۶۱.۹	۶۴.۳	۶۱.۹	۴۷.۹	۴۳.۴	۳۹.۶	ساخت پوشاک
۵۶.۱	۶۰.۲	۵۸.۳	۴۴.۷	۳۶.۶	۳۲.۷	ساخت چرم و محصولات وابسته
۸۱.۸	۹۴	۷۸.۱	۵۷.۸	۴۱.۱	۲۴.۹	ساخت چوب و فرآورده ها و چوب پنبه، به جز میلمان؛ ساخت از نی و حصیربافی
۶۰	۷۱.۵	۶۵.۷	۴۸.۶	۳۲.۱	۱۷.۱	ساخت کاغذ و محصولات کاغذی
۶۰.۱	۵۰.۳	۳۸.۳	۲۵	۲۰.۴	۲۳.۱	چاپ و تکثیر رسانه های ضبط شده
۶۸.۸	۷۲.۴	۵۸.۶	۲۶.۹	۴.۶	-۴.۵	ساخت کُک و فرآورده های حاصل از پالایش نفت
۹۵.۷	۱۱۳.۲	۱۰۴.۸	۶۹.۱	۳۹.۶	۱۶.۶	ساخت مواد شیمیایی و فرآورده های شیمیایی
۳۸.۳	۴۰.۶	۳۶.۷	۲۹.۷	۲۲.۸	۱۸	ساخت محصولات دارویی، مواد شیمیایی داروسازی و داروهای گیاهی
۶۸.۳	۸۵.۱	۸۵.۹	۶۸.۳	۴۸.۷	۳۱.۷	ساخت محصولات از لاستیک و پلاستیک
۷۰.۱	۶۸	۵۷	۴۵.۴	۳۵.۲	۲۸	ساخت سایر محصولات کانی غیر فلزی
۷۲.۳	۹۸.۲	۱۲۱.۸	۱۰۵.۶	۸۳.۹	۵۸.۸	ساخت فلزات پایه
۶۱.۹	۷۱.۵	۷۴.۸	۶۲.۹	۵۱.۴	۳۹.۶	ساخت محصولات فلزی ساخته شده، به جز ماشین آلات و تجهیزات
۴۵	۵۳.۳	۴۹.۸	۳۷.۳	۲۸	۲۲	ساخت محصولات رایانه ای، الکترونیکی و نوری
۶۰.۹	۷۹.۳	۸۶.۷	۷۱	۵۳.۸	۳۶.۸	ساخت تجهیزات برقی
۵۹.۳	۶۸.۹	۷۱.۳	۶۰	۵۲.۹	۴۹.۶	ساخت ماشین آلات و تجهیزات طبقه بندی نشده در جای دیگر
۴۹.۵	۵۴.۴	۵۷.۸	۵۳.۱	۴۶.۱	۴۹.۳	ساخت وسایل نقلیه موتوری، تریلو نیم تریلر
۷۳.۲	۱۰۶.۲	۱۳۴.۷	۱۳۸.۶	۱۰۸.۸	۷۱.۴	ساخت سایر تجهیزات حمل و نقل
۶۳.۶	۷۶	۸۲.۴	۶۸.۴	۵۴.۴	۴۰.۴	ساخت میلمان
۴۵.۶	۴۴.۸	۳۶.۱	۲۷.۴	۲۴.۶	۲۳.۱	ساخت سایر مصنوعات

مأخذ: مرکز آمار ایران

قیمت سیمان

یکی از کارهای مؤثر در پاییز ۱۴۰۰ مدیریت بحران افزایش قیمت سیمان با اتکاء به ابزارهای بازار بورس کالا بود. در شهریور و مهر ۱۴۰۰ تمام معاملات فروش سیمان واحدهای تولیدی در بورس کالا متمرکز شده و نظام توزیع پس از خرید از بورس نیز در قالب پروژه شفافیت جریان کالا به دقت رصد شد؛ بدین ترتیب سهمیه بندی و گران فروشی از بین رفت.

با اجرای سازکارهای جدید در مورد سیمان، روند قیمت گروه سیمان برای اولین بار طی سالیان اخیر در فصل پاییز روند کاهشی داشت.

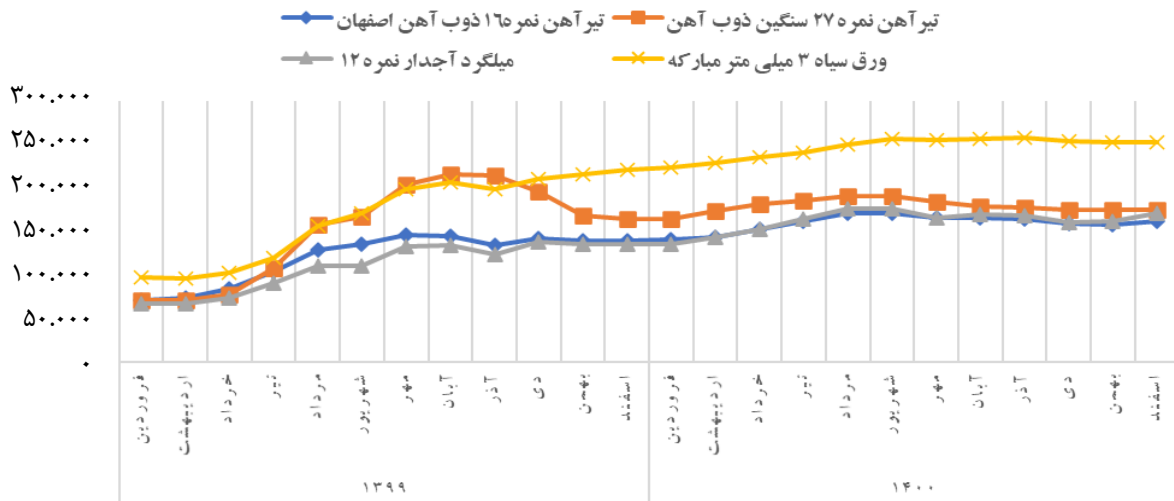

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۴: روند شاخص قیمت گروه سیمان

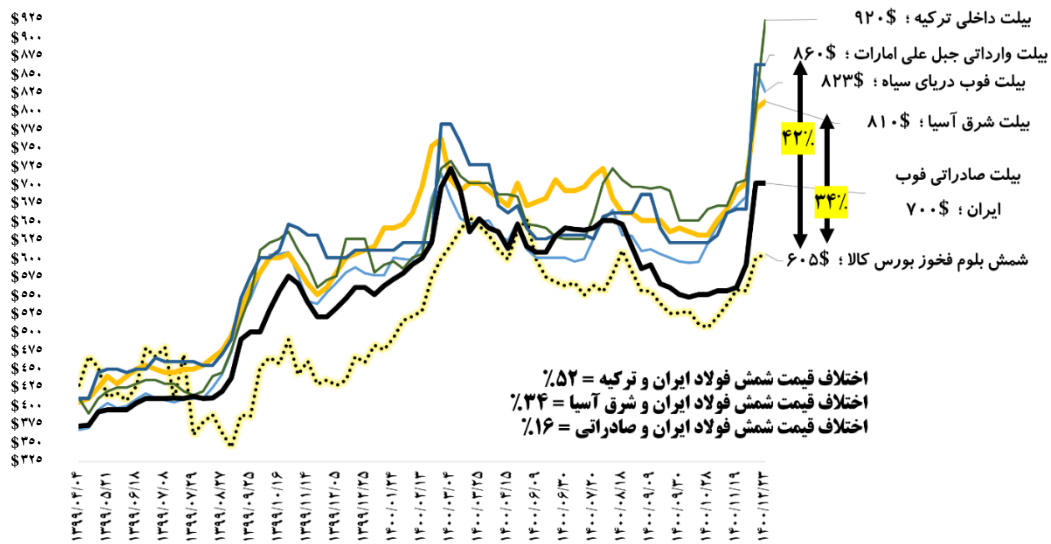
قیمت محصولات زنجیره فولاد

با استقرار برخی از ابزارهای جدید در بورس کالا (در چارچوب اصلاح ساختار بازار کالاهای پایه) قیمت محصولات فولادی شامل انواع ورق، شمش، میلگرد و تیرآهن روند با ثباتی داشته است. علی‌رغم افزایش نرخ ارز (در چند مقطع) و کاهش تحویل گاز به واحدهای فولادی تا یک‌سوم، قیمت محصولات فولاد کاهش یافت. در نمودارهای زیر، روند قیمت برخی از محصولات فولادی در بورس کالا نشان داده شده است.

واحد: ریال

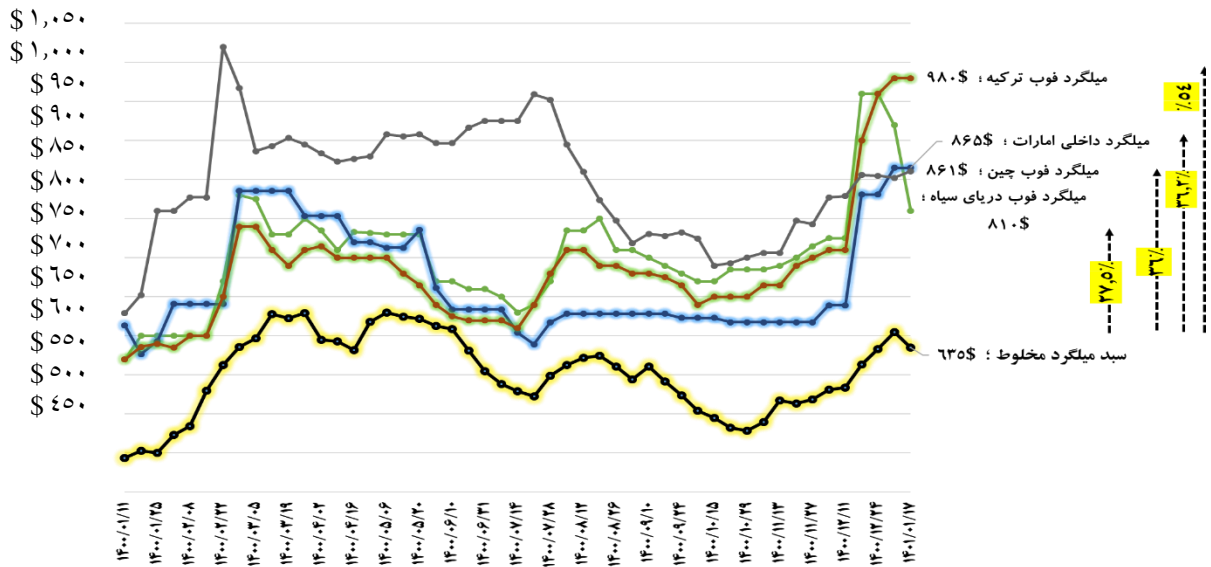
نمودار ۵: روند قیمت محصولات فولادی در بورس کالا

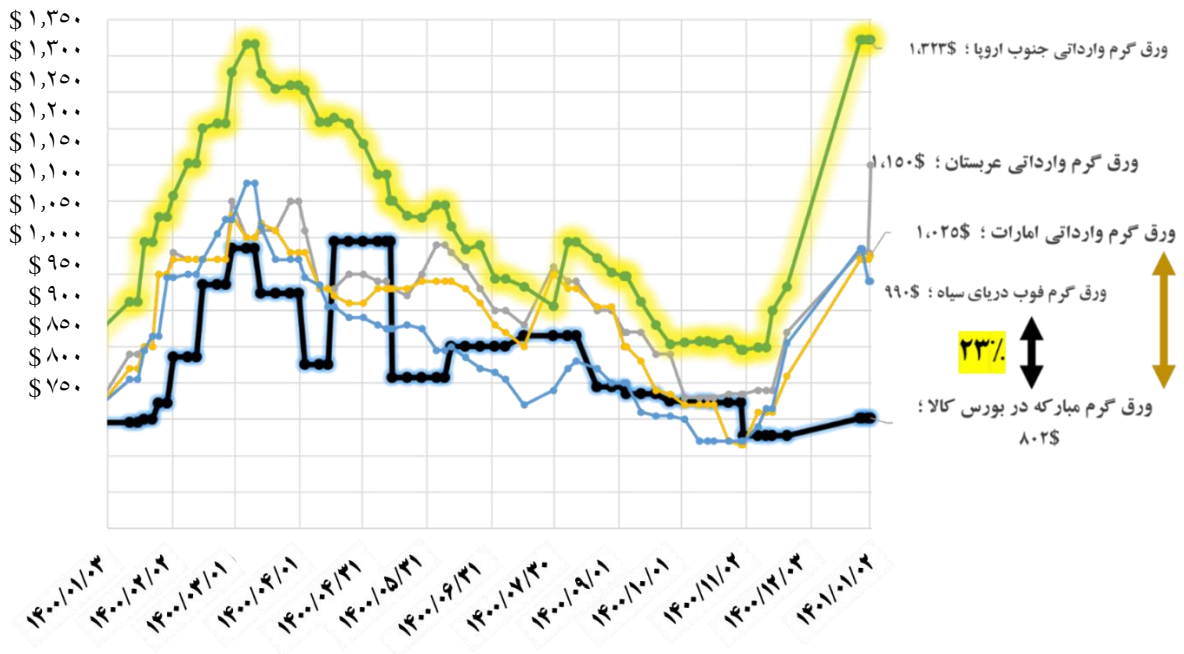
نمودار ۶: روند تغییر قیمت شمش فولاد در بورس کالای ایران با سایر نقاط دنیا

قیمت شمش فولاد در بورس کالاهای ایران ۳۴ درصد از بازارهای شرق آسیا، ۴۲ درصد از امارات ۵۲ درصد از ترکیه کمتر است.

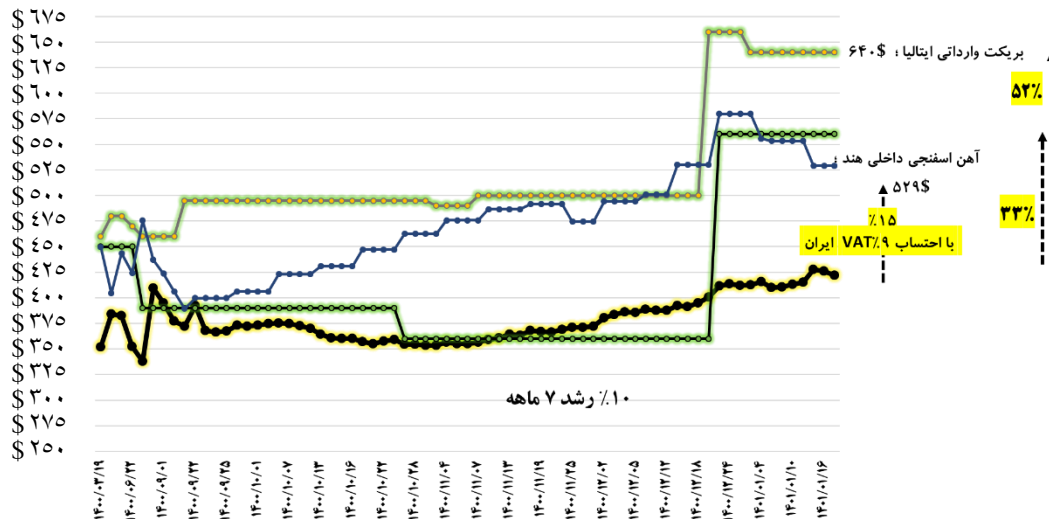
در نمودار زیر قیمت میلگرد بورس کالای ایران و چند کشور نمایش داده شده است، قیمت‌ها در ایران نسبت به سایر کشورها به مراتب پایین تر است.

نمودار ۷: اختلاف قیمت‌های میلگرد در بورس کالای ایران با قیمت‌های سایر کشورها

نمودار ۸: روند قیمت ورق گرم بورس کالا در مقایسه با سایر کشورها

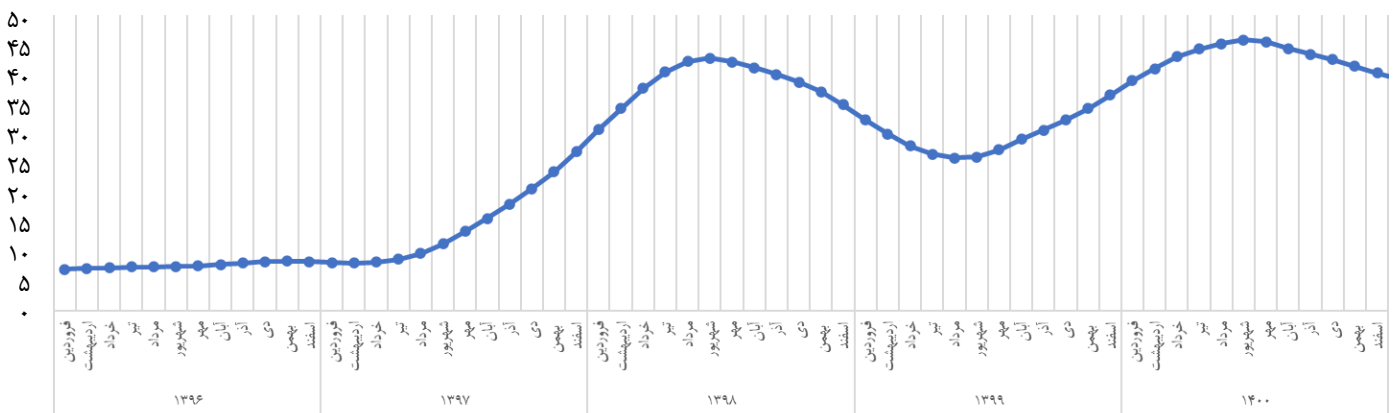

نمودار ۹: روند تغییر قیمت آهن اسفنجی ایران در بورس کالا در مقایسه با قیمت‌های جهانی

همان‌طور که در نمودارهای بالا دیده می‌شود، جهش شدید قیمت محصولات زنجیره فولاد در بازارهای خارجی به بازار ایران منتقل نشده است، با افزایش شدید قیمت‌های جهانی در پایان سال، قیمت فولاد اندکی افزایش یافت که البته این افزایش نیز با اعمال عوارض «کاهش تأثیر قیمت‌های خارجی»؛ این یعنی «حذف پیروی از قیمت‌های خارجی».

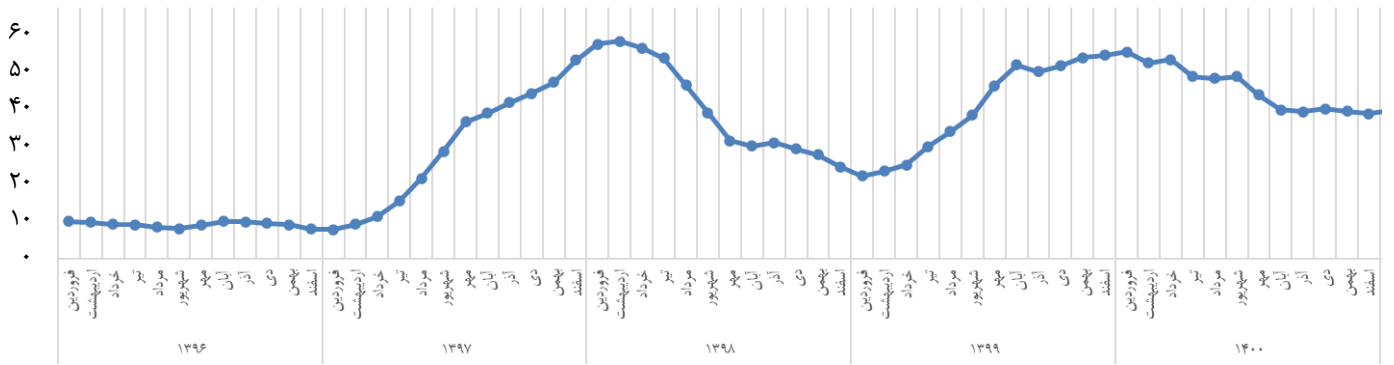
تورم مصرف‌کننده

بر اساس آمار منتشره توسط مرکز آمار ایران، نیمه دوم سال ۱۴۰۰، متوسط نرخ تورم سالانه و تورم نقطه‌به‌نقطه سالانه روند کاهشی داشته است. در نیمه دوم سال ۱۴۰۰، نرخ تورم خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها، مبلمان و لوازم خانگی که بخش عمده مصرف خانوارها را شامل می‌شود، کاهش بیشتری داشته است؛ البته سایر اقلام مصرفی خانوارها - نظیر مسکن و بهداشت و درمان - نیز کاهش تورم را با آهنگ ملایم‌تر تجربه کرده‌اند.

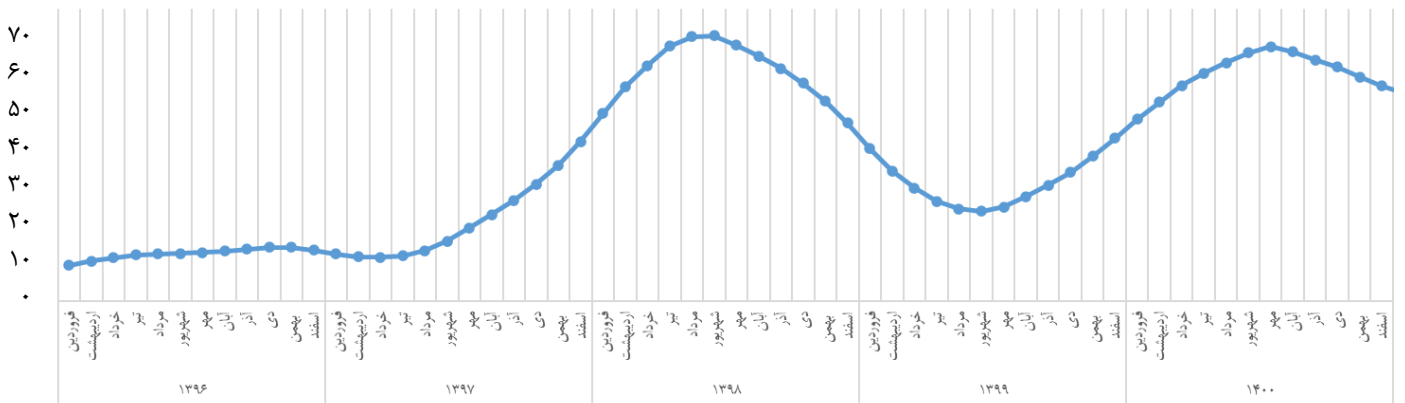
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۰: روند درصد تورم سالانه مصرف‌کننده - خانوارهای کشور

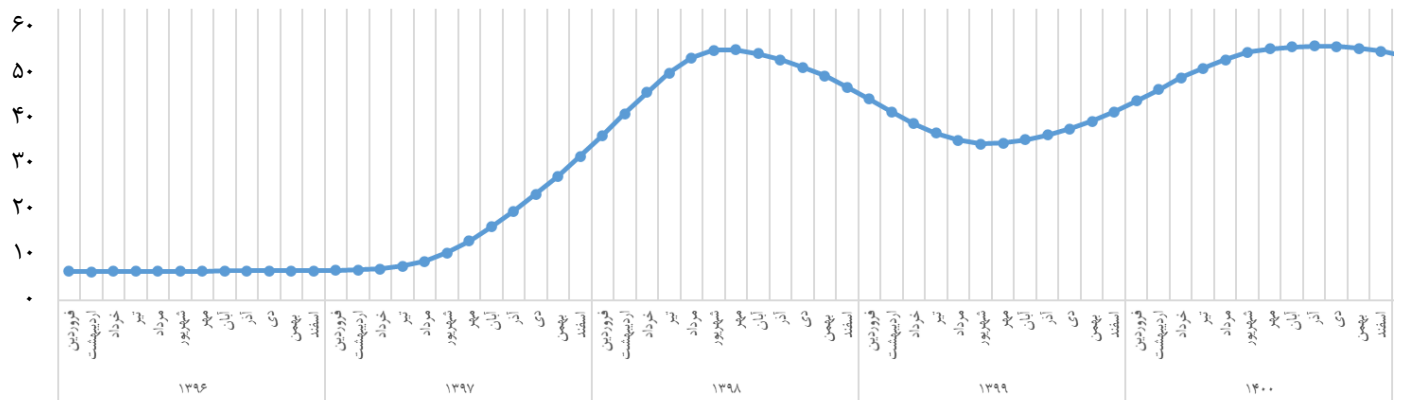
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۱: روند تورم نقطه‌به‌نقطه مصرف‌کننده – خانوارهای کشور

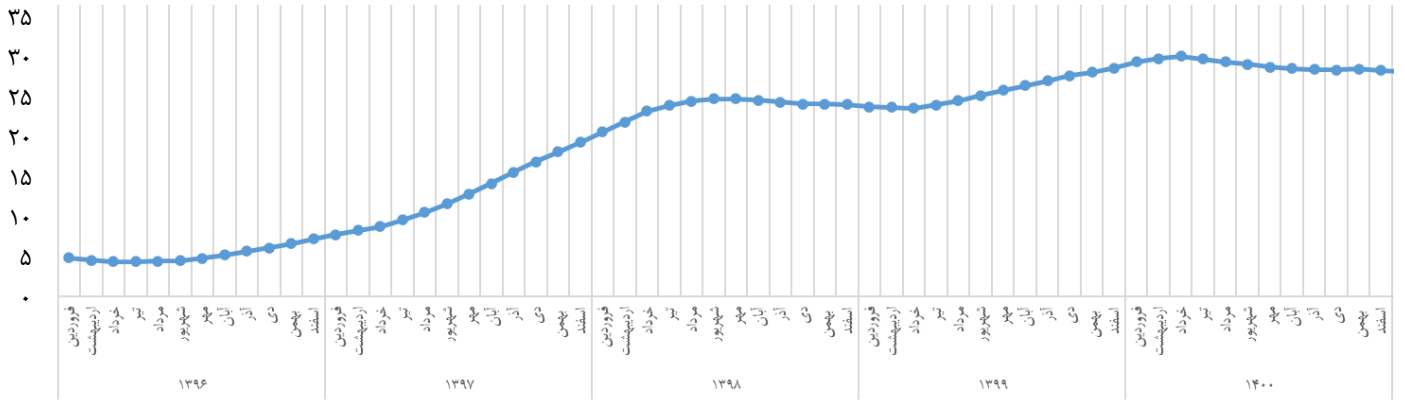
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۲: روند تورم مصرف‌کننده خوراکی‌ها و آشامیدنی‌ها

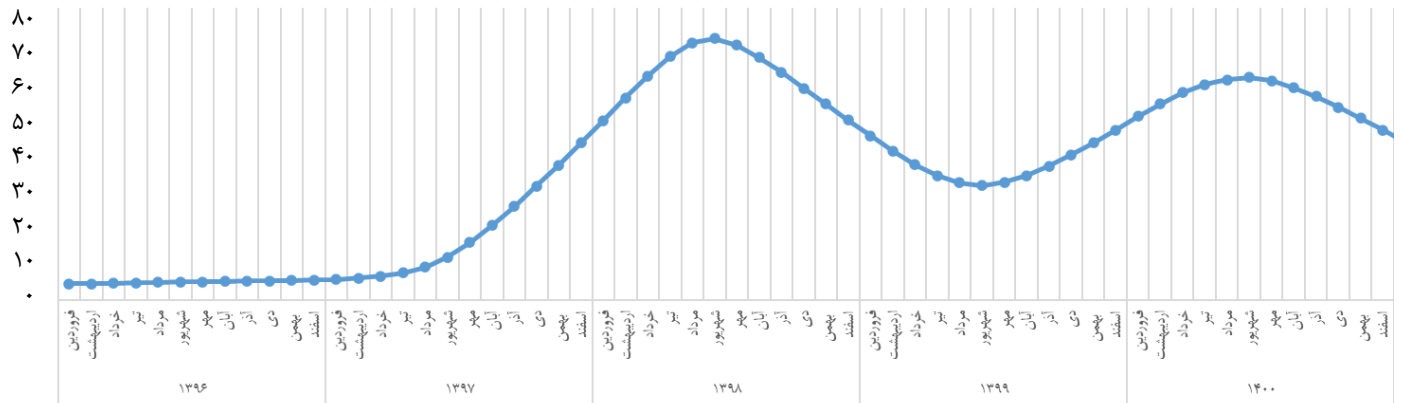
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۳: روند تورم مصرف‌کننده پوشاک و کفش

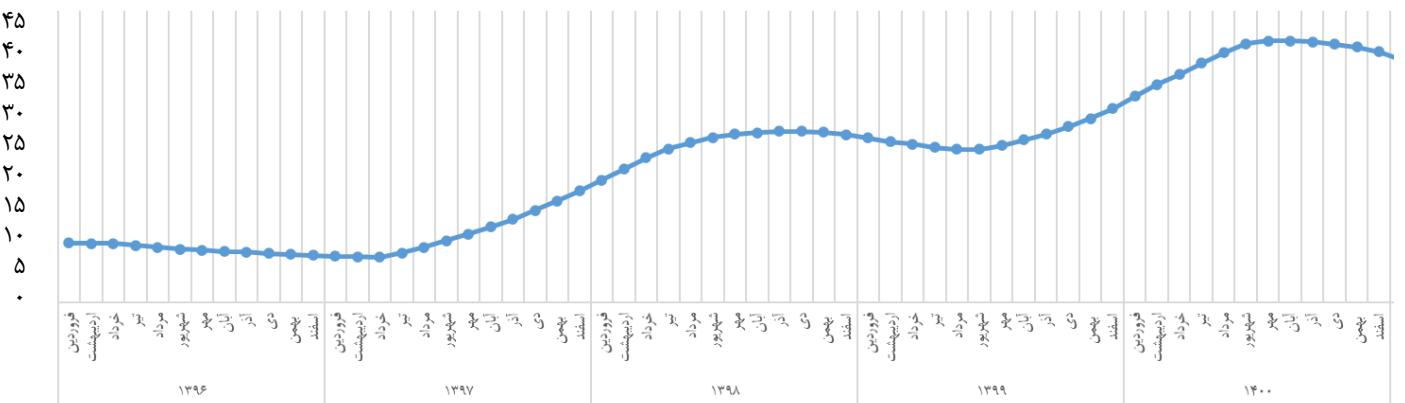
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۴: روند تورم مصرف کننده مسکن

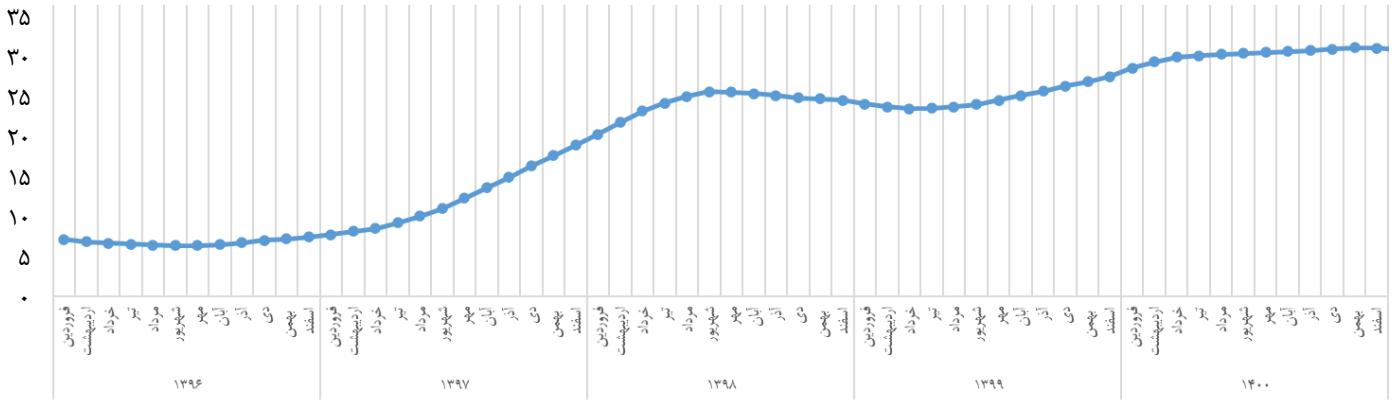
مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۵: روند تورم مصرف کننده میلمان و لوازم خانگی

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۶: روند تورم مصرف کننده بهداشت و درمان

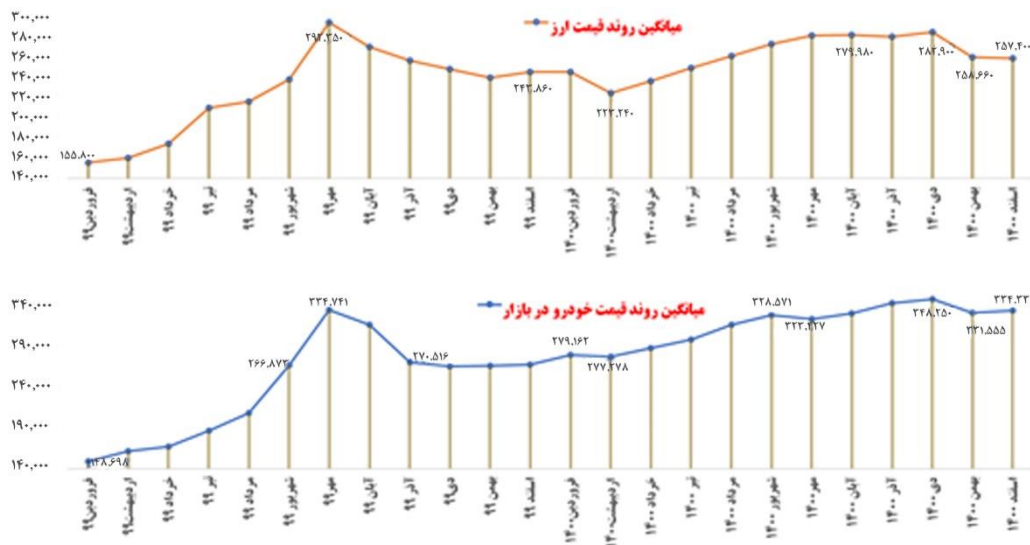

مأخذ: مرکز آمار ایران

نمودار ۱۷: روند تورم مصرف کننده خدمات

قیمت خودرو

قیمت خودرو با ۳ رویکرد قابل بررسی است: قیمت بازار آزاد، قیمت تولیدکننده، قیمت تمام شده قیمت‌ها در بازار خودرو در دوران ثبات اقتصادی، تحت تأثیر میزان عرضه شرکت‌های خودروساز قرار دارد اما در دوران نوسانات شدید اقتصادی، نرخ ارز جایگزین عرضه شده و به نوعی تبدیل به چراغ قیمت‌گذاری بازار می‌شود. در چند سال اخیر قیمت بازار آزاد خودرو متأثر از متغیرهای اقتصاد کلان بوده است. شکاف بسیار زیاد بین تولید (حدود ۹۰۰ هزار دستگاه در سال ۱۴۰۰) و تقاضا (بیش از ۱۵۰۰ هزار دستگاه) و همچنین انتظارات تورمی، باعث شده که خودرو یک کالای سرمایه‌ای شده و نقش حفظ ارزش پول ایفا کند. محدودیت سرمایه‌گذاری و حفظ ارزش پول از طریق بازار بورس، ارز، طلا، زمین و ساختمان باعث شده است که نقش حفظ ارزش پول از طریق خرید خودرو تقویت شود. در نمودارهای زیر روند قیمت ارز و میانگین قیمت بازار محصولات شرکت ایران خودرو ارائه شده است. شایان‌ذکر است که همبستگی بالا بین قیمت ارز و قیمت خودرو در بازار آزاد، به علت ارزشی تولید خودرو نیست، اثر مستقیم قیمت ارز در قیمت تمام‌شده خودرو منعکس می‌شود که بسیار پایین‌تر از قیمت بازار آزاد است.

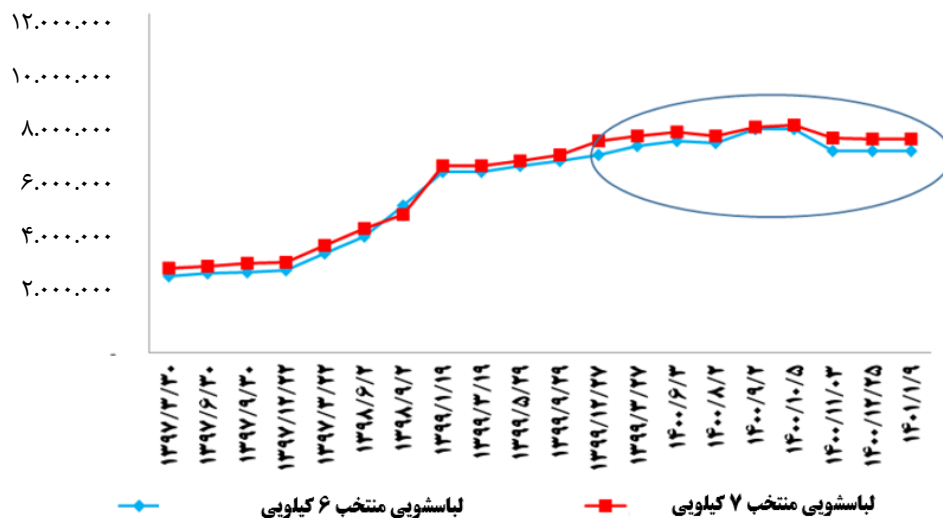
نمودار ۱۸: روند میانگین قیمت ارز و میانگین قیمت بازار محصولات ایران خودرو

همچنان که مشاهده می‌شود قیمت تولیدکننده (قیمت عرضه خودرو توسط شرکت‌های خودروساز) در بسیاری از محصولات به مراتب پایین‌تر قیمت بازار آزاد و همچنین پایین‌تر قیمت تمام‌شده است. البته قیمت تمام‌شده خودرو بالا بوده و باید کاهش یابد.

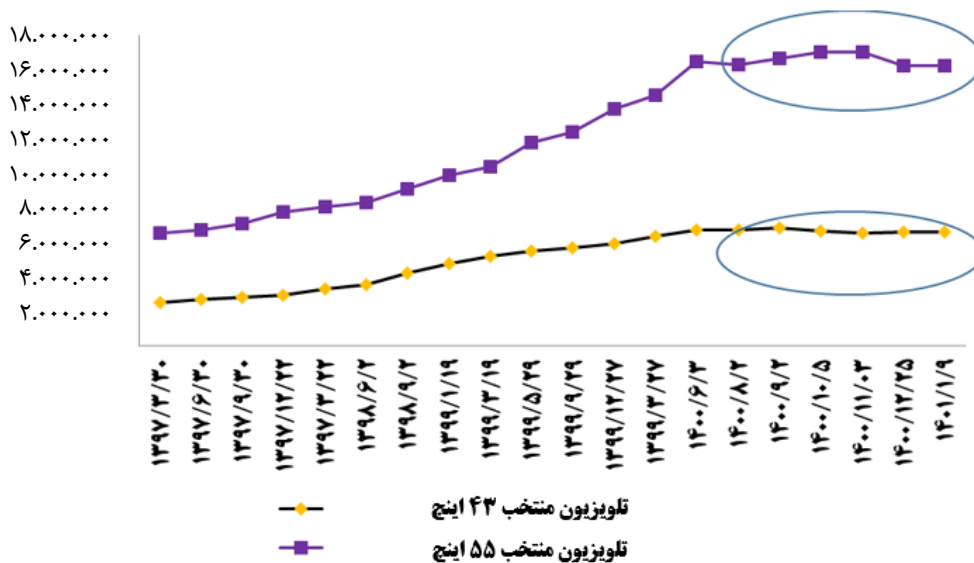
در آذرماه قیمت فروش توسط شرکت‌های ایران خودرو و سایپا با اخذ مصوبات قانونی، ۱۸٪ افزایش یافت که با توجه به تورم ۶۴٪ تولیدکننده (بخش صنعت) درصد کمی از افزایش نهادهای تولید را پوشش می‌دهد.

قیمت لوازم خانگی

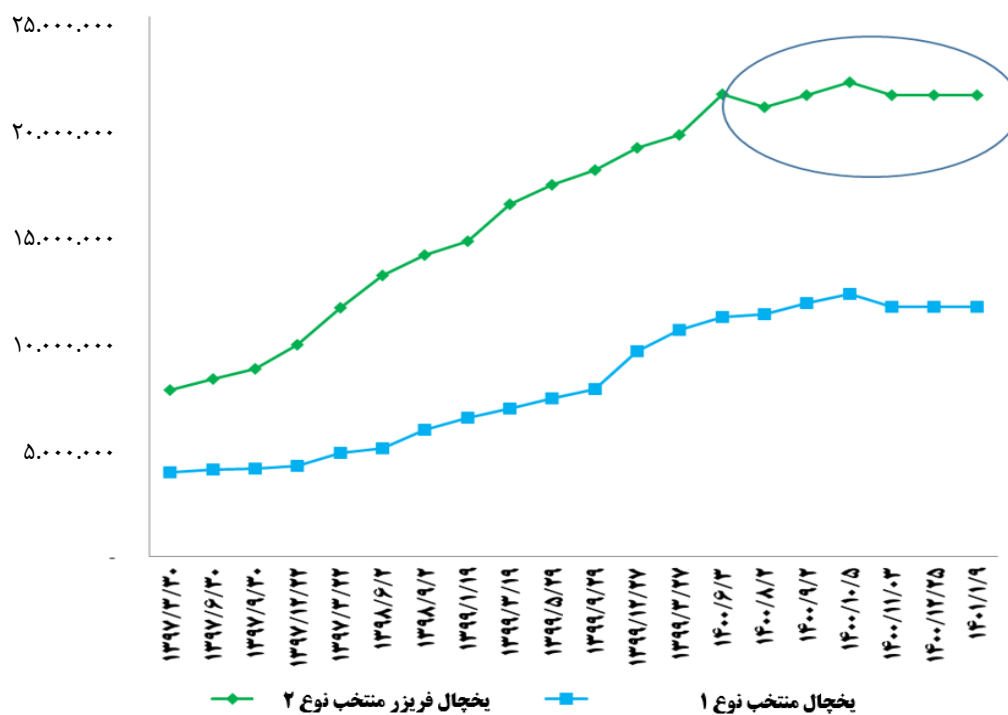
قیمت محصولات خانگی در سال ۱۴۰۰ روند باثباتی را داشته و رشد قیمت این محصولات در مقایسه با رشد شاخص قیمت تولیدکننده و هزینه‌های تولید در ۹ ماهه ۱۴۰۰ بسیار کمتر است، به طوری که متوسط رشد قیمت ماهانه لوازم خانگی حدود ۱.۵ درصد بوده اما رشد قیمت‌ها برای سایر کالاها بالغ بر ۳.۳ درصد در ماه بوده است. در نمودار زیر، روند قیمت بازار برای ۳ کالا نشان داده شده است.

نمودار ۱۹: روند قیمت لباسشویی

نمودار ۲۰: روند قیمت تولیزون

نمودار ۲۱: روند قیمت یخچال

شایان ذکر است که در بهمن ماه، تولیدکنندگان اصلی، قیمت‌های خود را به قیمت همراه برگردانند.

۱-۴- مبادلات بین‌المللی

در سال ۱۴۰۰ صادرات از نظر وزنی در مقایسه با سال قبل ۸.۶ درصد و از نظر ارزشی حدود ۴۰ درصد رشد داشته است. واردات نیز بیش از ۲۲.۲ درصد وزنی و ۳۶.۳ درصد ارزشی رشد داشته است. ۸۶ درصد سهم ارزشی از کل صادرات کشور به ده کشور نخست انجام شده است. در سال ۱۴۰۰ صادرات به بیشتر کشورهای هدف بیش از ۵۰ درصد رشد داشته است.

جدول ۱۰: آمار مقدماتی واردات و صادرات کالاهای غیرنفتی با معیانات گازی

واحد: هزار تن- میلیون دلار

عنوان	سال ۱۳۹۹		سال ۱۴۰۰		درصد تغییر	
	وزن	ارزش	وزن	ارزش	وزن	دلار
واردات	۳۳۷۲۶	۳۸۸۸۵	۴۱۱۹۹	۵۳۰۱۳	۲۲.۲	۳۶.۳
صادرات	۱۱۳۰۵۶	۳۴۸۲۰	۱۲۲۷۷۵	۴۸۶۱۹	۸.۶	۳۹.۶
حجم تجاری	۱۴۶۷۸۲	۷۳۷۰۵	۱۶۳۹۷۴	۱۰۱۶۳۲	-	-

مأخذ: گمرک جمهوری اسلامی ایران

جدول ۱۱: مهم‌ترین بازارهای هدف کالای یازده‌ماهه ۱۴۰۰ و مقایسه با مدت مشابه سال گذشته

کشور	۱۴۰۰		سهم ارزشی ۱۴۰۰	۱۳۹۹		درصد تغییر	
	وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون ریال)		وزن (هزار تن)	ارزش (میلیون ریال)	وزن	ارزش
ارمنستان	۱۰۵۴.۱	۳۰۴.۱	۰.۶	۱۲۴۵.۹	۳۰۴.۵	-۱۵.۴	-۰.۱
ازبکستان	۷۱۴.۵	۴۰۱.۹	۰.۸	۳۳۲.۲	۱۶۳.۶	۱۱۵.۰	۱۴۵.۷
آفریقای جنوبی	۵۵۳.۲	۲۵۴.۳	۰.۵	۱۲۷.۲	۳۸.۰	۳۳۵.۰	۵۶۹.۵
افغانستان	۴۱۸۵.۸	۱۸۳۸.۶	۳.۸	۶۹۹۷.۴	۲۲۹۵.۹	-۴۰.۲	-۱۹.۹
آلمان	۵۶.۱	۲۶۵.۵	۰.۵	۳۸.۸	۲۳۲.۵	۴۴.۵	۱۴.۲
امارات متحده عربی	۱۰۷۶۲.۷	۴۹۲۸.۵	۱۰.۱	۱۵۰۸۳.۰	۴۵۶۶.۷	-۲۸.۶	۷.۹
اندونزی	۱۷۳۸.۸	۱۱۰۰.۶	۲.۳	۱۶۱۸.۴	۶۷۳.۷	۷.۴	۶۳.۴
پاکستان	۲۹۰۶.۱	۱۲۶۰.۶	۲.۶	۲۵۷۱.۴	۱۰۱۵.۹	۱۳.۰	۲۴.۱
تایلند	۱۲۴۱.۴	۷۸۴.۳	۱.۶	۱۲۲۷.۶	۴۹۳.۱	۱.۱	۵۹.۱
ترکمنستان	۱۳۶۲.۸	۳۳۵.۱	۰.۷	۷۳۳.۰	۱۳۷.۴	۸۵.۹	۱۴۴.۰
ترکیه	۱۵۷۳۷.۶	۶۰۸۰.۶	۱۲.۵	۶۳۸۳.۲	۲۵۳۴.۴	۱۴۶.۵	۱۳۹.۹
جمهوری آذربایجان	۸۱۷.۱	۳۹۳.۸	۰.۸	۱۰۰۲.۶	۵۱۰.۸	-۱۸.۵	-۲۲.۹
چین	۲۸۹۸۵.۱	۱۴۳۲۳.۳	۲۹.۵	۲۶۹۳۱.۶	۹۰۷۱.۳	۷.۶	۵۷.۹

درصد تغییر		۱۳۹۹		سهم ارزشی ۱۴۰۰	۱۴۰۰		کشور
ارزش	وزن	ارزش (میلیون ریال)	وزن (هزار تن)		ارزش (میلیون ریال)	وزن (هزار تن)	
۷۹.۲	۵.۶	۱۲۱.۹	۱۲۵.۸	۰.۴	۲۱۸.۵	۱۳۲.۹	سوریه
۲۰.۰	۱۶.۶	۷۴۳۰.۶	۲۵۶۱۵.۰	۱۸.۳	۸۹۱۴۶	۲۹۸۷۹.۲	عراق
۶۳.۴	۱۳.۷	۴۳۸.۱	۲۰۰۸.۵	۱.۵	۷۱۶.۰	۲۲۸۳.۲	عمان
۹۷.۸	۲۸.۸	۱۷۸.۲	۴۵۵.۲	۰.۷	۳۵۲.۶	۵۸۶.۴	غنا
۱۴.۹	۸.۵	۵۰۳.۵	۱۰۵۰.۴	۱.۲	۵۷۸.۵	۱۱۴۰.۰	فدراسیون روسیه
۱۱.۵	۵۱.۵	۱۶۷.۹	۳۳۷.۸	۰.۴	۱۸۷.۲	۵۱۱.۷	قزاقستان
۴۱.۹	-۱۱.۵	۱۲۸۰.۶	۷۵۹۸.۵	۳.۷	۱۸۱۷.۱	۶۷۲۱.۷	هند
۴۰.۱	۹.۷	۳۲۱۵۸.۶	۱۰۱۴۸۳.۵	۹۲.۷	۴۵۰۵۵.۸	۱۱۱۳۷۰.۴	جمع

مأخذ: گمرک ج.ا.ایران

۱-۵- مقابله با فساد

مقابله با فساد از رویکرد سخت (مبتنی بر کشف و تنبیه پس از رخداد فساد) و نرم (پیشگیری قبل از وقوع فساد) قابل انجام است. تمرکز بر رویکرد نرم و تغییر روش مبارزه با فساد از تنبیه به پیشگیری شامل بهبود نهادی در حوزه‌های مستعد فساد، مدیریت اجرایی پاسخگو و شفاف، اصول اخلاقی تقویت شده در خدمات بخش عمومی و مدیریت شرکتی و نظام یکپارچه حمایت و حفاظت از افشاگران است؛ البته تمرکز بر رویکرد نرم به هیچ‌عنوان نافی بر خورد با مصادیق فساد نیست و جنبه پیشگیری دارد.

اقدامات صورت گرفته در وزارت صنعت، معدن و تجارت برای مقابله با فساد با اولویت رویکرد نرم انجام شده است.

برخی اقدامات انجام شده برای پیشگیری از فساد عبارت‌اند از:

- هوشمندسازی صدور مجوزها، مانند صدور کارت بازرگانی
- اصلاح سازکارهای تأمین مواد اولیه و کالاهای پایه از طریق بورس
- حذف سهمیه‌بندی برای بیش از ۳۰ ماده اولیه
- شفاف‌سازی نظام توزیع از طریق اعلام قیمت تولیدکننده در بیش از ۸۰۰۰ قلم کالا

اقدامات در حال اجرا برای پیشگیری از فساد عبارت‌اند از:

- دریافت حقوق دولتی معادن با زیرساخت سامانه جامع تجارت
- تنقیح و تکمیل مقررات اکتشاف و بهره‌برداری معادن
- راه‌اندازی سامانه شفافیت شرکت‌های دولتی تحت پوشش
- تداوم شفاف‌سازی نظام توزیع از طریق اعلام قیمت تولیدکننده و شفافیت جریان کالا
- اصلاح سازکار و فرایند واگذاری اراضی شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- مقابله با کالاهای قاچاق و یا تقلبی

با اصلاح سازکارهای حکمرانی و فرآیندهای کاری، زمینه‌های فساد و امضاهای طلایی حذف می‌شوند.

فصل دوم

راهبردها

راهبردها، مسیر رسیدن از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب (که در مقاصد تعیین شده‌اند) را نشان می‌دهد. راهبردها بیانگر رویکردها بوده و مهم‌ترین تغییراتی را که باید رخ دهند تا مقاصد و چشم‌انداز محقق شود، بیان می‌کنند. راهبردهای بخش صنعت، معدن و تجارت عبارت‌اند از:

۱. گسترش اقتصاد دانش‌بنیان: رشد فزاینده نوآوری‌ها و فناوری‌ها در دهه‌های اخیر، تغییرات شگرفی در اقتصاد ایجاد کرده است. افزایش سهم دانش در اقتصاد، فراتر از تولید محصولات فناورانه بوده و تغییر اولویت‌ها و روش‌های تولید و تجارت را نیز در پی دارد. از طرف دیگر برای نگهداشت و ارتقای سرمایه انسانی کشور و بهبود تولید، کیفیت، قیمت محصولات باید سهم مؤثر فعالیت‌های تحقیق و توسعه در ارزش‌افزوده افزایش یابد.

۲. تنظیم سودآوری فعالیت‌ها: تخصیص منابع مالی (هدایت نقدینگی)، منابع انسانی، منابع سازمانی و منابع طبیعی تحت تأثیر سودآوری هستند. برای تخصیص درست منابع و حرکت عوامل اقتصادی در راستای اولویت‌های تولید، باید سودآوری فعالیت‌های اقتصادی مولد افزایش و سودآوری فعالیت‌های غیر مولد کاهش یابد؛ همچنین باید توزیع سود و ارزش‌افزوده در طول یک زنجیره و نسبت سودآوری بین فعالیت‌های اقتصادی اصلاح شوند.

۳. ارتقای توانمندی و هم‌افزایی کسب‌وکارها: منابع و سرمایه‌های کشور (مانند منابع طبیعی، ماشین‌آلات، سرمایه انسانی) با سازمان‌دهی در درون کسب‌وکارها، بالفعل شده و با فعالیت کسب‌وکارها دستیابی به اهداف (مانند تولید، اشتغال، تورم و تجارت خارجی) محقق می‌شود.

۴. گسترش تعاملات بین‌المللی: برای کسب جایگاه مناسب ایران در سطح بین‌المللی، ایران باید در حلقه‌های مهم و تأثیرگذار زنجیره‌های تأمین بین‌المللی قرار گرفته و روابط تجاری به‌ویژه با کشورهای همسایه و همسو گسترش یابد. اقتصاد ایران باید بزرگ‌تر از مرزهایش باشد. تقویت روابط اقتصادی، تقویت روابط فرهنگی، علمی و سیاسی را نیز در پی خواهد داشت.

۵. اصلاح حکمرانی بخش صنعت، معدن و تجارت: وزارت صنعت، معدن و تجارت باید متمرکز بر اولویت‌گذاری، تنظیم‌گری، تسهیلگری و نظارت بوده و با برجسته کردن نقش کسب‌وکارها، فعالیت‌های آن‌ها را در راستای اهداف بخش صنعت، معدن و تجارت همگرا و هم‌افزا نماید.

فصل سوم

سازکارها

با وجود برخورداری از نعمت منابع طبیعی سرشار و زیرساخت‌های فیزیکی (مانند واحدهای صنعتی، زیرساخت‌های حمل‌ونقل) تقریباً مناسب، اقتصاد ایران مسائل عمیقی و متعددی دارد.

شدت و پیچیدگی مسائل کشور به حدی است که راه‌حل‌های جزئی و تدریجی باعث به‌هم‌ریختگی بیشتر خواهند شد. مسائل جاری با بینش (پارادایم) فعلی حل نمی‌شوند؛ باید در سطحی بالاتر به دنبال راه‌حل‌های اساسی بود.

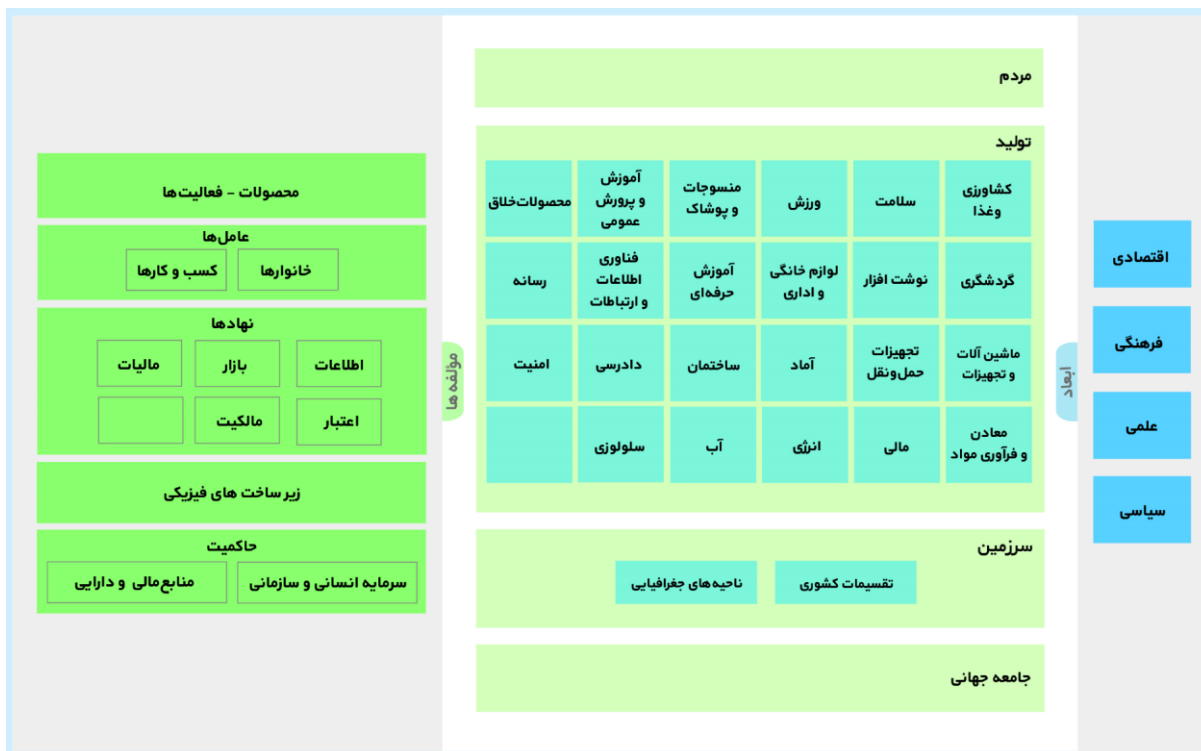
برای حل مسائل اساسی این بخش و با توجه به تحولات موردنیاز در فضای کسب‌وکار، باید سازکارهای نوینی طراحی و استقرار یابند.

سازکارها چگونگی تحقق راهبردها را بیان می‌کنند. با استقرار سازکارها، بخشی از «مسائل» حل شده و حرکت به سمت مقاصد آغاز می‌شود.

سازکارها شامل قواعد و زیرساخت‌هایی هستند که جهت‌گیری حرکت فعالان اقتصادی در راستای دستیابی به اهداف را اصلاح و تسهیل می‌کنند. با استقرار سازکارهای درست، همگرایی و هم‌افزایی فعالین اقتصادی بهبود یافته و اهداف در دوره‌های زمانی کوتاه‌تر و با کارایی و اثربخشی بالاتری محقق خواهند شد؛ همچنین ابزارهای مؤثری برای اعمال حاکمیت فراهم می‌شود.

اصلاح قواعد، فضای کسب‌وکار را بهبود بخشیده و زیرساخت‌های نرم برای حرکت کسب‌وکارها را فراهم می‌کند. علاوه بر اصلاح قواعد، لازم است فعالیت‌هایی برای پشتیبانی کسب‌وکارها و سرعت بخشیدن به حرکت آنها نیز انجام شود.

در تصویر زیر، تقسیم‌بندی موضوعات در سطح کشور نمایش داده شده است. اصلاح سازکارها در مؤلفه‌های «کسب‌وکارها، اطلاعات، بازار و زیرساخت‌های فیزیکی (سرمایه‌گذاری)»، برخی رشته‌های فعالیت‌های تولیدی مانند «تأمین مالی، تجهیزات حمل‌ونقل و معادن و فراوری مواد» و همچنین مبادلات بین‌المللی در سال ۱۴۰۰ آغاز شده است.

تصویر ۱: موضوعات کشور

۳-۱- سازکارهای فعالیت کسب و کارها

کسب و کارها در دنیای امروزی صرفاً به سازکارهای سنتی و متعارف سمت عرضه و کالایی محدود نیستند بلکه با توجه به تحولات جهانی و اقتصاد دیجیتال، سازکارهای نوینی بر پایه کارکردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در ارتباط با خدمات شکل گرفته است و کسب و کارها مسیر تعالی خود را در بهره‌مندی از قابلیت‌ها این سازکارها جست‌وجو می‌کنند. امروزه کسب و کارها درصدد استفاده از سامانه‌هایی هستند که خدماتی را به آن‌ها ارائه کند که هزینه‌های تمام شده برای خدمات تقاضا شده توسط آن‌ها کاهش یابد. این خدمات در عرصه‌های مختلف قابل‌تعریف است از مشاوره، ایده پردازی تا مسائل بازاریابی و فروش و همچنین خدمات خرد مالی همچون بیمه و مالیات گسترده می‌شود. وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت پاسخ به این نیاز کسب و کارها، دو سازکار زیر را طراحی کرده و در حال پیاده‌سازی است:

- ۱- سکوهایی خدمات کسب و کار
- ۲- اصلاح روش پرداخت حق بیمه تأمین اجتماعی و مالیات حقوق

۳-۱-۱- سکوهایی خدمات کسب و کار

معرفی

شرکت‌های کوچک و متوسط، عموماً در حوزه‌هایی مانند تأمین مواد اولیه، بازاریابی، صادرات، ارتقای فناوری و نوآوری در محصول، توانمندسازی منابع انسانی، با چالش‌های زیادی مواجه هستند. سکوهایی خدمات کسب و کار، بازار عرضه و تقاضای خدمات کسب و کار را ارتقا داده و تجمیع خدمات، تضمین و مشاوره، دستیابی به خدمات برای کسب و کارها را تسهیل می‌کنند.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تسهیل دسترسی به خدمات برای کسب و کارها
۲. ایجاد اقتصاد مقیاس برای ارائه خدمات به شرکت‌های کوچک و متوسط با قیمت مناسب
۳. کاهش هزینه خدمات برای کسب و کارها
۴. ایجاد امکان دسترسی به فناوری‌های نو برای کسب و کارهای کوچک و متوسط

اقدامات و دستاوردها

۱. شناسایی ذینفعان پروژه (ارائه‌دهندگان خدمات کسب و کار) در سطح کشور
۲. چارچوب‌بندی ارزیابی شرکت‌های ارائه‌کننده خدمات کسب و کار جهت معرفی به بنگاه‌های متقاضی خدمات
۳. طراحی اولیه ساختار سکو

۳-۱-۲- روش پرداخت حق بیمه تأمین اجتماعی و مالیات حقوق

معرفی

مسائل مرتبط با مالیات و بیمه همواره محل چالش بین ذینفعان بخش تولید کالاها و خدمات بوده است. حجم انبوهی از پرونده‌های مالیاتی و بیمه‌ای در محاکم قضایی و داوری گواه بر این ادعا است. درگیر شدن فعالان اقتصادی در ارتباط با این موضوعات تمرکز و پتانسیل آن‌ها را در امر تولید کاهش می‌دهد. وزارت صنعت، معدن و تجارت در این راستا در پی آسیب‌شناسی و پیشنهاد اصلاح روش پرداخت حق بیمه تأمین اجتماعی و مالیات حقوق برآمده است. در این فرآیند که به صورت بنیادی نسب به شرایط فعلی تغییر پیدا می‌کند، نظام بانکی در زمان پرداخت حقوق بر اساس لیست اعلام‌شده از سوی کارفرما، حق بیمه کارگر و کارفرما را با استعلام از سامانه بیمه کسر کرده و حساب ذینفعان واریز می‌کند. با این اقدام مفاصا حساب برای کارفرما به صورت برخط صادر شده و نیاز به بازرسی‌های مستمر از سوی سازمان تأمین اجتماعی نیست. سازمان امور مالیاتی نیز در دوره‌های زمانی مستمر، وضعیت پرداخت مالیات حقوق را بررسی کرده تا خطایی در این حوزه رخ نداده باشد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. کاهش مراحل اداری برای پرداخت حق بیمه کارفرما و صدور مفاصا حساب تأمین اجتماعی
۲. کاهش بازرسی‌ها و محاسبات حق بیمه کارفرما از سوی سازمان تأمین اجتماعی
۳. حذف اختلافات بین کارفرمایان و سازمان تأمین اجتماعی

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای پروژه عبارت‌اند از:

۱. آسیب‌شناسی وضعیت موجود با بر مبنای برگزاری جلسات مختلف با کارفرمایان و کارگران و همچنین بررسی پرونده‌های در حال داوری.
۲. تصویب و ابلاغ مصوبه توسط ستاد اقتصادی دولت (اسفندماه)

۳-۲- ساز کارهای جریان اطلاعات

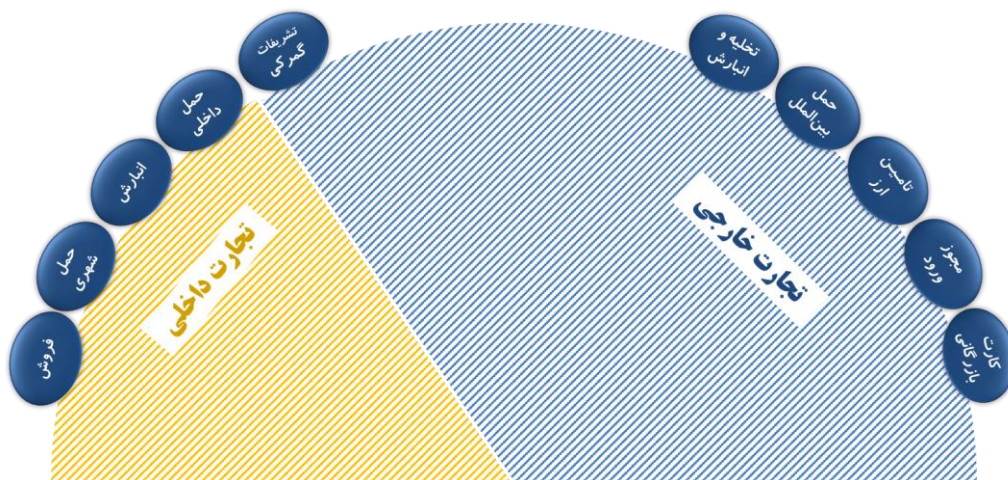
یکی از مؤلفه‌های مهم برای تصمیم‌گیری دسترسی و آگاهی از اطلاعات صحیح است. تا زمانی که اصل تقارن اطلاعات بین ذینفعان و عاملان اقتصادی برقرار نباشد، به دلیل تعارض منافع، تصمیمات جانب‌دارانه خواهد بود. سامانه‌های متعددی برای ایجاد جریان اطلاعات و مدیریت فرایندها در وزارت صنعت، معدن و تجارت راه‌اندازی شده است، یکی از مهم‌ترین سامانه اطلاعاتی اقتصاد کشور، سامانه جامع تجارت است.

۳-۲-۱- سامانه جامع تجارت

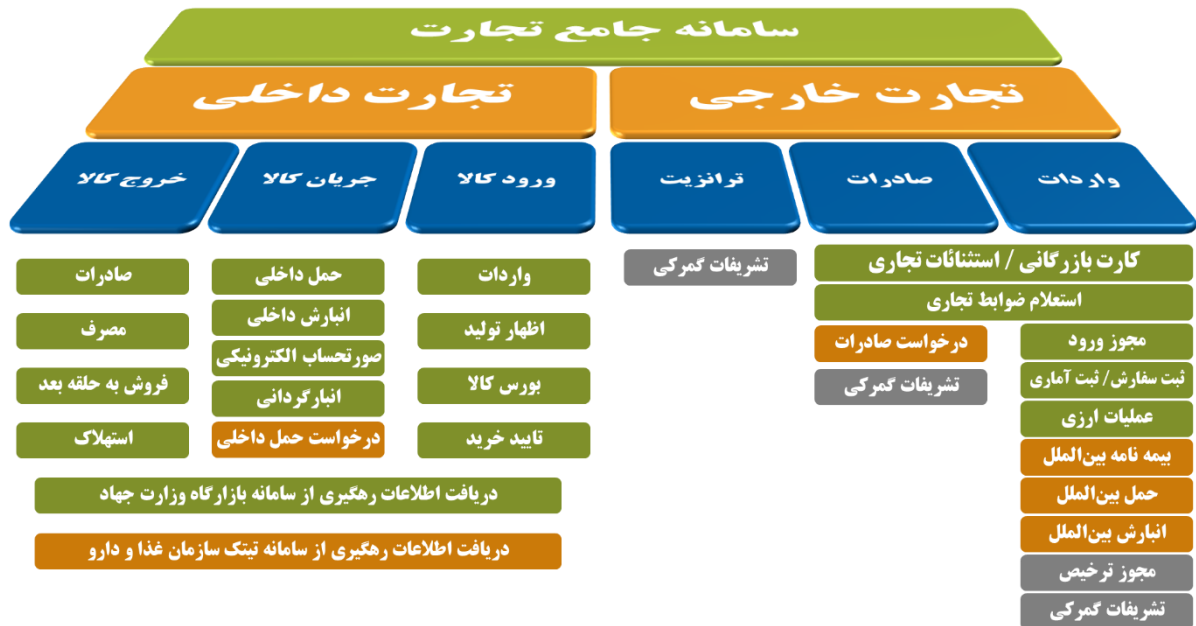
معرفی

سامانه جامع تجارت با هدف یکپارچه‌سازی و تکمیل اطلاعات ورود، توزیع و عرضه کالا در زنجیره تجاری کشور، فراهم نمودن امکان رصد و کنترل موجودی کالاهای اساسی در سطح کشور، نظارت سیستمی جهت جلوگیری از گران‌فروشی، اختکار و قاچاق کالا و همچنین بهبود، تسهیل و شفاف‌سازی فعالیت سیستمی عاملین تجاری و اعتبارسنجی و رتبه‌بندی عادلانه فعالین تجاری توسط دستگاه‌های ذی‌ربط توسعه داده شده است. فعالان تجاری نسبت به ثبت‌نام، اخذ نقش تجاری، تعریف انبار و کالاهای خود در سامانه اقدام کرده و سپس با توجه به نوع فعالیت، اسناد خود را در سامانه جامع تجارت ثبت می‌نمایند.

همان‌طور که در تصویر زیر نمایش داده شده است، ابعاد کارکردی سامانه جامع تجارت، علاوه بر بخش‌های مرتبط با تجارت داخلی نظیر فروش، حمل‌ونقل و انبارش را پوشش می‌دهد، مباحث و خدمات تجارت خارجی کشور نظیر کارت بازرگانی، تشریفات گمرکی، تأمین ارز، مجوزهای ورود کالا و حمل‌ونقل بین‌المللی را نیز پوشش می‌دهد.

تصویر ۲: ابعاد کلان کارکردی سامانه جامع تجارت

تصویر ۳: کارکردهای سامانه جامع تجارت

تصویر فوق به صورت تفصیلی علاوه بر نمایش ابعاد کلان کارکردی سامانه جامع تجارت، کارکردها و خدمات جزئی این سامانه در بخش‌های مختلف را به نمایش گذاشته است. موارد سبزرنگ نظیر کارت بازرگانی / استثنائات تجاری، نمایانگر کارکردهای بالفعل این سامانه، موارد نارنجی‌رنگ نظیر درخواست صادرات، کارکردهای در حال تکمیل سامانه و موارد خاکستری‌رنگ نظیر مجوز ترخیص، کارکردهای در دستور کار برای سال جاری را نمایش می‌دهند.

تصویر ۴: لایه‌های سامانه جامع تجارت

به لحاظ طراحی سامانه جامع تجارت شامل سه لایه اصلی است، لایه سخت‌افزار و نرم‌افزار سامانه که شامل مباحث زیرساختی سخت و نرم پیاده‌سازی سامانه می‌شود، لایه داده و اطلاعات که مؤلفه‌های ورودی سامانه در مواجهه با ذینفعان مختلف را شامل می‌شود و در نهایت لایه بهره‌برداری که کارکردهای خدماتی، مدیریتی و نظارتی سامانه را با توجه به سطوح دسترسی به ذینفعان ارائه می‌دهد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. ایجاد شفافیت در گردش کالا و مواد اولیه

۲. مقابله با احتکار، تقلب و قاچاق

۳. تسهیل برنامه‌ریزی و مدیریت بازار

اقدامات و دستاوردها

دستاوردهای سامانه جامع تجارت عبارت‌اند از:

۱. لایه سخت‌افزار و نرم‌افزار

- توسعه زیرساخت عملیات پایه سامانه تجارت داخلی شامل ثبت نقش و استعلام صلاحیت تجاری
- توسعه زیرساخت دریافت اسناد تجاری شامل اظهار تولید، اظهار واردات، انتقال مالکیت و مکان و ...
- صدور بیش از ۳۵۰۰ مجوز ورود و ثبت سفارش با همکاری ۲۴ دستگاه مجوز دهنده
- الکترونیکی کردن کلیه اسناد تجاری در فرایند تجارت خارجی با همکاری دستگاهها
- ایجاد بسترهای تعاملی با کسب‌وکارها از جمله نرم‌افزار تلفن همراه، کد دستوری، فایل اکسل و سرویس‌های اطلاعاتی
- توسعه زیرساخت عملیات لجستیک داخلی شامل اتصال به بارنامه و سامانه جامع انبارها
- ارائه سرویس به بورس کالا جهت ارسال شاخص‌های مقاطع فلزی
- ارائه سرویس استعلام اسناد تجاری به بانک‌ها جهت ارائه تسهیلات
- پیاده‌سازی سرویس‌های سامانه مؤدیان مالیاتی در سامانه جامع تجارت
- اتصال سامانه جامع تجارت به بانک‌های عامل به منظور استعلام صورتحساب الکترونیکی در اعطای تسهیلات مربوط به معامله کالا
- اتصال سامانه جامع تجارت به سامانه بورس کالا به منظور مدیریت خرید از بورس بر اساس شفافیت عملکرد در حلقه بعد از بورس
- اتصال سامانه جامع تجارت به سامانه پیمایش سازمان راهداری برای تخصیص لاستیک سنگین بر اساس پیمایش
- پیاده‌سازی نیازمندی گروه کالاهای مختلف از جمله روغن موتور، سیمان پوشک خردسال، مقاطع فلزی، محصولات پتروشیمی و ...
- تبادل اطلاعات برخط با سامانه بازارگاه وزارت جهاد در رهگیری نهاده‌های دامی
- حذف مراجعه حضوری بازرگانان به بانک‌های عامل و شفافیت در عملکرد فعالان اقتصادی از طریق استقرار کامل درخواست سیستمی ارز در سامانه جامع تجارت با همکاری بانک مرکزی برای همه بانک‌ها
- ایجاد زیرساخت اخذ ۲۵ استعلام سیستمی از ۲۰ دستگاه در فرآیند صدور کارت بازرگانی

۲. لایه داده

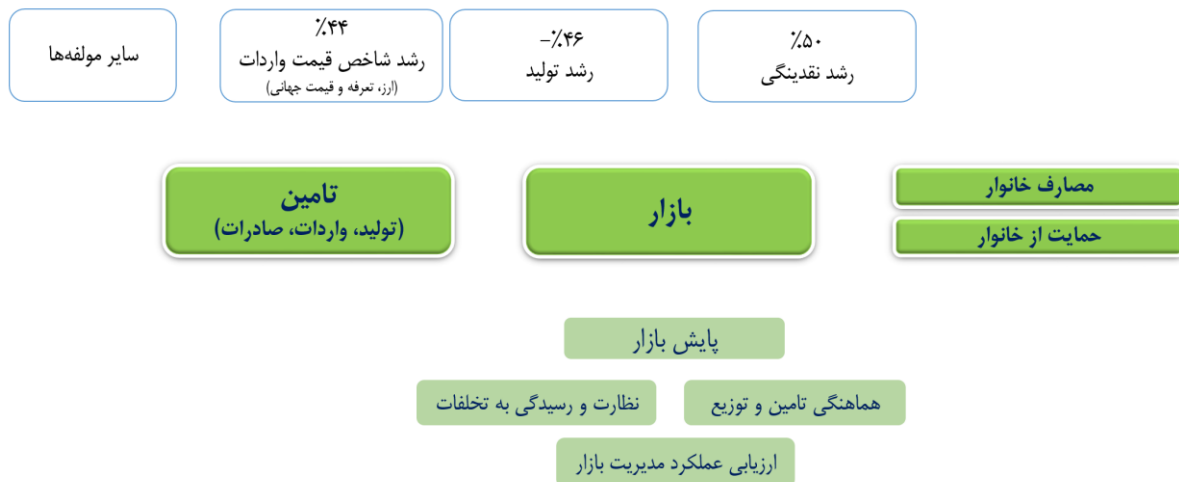
- ثبت بیش از ۵۰ میلیون سند در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با مجموعاً ۳۱ میلیون سند پیش از سال ۱۴۰۰
- ثبت روزانه بیش از ۵ میلیون تراکنش توسط فعالین اقتصادی
- ثبت ۱۷۸۰ سرفصل کالایی منتشر شده در شناسه کالا در سال ۱۴۰۰ در مقایسه با مجموعاً ۸۰۰ سرفصل سند پیش از سال ۱۴۰۰

- ثبت الکترونیکی روزانه ۱۰۵ هزار بارنامه، حذف برگه فیزیکی بارنامه جاده‌ای و پرداخت الکترونیکی مالیات حق تمبیر (که طبق برآوردها منجر به صرفه‌جویی ۱۰۰ میلیارد تومانی در زمینه کاهش هزینه چاپ و توزیع کاغذ خام شده است).
 - ثبت‌نام و فعالیت بیش از ۶۰۰ هزار کاربر و فعال اقتصادی در سطح کشور
 - رشد ۳۰ درصدی فعالین در نیمه دوم سال نسبت به شش‌ماهه اول سال ۱۴۰۰
 - افزایش بیش از ۳۵۰۰ برابری ثبت فروش در سامانه جامع تجارت در شش‌ماهه دوم سال ۱۴۰۰
۳. لایه بهره‌برداری

- توسعه زمان ارائه خدمات از ساعات کاری و روزهای اداری به ۷*۲۴
- پاسخ به بیش از ۲۰۰ هزار تماس تلفنی ماهانه جهانی پشتیبانی از کاربران سامانه
- کاهش مدت‌زمان صدور کارت بازرگانی به کمتر از یک‌سوم سابق
- تهیه بیش از ۱۰۰ گزارش مدیریتی برخط از اطلاعات تجاری و اعطای دسترسی به مدیران دستگاه‌ها
- جلوگیری از واردات ۱.۶ میلیارد یورو کالای دارای مشابه ساخت داخل
- تهیه و ارائه گزارش و داشبوردهای موردنیاز به متولیان رصد کالا
- پیاده‌سازی گزارش‌های موارد مشکوک بازرسی
- پیاده‌سازی ثبت برنامه بازار شامل برآورد نیاز و تولید و تعداد فعالان تجاری در هر استان
- پیاده‌سازی گزارش پایش قیمت و امکان مقایسه قیمت کالاها به‌صورت هفتگی و ماهانه
- پیاده‌سازی داشبورد رصد زنجیره تجاری در پرتال سامانه تجارت
- اضافه شدن رهگیری کالاهای متعدد در کمتر از شش ماه به سامانه جامع تجارت
- کنترل سابقه کالایی و سقف اعتباری به هنگام بازرگانان در زمان ثبت سفارش و تعیین تکلیف حدود ۴۰٪ از پرونده‌ها توسط سامانه بدون ارجاع به کارپوشه کارشناس
- حل اختلاف ۱۰ ساله در زمینه امضای الکترونیکی نظام بانکی کشور با هماهنگی بین وزارتخانه‌های صمت، اقتصاد و بانک مرکزی

۳-۳- سازکارهای مدیریت بازار

مؤلفه‌های محوری مدیریت بازار، شامل تأمین و سازکارهای و رفتارهای عوامل در بازار است. مؤلفه‌های مدیریت بازار در تصویر زیر نشان داده شده است.

تصویر ۵: مؤلفه‌های مدیریت بازار

در سطح کلان، رشد نقدینگی، باعث عدم توازن عرضه و تقاضا شده و اثر منفی بر تورم می‌گذارد. رشد قیمت‌های خارجی نیز تورم را افزایش داده و رشد تولید باعث کاهش تورم می‌شود. در سطح خرد، اصلاح سازکار بازارها و تأمین محصول، ارتقای حمایت از خانوارها و اصلاح الگوی مصرف، مسائل مرتبط با تورم را به شدت کاهش می‌دهند. «پایش بازار»، «هماهنگی تأمین و توزیع»، «نظارت و رسیدگی به تخلفات» و «ارزیابی عملکرد مدیریت بازار» سامانه‌های عملیاتی مدیریت بازار هستند.

مهم‌ترین بازارها در تصویر زیر نشان داده شده‌اند. اصلاح سازکار «بازار کالاهای منبع پایه»، «بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی»، «بازار ماشین‌آلات و تجهیزات» و «بازار خدمات عمومی» در حوزه مأموریت وزارت صنعت، معدن و تجارت است. در سال ۱۴۰۰ اصلاح بازارهای کالاهای پایه و کالاهای واسطه‌ای و نهایی آغاز شده و اصلاح بازار ماشین‌آلات و تجهیزات و بازار خدمات عمومی نیز در سال ۱۴۰۱ انجام خواهد شد.

تصویر ۶: بازارهای مهم در اقتصاد کشور

۳-۳-۱- بازار کالاهای پایه

معرفی

در سال‌های گذشته موضوع تنظیم بازار کالاهای پایه مخصوصاً فولاد همواره یکی از حاشیه‌سازترین مسائل برای وزارت صمت بود و همواره بین بورس کالا و وزارت صمت چالشی مبنی بر عرضه یا عدم عرضه در بورس کالا وجود داشت. در دولت جدید با همکاری و هماهنگی بین وزارت صمت و شرکت بورس کالای ایران با هدف شفاف‌سازی و تأمین مواد اولیه موردنیاز صنایع پائین‌دستی اقدام به تهیه الگوی «نظام بخشی بازار کالاهای پایه قابل مبادله در بورس کالا» و تشکیل کارگروه مدیریت بازار کالاهای پایه کردند.

الگوی جدید بر اساس سازکار عرضه و تقاضا و بدون دخالت‌های دستوری و بخشنامه‌های لحظه‌ای، متعدد و متناقض و صرفاً و بر پایه ابزارهای اقتصادی (عوارض صادراتی، تغییر پله‌های مالیاتی و...) و استفاده از تجارب کشورهای هم‌چون روسیه، مالزی، چین و... با هدف اطمینان از ثبات تأمین مواد اولیه موردنیاز واحدهای داخلی در راستای جهش تولید تدوین شده است.

در این الگو، وضعیت بازارها به دو دسته مازاد عرضه - کسری عرضه تقسیم شده و هم‌زمان با ۲۴ ابزار، عرضه و تقاضا متعادل می‌شوند.

۶ حالت برای کالاها

انبار کنترل بازار	میانگین عرضه جهانی		میانگین عرضه ملی		میانگین عرضه منطقه	
	در ۱۰۰ تن عرضه جهانی	در ۱۰۰ تن عرضه ملی	در ۱۰۰ تن عرضه منطقه	در ۱۰۰ تن عرضه منطقه	در ۱۰۰ تن عرضه منطقه	در ۱۰۰ تن عرضه منطقه
۱ قیمت پایه بورس کالا به نسبت قیمت پایانی قبلی	۹۵٪	۹۵٪	۹۵٪	۹۵٪	۹۵٪	۹۵٪
۲ میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۳ معاملات کشف و پیروم مبالغه و عرضه حداکثر ۱۵۰ تن تولید کالاهای کلید فروش با نرخ عرضه بالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۴ شرکت‌های توزیع گر بازار در ارائه معاملات تولیدکنندگان	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۵ میانگین قیمت	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۶ تغییرات در واردات به نسبت تولید کشور (ظرف مبالغه)	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۷ خرید عمده (سایه تولیدکننده)	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۸ خرید اصلاح عرضه صادراتی برای تکمیل زنجیره ارزش	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۹ شرایط خرید تولیدکننده از بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۰ سطح خرید کشفی بورس	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۱ تغییر نرخ بهره بانکی پیشنهادی کارگزاری های بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۲ تعرفه گمرکی کالا در آبر بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۳ معاملات آتی برای بلندمدت	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۴ معاملات مالی معاصر کنندگان	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۵ مذاکره پیش در یافت تقاضا در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۶ تغییر در نرخ مطالبات ارزش افزوده معاملات بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۷ تغییر نرخ مالیاتی فرشتگان بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۸ تغییر در نرخ صادرات (ظرف مبالغه)	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۱۹ تغییر صادراتی (در صورت اختلاف میان سیاستی از ۱۹ مطالبات ارزش افزوده)	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۲۰ تغییر میزان حلقه دولتی معادن با قیمت خوراک (گاز طبیعی)	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۲۱ اصلاح صادرات	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۲۲ تغییرات نرخ کشفی عرضه تلفیقی در بورس کالا با اولویت تولیدکننده	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۲۳ خرید عمده (سایه عرضه فرعی)	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا
۲۴ اصلاح عرضه عرضه صادراتی	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا	میزان عرضه در بورس کالا

۲۴ ابزار

تصویر ۷: ابزارهای مدیریت بازار کالاهای منبع پایه

کارکردها

اهم کارکردها عبارتند از:

- کاهش نوسانات قیمت مواد اولیه در کشور
- تقویت توان سیاست‌گذاری در مورد صادرات و واردات مواد اولیه
- کاهش هزینه تمام‌شده و تورم تولید محصولات پایین دست صنعتی و معدنی
- کاهش قیمت نهایی تولید و تورم مصرف‌کننده
- تأمین کامل نیاز مواد اولیه صنایع و استفاده حداکثری از ظرفیت‌های تولید
- حذف سهمیه‌بندی (رانت، چند قیمتی بودن)
- تعیین قیمت بر اساس واقعیت‌های اقتصاد ایران
- حذف حداکثری تأثیرپذیری از نوسانات قیمت جهانی و ارز
- کاهش صادرات مواد خام
- توزیع عادلانه سود در زنجیره تأمین
- تأمین مالی تولید

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردها عبارتند از:

نوسانات ارزی هم‌زمان با کسری عرضه مواد اولیه و پایه حوزه صنعت و خدمات طی سالیان اخیر از عمده‌ترین مشکلات حوزه تولید بوده که خروجی آن منتج به سهمیه‌بندی خوراک صنایع و عدم امکان استفاده از ظرفیت کامل واحدهای صنعتی شده بود. با اصلاح ساز کار بازار کالاهای پایه، این مسائل (در بخش‌هایی که سازکارها اجرایی شده‌اند) رفع شده است.

مهم‌ترین اقدامات و دستاوردها برای اصلاح بازار کالاهای پایه عبارتند از:

۱. بررسی تجربیات تأمین مواد اولیه حوزه تولید و خدمات در کشورهای مختلف
 ۲. نشست مشترک با انجمن‌های تخصصی و ارائه الگو در همایش‌های تخصصی مربوطه
 ۳. توسعه سامانه‌های مرتبط با پیاده‌سازی الگو شامل سامانه جامع تجارت، سامانه‌های بورس کالا و انبارها و اتصال آن به یکدیگر و سامانه‌های گمرک، اتصال به سامانه مالیات و بانک‌ها (به‌صورت محدود برقرار شده که در آینده نزدیک کامل خواهد شد).
 ۴. پیاده‌سازی تدریجی الگو بروی کالاهای پایه قابل عرضه در بورس کالا، شامل پذیرش انبارهای تولیدکنندگان توسط بورس کالا، راه‌اندازی معاملات بلندمدت کشف پرمیوم
 ۵. راه‌اندازی معاملات عرضه تلفیقی، لغو سهمیه‌بندی کالاهای دارای مازاد عرضه و ...
 ۶. ثبت بیش از ۴۰ هزار میلیارد تومان معامله کالاهای پایه در بورس کالا
 ۷. معامله بیش از ۳۴ میلیون تن سیمان و ۱/۳ میلیون تن آهن اسفنجی برای اولین بار در بورس کالا در سال ۱۴۰۰
 ۸. افزایش درصد حجم معاملات فولاد (۱۷٪) آلومینیوم (۱۵٪) محصولات پلیمری (۱۰٪) سنگ آهن (۹۳۷٪) و... در بورس کالا در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۹۹
 ۹. عرضه بیش از ۷۰۰ هزار تن محصولات معدنی، فولاد، آلومینیوم و... در بورس کالا به‌صورت معاملات بلند-مدت و کشف پرمیوم
 ۱۰. واردات ورق توسط شرکت فولاد مبارکه اصفهان و عرضه تلفیقی در بورس کالا برای اولین و افزایش عرضه به حدود ۴۰۰ هزار تن در ماه، برداشته شدن سهمیه‌های ورق در بورس کالا و همچنین کاهش قیمت در بورس کالا علیرغم افزایش عوامل بنیادی
 ۱۱. ثبات و آرامش در بازار و اطمینان از تأمین مواد اولیه صنایع پائین‌دستی علیرغم افزایش و ثبت رکوردهای جدید قیمت‌های جهانی به علت سیاست‌های انبساطی پولی بانک مرکزی برای مقابله با کرونا و همچنین جنگ روسیه و اوکراین و مهم‌تر از آن محدودیت‌های برق و گاز صنایع
 ۱۲. عدم تأثیرپذیری خطی و یک‌به‌یک افزایش قیمت دلار و قیمت‌های جهانی بر قیمت‌های داخلی بورس کالا
 ۱۳. به‌رغم افزایش قیمت دلار، بازار فولاد با ثبات بوده پیروی قیمت محصولات فولادی از دلار حذف شده است.
 ۱۴. به‌منظور مدیریت بحران‌های حال حاضر دنیا از جمله محدودیت‌های اعمالی بر روسیه که عامل رشد انرژی و قیمت مواد اولیه دنیا شده است، استفاده از ابزار عوارض پلکانی صادرات در ستاد تنظیم بازار دولت به تصویب رسیده و از ابتدای سال ۱۴۰۱ اجرا خواهد شد تا صنایع کشور همچنان از مزیت رقابتی در حوزه مواد اولیه مصرفی برخوردار باشند.
- همان‌طور که در جدول روبرو نشان داده شده است، در نیمه دوم سال ۱۴۰۰، فعالیت بورس کالا به شدت افزایش یافت.

جدول ۱۲: مقایسه حجم و ارزش کالاهای پایه عرضه شده در بورس کالا در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ردیف	گروه کالایی	سال ۹۹		سال ۱۴۰۰		درصد تغییرات	
		حجم (تن)	ارزش (میلیون ریال)	حجم (تن)	ارزش (میلیون ریال)	حجم	ارزش
۳	گروه کالای صنعتی	۱۳,۴۲۴,۴۵۶	۱,۶۶۰,۶۵۲,۷۴۶	۵۷,۱۷۳,۶۵۸	۳,۶۹۸,۳۳۴,۸۸۸	۳۲۶٪	۱۲۳٪
۴	گروه کالای پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی	۲۱,۵۵۸,۹۲۱	۱,۵۳۷,۹۲۳,۳۵۲	۱۸,۲۷۷,۰۲۶	۲,۵۲۹,۴۳۲,۸۵۴	-۱۵٪	۶۴٪
۲	گروه کالای معدنی	۳۱۳,۷۵۰	۸,۵۵۸,۳۰۵	۵۵۸,۵۰۰	۲۸,۹۴۵,۷۶۲	۷۸٪	۳۵۵٪
۱	بازار فرعی	۱۲۳,۳۶۳	۹,۲۶۲,۰۹۱	۳۷۴,۳۴۳	۷۱,۶۷۰,۲۰۷	۲۰۳٪	۶۷۴٪
۵	گروه کالای کشاورزی	۶۸۴	۶,۴۹۴,۲۲۸	۶	۷۵۸,۰۵۳	-۹۹٪	-۸۸٪
۶	بازار املاک و مستغلات	۰	۳۲۶,۴۵۹	۰	۰	*	-۱۰۰٪
	مجموع	۳۵,۴۲۱,۱۷۴	۳,۲۲۳,۲۱۷,۱۸۱	۷۶,۳۸۳,۵۳۳	۶,۳۳۹,۱۴۱,۷۶۴	*	*

۳-۱-۱- عرضه تلفیقی کالا

معرفی

عرضه تلفیقی در مواردی که تولید داخلی یک محصول کافی نبوده و قیمت‌های خارجی نیز بالاتر یا پایین‌تر از قیمت‌های داخلی باشند قابل انجام است. در عرضه تلفیقی، سببی متشکل از کالای وارداتی و کالای تولید داخل شکل (که معمولاً نسبت به قیمت جهانی ارزان‌تر است) می‌گیرد و تلاش می‌شود تا همه نیاز بازار با قیمت میانگین (کالاهای وارداتی و تولید داخل) برآورده شود.

در شرایطی که تولیدکننده داخلی نمی‌تواند نیاز بازار را تأمین کند، می‌تواند نسبت به واردات کالای تولیدی خود اقدام کرده و کالای وارداتی را با کالای داخلی تلفیق و با هم در بورس کالا عرضه کند. این امر ساده‌ترین تعریف از عرضه تلفیقی است؛ آن هم در شرایطی که وقتی کالای داخلی و وارداتی توأمان عرضه شوند، قیمت بالاتر کالای وارداتی سرشکن می‌شود و مصرف‌کننده می‌تواند ماده اولیه موردنیاز خود را با حجم کافی و قیمت عادلانه‌تری خریداری کند. این رویکرد مدتی است که در بورس کالا تجربه شده و نتایج مثبتی به همراه داشته است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

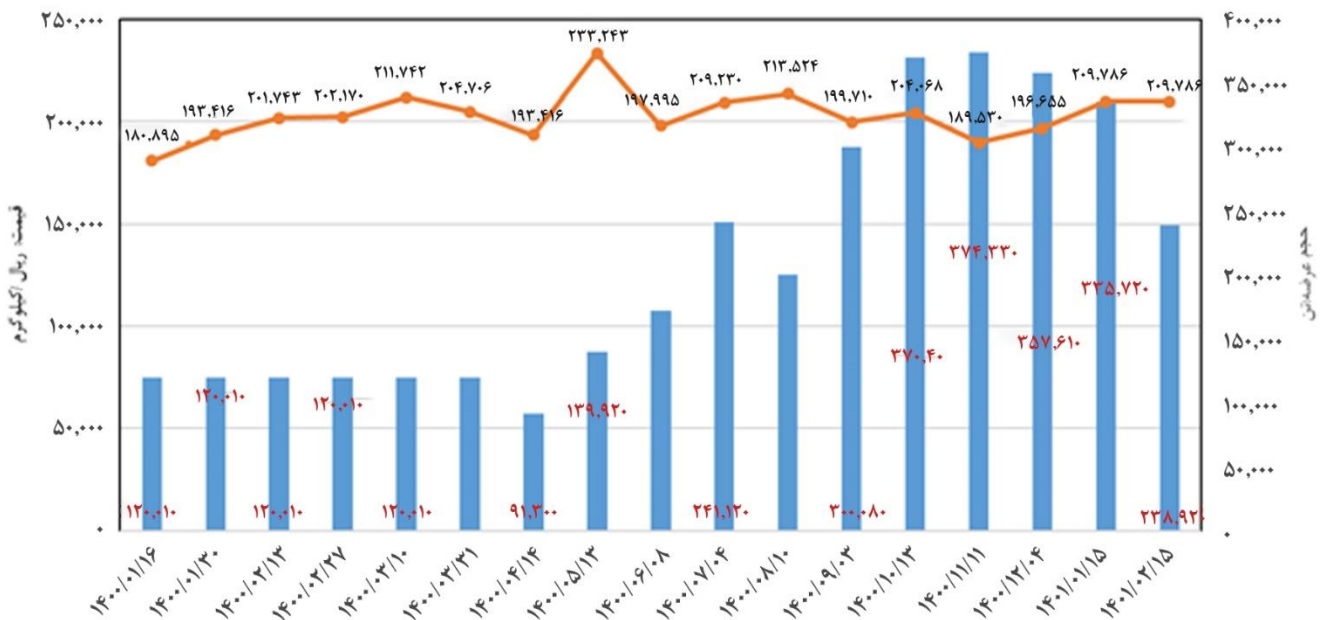
۱. کاهش رقابت قیمتی در بورس کالا و کاهش التهاب بدون مداخله دستوری
۲. کاهش قیمت پایه و در نتیجه کاهش قیمت معاملاتی در بورس کالا
۳. تأمین کامل نیاز صنایع پایین‌دستی از طریق بورس کالا
۴. کاهش سفته‌بازی و حذف بازار آزاد کالای موردنظر
۵. حذف رانت و سهمیه‌بندی
۶. مداخله در عرضه به‌جای مداخله در قیمت

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات صورت گرفته عبارت‌اند از:

در سال‌های گذشته همواره تأمین نیاز ورق‌های فولادی یک چالش و ریسک برای صنایع پایین‌دستی بود که با واردات ورق‌های فولادی توسط فولاد مبارکه اصفهان و تلفیق با تولید داخلی (از آذرماه ۱۴۰۰) باعث افزایش حجم عرضه ماهانه از حدود ۲۵۰ هزار تن به بالای ۳۵۰ هزار تن رسید و سهمیه‌بندی در یکی از مهم‌ترین کالای موردنیاز صنایع پائین‌دستی (خودروسازی، لوازم‌خانگی و...) حذف گردید.

همچنین وزارت صنعت، معدن و تجارت با پیگیری از شرکت ملی صنایع پتروشیمی و انجمن صنفی کارفرمایی صنعت پتروشیمی و همچنین احصاء کالاهای داری کسری عرضه موافقت لازم برای واردات کالاهای این کالاها توسط خود شرکت‌های عمده تولیدکننده کسب کرده که در حال پیگیری و برنامه‌ریزی‌های لازم است.

نمودار ۲۲: حجم عرضه و قیمت میانگین موزون ورق گرم در بورس کالا

۳-۱-۲- عوارض کاهش تأثیر قیمت‌های خارجی

معرفی

در مواقعی که جهش‌های قیمتی زیادی در سطح بازار جهانی وجود دارد، به ازای هر میزان افزایش قیمت جهانی، ضریب عوارض صادراتی افزایش می‌یابد تا از افزایش ناگهانی قیمت کالاها در داخل کشور متناسب با تغییرات قیمت جهانی جلوگیری کند یا این افزایش با نرخ پایین‌تر در داخل کشور رخ دهد به عبارت دیگر با این الگو شتاب افزایش قیمت جهانی به داخل منتقل نمی‌شود و با یک ضریب کاهنده شاهد اثرات آن در داخل خواهیم بود.

اعمال عوارض صادراتی توسط دولت بر روی مواد اولیه، در مقطع کنونی چهار علت اصلی دارد:

۱. مدیریت آثار تورمی قیمت مواد اولیه ناشی از جنگ روسیه و اوکراین

۲. تقویت موجودی انبارهای مواد اولیه کشور در آستانه فصل گرما و مدیریت کسری احتمالی برق پیش رو (کمبود برق از اردیبهشت تا شهریورماه و برنامه احتمالی دولت در محدودیت برق صنایع بزرگ)
۳. لزوم بازگشت بخشی از رشد قیمت‌های جهانی به خزانه با توجه تثبیت قیمت گاز طبیعی و انرژی در کشور و اختلاف فاحش آن با قیمت‌های جهانی
۴. اطمینان از اولویت داشتن مصرف‌کننده داخلی و صنایع پایین‌دست نسبت به خریداران خارجی

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. کاهش تمایل و انگیزه صادرات در زمان بحران و شوک قیمت‌های جهانی (مانند جنگ روسیه و اوکراین)
۲. اولویت تأمین نیاز بازار داخلی به‌جای تمایل به صادرات
۳. کنترل قیمت‌های داخلی و عدم اصابت و تأثیر یک‌به‌یک شوک‌های بیرونی بر قیمت‌های داخلی
۴. عدم انتقال تورم بیرونی به قیمت‌های داخلی
۵. مدیریت تورم داخلی (تورم فشار هزینه) و کنترل بهای شاخص تولیدکننده
۶. افزایش و تقویت موجودی انبار و افزایش عرضه در بورس کالا
۷. ابزار اقتصادی و منطبق با قوانین بالادستی به‌جای دخالت‌های دستوری مانند کاهش فوب و یا کاهش قیمت پایه

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. ثبات قیمت‌های داخلی علی‌رغم شوک‌های بیرونی (قیمت شمش در بازار داخلی در سال ۱۴۰۱ علی‌رغم افزایش دلار نیمایی و افزایش فاصله بین دلار نیمایی و دلار در بازار آزاد تقریباً ثابت و حدود ۱۵ هزار تومان بود).
۲. عدم انتقال قیمت جهانی میلگرد به بازار داخلی (در صورت اعمال قیمت‌های جهانی، قیمت میلگرد به بالای ۱۹ هزار تومان می‌رسید که در این مدت قیمت میلگرد در بورس کالا حدود ۱۶ هزار تومان بود).
۳. افزایش موجودی انبار در شمش و میلگرد

۳-۳-۲- بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی

معرفی

برای مدیریت بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی، ۹ ابزار پیش‌بینی‌شده است. با اجرای شدن کامل این ابزارها، رویکرد مدیریت بازار (تنظیم بازار) از شیوه سنتی به شیوه جدید بر مبنای آمار و اطلاعات تأمین، توزیع و رصد و پایش هوشمند بازار تغییر می‌کند.

۳ حالت برای کالاها

کالاهای واسطه‌ای	کالاهای مصرفی با دوام	کالاهای مصرفی بی دوام	
			شفافیت جریان کالا
			اعلام قیمت تولید کننده
			دسترسی، مرجع قیمتی (فروشگاه های اینترنتی، جشنواره فروش، کانال های توزیع کالاهای اساسی، مجتمع های بزرگ فروشگاهي و ...)
			مداخله قیمت (ضوابط قیمت گذاری خدمات توزیع)
			مالیات مازاد سود، یارانه
			جریمه های تخلفات بازار
			رتبه بندی تولید کنندگان و عرضه کنندگان
			اطلاع رسانی، تبلیغ
			تصمیم یار

ابزار ۹

تصویر ۸: ابزارهای مدیریت کالاهای واسطه‌ای و نهایی

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. شفاف‌سازی و تسهیل نظارت بر بازار
۲. ضمانت توزیع مکفی و به هنگام کالا در بازار
۳. ایجاد رقابت در عرضه کالا با قیمت پایین
۴. کاهش قیمت محصولات برای مصرف کنندگان محصولات واسطه‌ای و مصرفی

۳-۳-۱- اعلام قیمت تولیدکننده

معرفی

یکی از ابزارهای مدیریت بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی، اعلام قیمت تولیدکننده است. درج قیمت مصرف‌کننده مزایای زیادی برای مدیریت بازار دارد، اما اگر قیمت تولیدکننده شفاف نباشد، درج قیمت مصرف‌کننده ممکن است از مسائلی در پی داشته باشد، از جمله:

- مبنای رقابت و تعیین‌کننده سهم فروش، میزان بهره‌مندی شبکه توزیع از حاشیه سود تخصیص‌یافته بود. نه قیمت کمتر یا کیفیت بالاتر

- واحدهای تولیدکننده مجبور به درج قیمت‌های غیرواقعی و غیرقانونی مدنظر واسطه‌ها و عوامل توزیعی بودند و این امر موجب تضییع حقوق مصرف‌کنندگان و همچنین تولیدکنندگان می‌گردید.
 - بهای پرداختی مصرف‌کنندگان برای کالاها بسیار بالاتر از هزینه‌های واقعی تولید و توزیع بود.
- بر این اساس، نظام اطلاع‌رسانی قیمت می‌بایست به گونه‌ای بازتعریف گردد تا محرک رقابت بین تولیدکنندگان و شبکه‌های مختلف توزیع باشد. این پروژه با بهره‌گیری از ابزار ایجاد شفافیت قیمت حلقه‌های تأمین و توزیع به دنبال ایجاد فضای رقابتی از طریق استفاده از ظرفیت‌های تولیدکنندگان، شبکه‌های توزیعی و مصرف‌کنندگان برای خرید کالای با کیفیت بالاتر و قیمت پایین‌تر اجرایی شده است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. شفافیت قیمت تولید محصولات و سهم عناصر تولید، توزیع و خرده‌فروشی در قیمت نهایی
۲. جلوگیری از ایجاد تحویل هزینه‌های اضافه به مصرف‌کننده در جهت ایجاد سود بیشتر برای جذب شبکه فروش
۳. حذف تخفیف‌های اغواکننده و واقعی شدن قیمت‌ها
۴. ایجاد فضای رقابت به شبکه‌های توزیع و فروش به سود مصرف‌کننده نهایی

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. برگزاری جلسات متعدد با نهادهای ذی‌ربط، مؤسسات مطالعاتی و تحقیقاتی، انجمن‌ها و تشکل‌های تولیدی، توزیعی، صنفی و ... برای اخذ نظرات تخصصی و تبیین طرح.
۲. تهیه بانک اطلاعاتی قیمت واقعی فروش کالاها از سوی واحدهای تولیدی به عوامل توزیع جهت اجرای دقیق طرح درج قیمت تولیدکننده و تعیین دامنه قیمت تولیدکننده کالاها برای نظارت بر درج قیمت واقعی تولیدکننده بر روی بسته‌بندی کالاها.
۳. ابلاغ بخشنامه به انجمن‌ها و تشکل‌های کالاها منتخب و کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط جهت اجرای پروژه
۴. انجام محاسبات کارشناسی و بازرگری و به‌روزرسانی ضوابط قیمت‌گذاری شرکت‌های پخش، خرده‌فروشی و فروشگاه‌های زنجیره‌ای و ارسال دستورالعمل‌های نظارتی به همراه جداول ضرایب سود مصوب به سازمان صنعت، معدن و تجارت استان‌ها، بسیج اصناف و ... در جهت نظارت بر عوامل عرضه‌کننده کالا برای رعایت ضرایب سود مصوب.
۵. اجرای ۴ مرحله از درج قیمت تولیدکننده از ۱۴۰۰/۹/۲۷ و انجام اقدامات لازم برای شروع مرحله ۵ از ابتدای اردیبهشت‌ماه ۱۴۰۱
۶. برگزاری جلسات مداوم با گروه‌های مرجع و صاحب‌نظر برای آشنا نمودن آن‌ها با مزایا و ابعاد اجرایی پروژه

اهم دستاوردها عبارت‌اند از:

۱. ایجاد بهره‌وری و همچنین رقابت سالم عوامل تأمین و توزیع
۲. کاهش نوسانات نامتناسب قیمت‌های کالاها مرتب در ۳ ماه اخیر

۳. حذف تخفیف‌های بدون مبنا و غیرواقعی
۴. اجرای طرح برای بیش از ۱۴ هزار قلم کالا
۵. کاهش بهای پرداختی توسط مصرف‌کنندگان برای بیش از ۸۰۰۰ قلم کالایی
۶. ارائه اطلاعات قیمتی و آگاهی‌رسانی به مصرف‌کنندگان
۷. حذف واسطه‌های غیر ضرور
۸. جلوگیری از انباشت و احتکار کالاهای سرمایه‌ای در شبکه توزیع

۳-۳-۲- شفافیت جریان کالا

معرفی

یکی از اهداف ایجاد سامانه جامع تجارت، ایجاد شفافیت در زنجیره تأمین کالا در کشور بوده که بخش مهمی از این موضوع در حوزه بازرگانی داخلی قرار می‌گیرد؛ از این رو پس از طراحی و اجرای سامانه تجارت فرامرزی که به مستندسازی و ثبت اطلاعات و اخذ مجوزهای موردنیاز واردات و صادرات منطبق بر قوانین و بخشنامه‌های جاری کشور در تمامی اشکال آن می‌پردازد موضوع شفاف‌سازی زنجیره تأمین کالا در بخش بازرگانی داخلی نیز در دستور کار قرار گرفت. این مهم مستلزم ایجاد زیرساخت‌ها و دریافت و ثبت اطلاعات پایه از اعضای زنجیره بود که از طریق آن بتوان تمامی تراکنش‌های مهم تجاری و بازرگانی را مستندسازی نموده و جریان تأمین، تبدیل و توزیع کالا را رصد نمود.

کارکردها

۱. فراهم نمودن امکان رصد و کنترل موجودی کالای اساسی در سطح کشور
۲. نظارت سیستمی جهت جلوگیری از گران‌فروشی، احتکار و قاچاق کالا
۳. بهبود، تسهیل و شفاف‌سازی فعالیت عاملین تجاری
۴. فراهم نمودن امکان اعتبارسنجی و رتبه‌بندی عادلانه فعالین تجاری
۵. یکپارچه‌سازی، اسناد و اطلاعات حاصل از فعالیت‌های تجاری بین دستگاهی

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. اضافه شدن ۱۲ گروه کالایی به کالاهای مشمول ثبت اطلاعات
۲. شفافیت جریان کالا در شش ماهه دوم سال ۱۴۰۰ از جمله پودر لباسشویی، مواد شیمیایی، سایر محصولات معدنی علاوه بر فولاد، قطعات خودرو، منسوجات، محصولات سلولزی، محصولات آرایشی و بهداشتی، پوشاک، پارچه، اوراق فشرده چوبی، مصالح ساختمانی و ماشین‌آلات
۳. افزایش ضریب شفافیت (نسبت خروجی به ورودی) ۲۵ گروه کالاهای قبلی مشمول ثبت اطلاعات در سامانه از حدود ۵۵ درصد در حلقه تولیدکنندگان به بیش از ۸۰ درصد؛ در حلقه توزیع‌کنندگان از حدود ۴۵ درصد به حدود ۷۰ درصد؛ در حلقه خرده‌فروشی از حدود ۴۵ درصد به میانگین ۷۰ درصد.

۴. رشد حدود ۹۰ درصدی ثبت‌نام و دریافت کد نقش در ۱۲ گروه کالایی جدید در حلقه تولیدکنندگان
۵. طراحی آیت‌های اطلاعاتی مهم جهت ثبت اطلاعات ظرفیت تولید، برنامه تولید و مقادیر نیاز به تفکیک واحد و استان جهت امکان مدیریت هوشمند بازار و کنترل مقادیر نیاز با مقادیر عرضه به صورت سامانه‌ای در سال ۱۴۰۰ که از ابتدای سال ۱۴۰۱ الزامی گردیده است.
۶. طراحی قواعد سامانه‌ای جهت ملزم نمودن فعالین اقتصادی، حلقه‌های مختلف زنجیره ارزش به ثبت اطلاعات از جمله محدود شدن ثبت سفارش واردات به داشتن شفافیت (نسبت خروجی به ورودی) بیش از ۷۰ درصد- پرداخت تسهیلات منوط به اطلاعات صورت حساب صدور و تمدید مجوز فعالیت و ... با هدف بالا بردن و حداکثر نمودن ثبت اطلاعات در سال ۱۴۰۱ که از اسفندماه از سوی مرکز توسعه در سامانه پیاده‌سازی شده است.
۷. بهره‌گیری از ظرفیت شفافیت ایجاد شده در راستای کشف سفارش و حمل بیش از نیاز بازار اقلام راهبردی نظیر روغن خوراکی به استان‌های مختلف و زمینه‌سازی برای کشف احتکار، قاچاق و تخلفات مشابه

۳-۳-۳- سامانه پایش بازار

معرفی

قیمت مهم‌ترین عامل در تعیین تقاضا و عرضه محصولات در بازار محسوب می‌شود. بر مبنای قیمت رفتار تولیدکننده، توزیع‌کننده و مصرف‌کننده در بازار شکل می‌گیرد. نوسانات قیمت به‌ویژه جهش‌ها و رشدهای ناگهانی آن همواره در برخی از کالاها به‌ویژه کالاهای پایه و اساسی از نگرانی‌های اصلی نهادهای سیاست‌گذار و مدیریت حوزه بازارها بوده است و دستگاه و نهادهای متولی همواره به سامان بخشی بازارها از طریق شکل‌گیری قیمت منصفانه و شفاف اهتمام داشته‌اند؛ اما تحلیل رفتار و روند قیمت‌ها در بازارهای مختلف دلالت بر این دارد که موفقیت مدنظر حاصل نشده است. یکی از بسترهایی که می‌تواند تحقق اهداف حاکمیت در شکل‌گیری قیمت شفاف و منصفانه را تسهیل تسریع کند؛ پیاده‌سازی و گسترش سامانه‌های تحلیل و پیش‌بینی قیمت‌ها است. این مهم در اولویت وزارت قرار گرفته است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. ارتقا کیفیت تصمیم‌گیری و مدیریت بازار مبتنی بر پیش‌بینی قابل اتکا قیمت‌ها
۲. بهبود برنامه‌ریزی برای تأمین کالاهای موردنیاز بازار بر اساس پیش‌بینی‌ها توسط دولت
۳. جلوگیری از شوک‌های قیمتی

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. شناسایی و مطالعه سامانه‌های کالایی موجود در سطح وزارتخانه و سایر دستگاه‌ها و تلاش در جهت استفاده بهینه از اطلاعات موجود در این سامانه
۲. شناسایی کالاهای مهم و محوری بر مبنای پایه بودن، ضرورت و جایگاه زنجیره‌ای

۳. بررسی تطبیقی و روش‌های تحلیلی و پیش‌بینی قیمت و استخراج و تدوین الگوی مرجع
۴. آنالیز قیمت کالاهای منتخب و گروه‌بندی عوامل شوک

۳-۳-۴- سامانه نظارت و رسیدگی به تخلفات

معرفی

در این سازوکار، شیوه نظارت بر فعالیت کسب‌وکارها و ایفای تعهدات آن‌ها نسبت به فروش کالا و خدمت از جمله خدمات پس از فروش و نحوه اقدامات کسب‌وکارها برای رضایت مشتری به صورت ماهوی تغییر می‌کند. شکایت و اختلاف مشتری مبتنی بر معامله کالاها و خدمات ابتدا در سامانه برای نماینده کسب‌وکار (اعم از کسب‌وکارهای تولیدی یا توزیعی) ارجاع شده و با قواعدی که تدوین و ابلاغ می‌گردد، آن نماینده موظف به پاسخگویی به خریدار در مقطع زمانی تعیین شده است و در این حالت برآورد می‌شود با قواعدی که تنظیم شده (نظیر رتبه‌بندی، اطلاع‌رسانی از کیفیت کسب‌وکارها به مردم و ...) بسیاری از اعتراضات و شکایات قابل حل و فصل بوده و نیاز به ورود شخص ثالث اعم از حاکمیت و ... برای رسیدگی و قضاوت بین شاکی و کسب‌وکار نیست، هرچند بر روند کارها نظارت مستمر خواهد داشت. چنانچه اعتراضی در این حوزه باقی ماند و یا کسب‌وکار در دوره زمانی تعیین شده اقدامی انجام نداد، فرایند رسیدگی مراجع اداری، بازرسی یا داوری بین کسب‌وکار و شاکی آغاز می‌شود. در صورتی که فرایند داوری هم منجر به حل اختلاف و رفع شکایت مطرح شده نباشد، شکایات وارد مرحله قضایی شده و مراجع ذیصلاح قضایی و شبه قضایی برای تعیین تکلیف موضوع ورود خواهد کرد.

یکی از موضوعات مهم در این سامانه، رسیدگی به شکایات در زمینه گران‌فروشی، کم‌فروشی و ... است که با توجه به یکپارچگی درگاه این سامانه با سامانه ۱۲۴ به عنوان بستر ثبت و اطلاع‌رسانی قیمت‌ها، گزارش تخلفات و ...، می‌توان تأثیر قابل ملاحظه‌ای برای استفاده از ظرفیت نظارت مردمی برای کنترل قیمت‌ها در بازار داشته باشد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. حل و فصل سریع و کارآمد به شکایات مبتنی بر معامله بدون نیاز به رسیدگی توسط شخص ثالث
۲. استفاده از شیوه جمع‌سپاری و نظارت مردمی برای نظارت بر بازار
۳. کاهش هزینه‌های رسیدگی به شکایات و تمرکز منابع بر تخلفات مهم‌تر
۴. شفاف‌سازی و تولید داده‌های ارزشمند از شکایات و پاسخ‌های تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان
۵. افزایش بستر رقابت فعالان اقتصادی
۶. پاسخگوسازی کسب‌وکارها در برابر مصرف‌کننده بابت کالا و خدمت ارائه‌شده

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردها عبارت‌اند از:

۱. طراحی فرآیندها و زیرساخت‌های مرتبط با ارجاع شکایات به کسب‌وکارها و نظارت هوشمندانه بر این فرآیند
۲. عملیاتی سازی نظام ارجاع و داوری برای کسب‌وکارهای اینترنتی

۳-۴- ساز کارهای سرمایه‌گذاری

متأسفانه سرمایه‌گذاری در اقتصاد ایران از سال ۱۳۹۸، کفاف پوشش هزینه‌های استهلاک را نمی‌دهد. در سال ۱۳۹۹ میزان استهلاک حدود ۱۰۴ هزار میلیارد تومان و سرمایه‌گذاری صورت گرفته در اقتصاد ۱۰۰ هزار میلیارد تومان بوده است. لذا موجودی سرمایه در اقتصاد که شامل ماشین‌آلات و تجهیزات و ساختمان‌ها است در حال کاهش است که این موضوع به مفهوم کاهش ظرفیت اقتصادی است.

بررسی ترکیب سرمایه‌گذاری نیاز حکایت از این دارد که سهم ماشین‌آلات از ۴۲ درصد در سال ۱۳۸۳ به حدود ۲۷ درصد در سال ۱۳۹۹ رسیده است که این وضعیت سرمایه‌گذاری حکایت از این دارد ظرفیت‌های آتی رشد در اقتصاد ایران رو به تنزل است.

علاوه بر سطح پایین سرمایه‌گذاری، سازکارها باعث توزیع نامتناسب استقرار صنعت در پهنه کشور شده است؛ در برخی مناطق با تراکم بیش از واحدهای تولیدی مواجه بوده و در بسیاری مناطق شاهد سطح بسیار پایین سرمایه‌گذاری هستیم.

مهم‌ترین اقدامات نیمه دوم سال ۱۴۰۰ برای اصلاح سازکارهای سرمایه‌گذاری عبارت‌اند از:

- شناسایی اولویت‌های سرمایه‌گذاری در راستای توازن زنجیره‌های تأمین و آمایش سرزمین و تنظیم مشوق‌ها برای تحقق این اولویت‌ها
- اصلاح قواعد احداث و بهره‌برداری زیرساخت‌های استقرار
- ایجاد و تکمیل شهرک‌ها و نواحی صنعتی
- پشتیبانی از سرمایه‌گذاری‌های مهم از جمله احداث ۱۴ هزار مگاوات نیروگاه اختصاصی صنعت و معدن
- فعال‌سازی ظرفیت‌های تولید

۳-۴-۱- اولویت‌های سرمایه‌گذاری

معرفی

در طرح شناسایی اولویت‌های سرمایه‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری (مبتنی بر توازن زنجیره‌های تأمین و ملاحظات آمایش سرزمین)، برنامه‌ها به تفکیک شهرستان‌های کشور طراحی و پیشنهاد می‌شود. در مرحله اول فرصت‌های اشتغال و ویرایش اول نقشه راه سرمایه‌گذاری در هر شهرستان تدوین شده است.

در تدوین نقشه راه سرمایه‌گذاری، شناسایی ظرفیت‌های صنعتی، معدنی و تجاری بالقوه استان‌ها و طرح‌های اولویت‌دار منطبق بر نقشه آمایش (مشمول بر طرح‌های نیمه‌تمام، ایجاد، فعال دارای قابلیت توسعه زنجیره ارزش، احیای معادن، افزایش ظرفیت، توسعه زیرساخت‌ها و شهرک‌های صنعتی) انجام می‌شود. همچنین بر اساس پیش‌بینی جمعیت کشور تا افق ۱۴۰۴، میزان اشتغال موردنیاز هر استان به تفکیک شهرستان‌ها جهت نیل به هدف توسعه متوازن مناطق استخراج خواهد شد.

در اجرای این طرح، شهرستان‌های کشور برحسب میزان پیشرفت صنعتی و معدنی در ۴ دسته به شرح جدول زیر طبقه‌بندی شده‌اند.

جدول ۱۳: طبقه‌بندی توسعه‌یافتگی صنعتی، معدنی و تجاری شهرستان‌ها

منطقه	وضعیت	تمرکز سرمایه‌گذاری
۱	زیرساخت‌ها و کسب‌وکارهای ضعیف	طراحی و اجرای سرمایه‌گذاری‌های جدید، تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام، فعال‌سازی واحدهای راکد
۲	حداقل اشتغال صنعتی	تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام، فعال‌سازی واحدهای راکد، توسعه واحدهای موجود
۳	مناسب به لحاظ اشتغال صنعتی	افزایش ظرفیت، راکد و نیمه‌تمام
۴	اشتغال صنعتی بیش از ظرفیت منطقه	حفظ و بهبود وضعیت موجود

مجموعه بسته‌های حمایتی عبارت‌اند از:

- تخصیص زمین با قیمت ترجیحی
- اولویت تخصیص تسهیلات سرمایه ثابت و در گردش
- تأمین زیرساخت‌های تولید (آب، برق، جاده و ...)
- اعطای تسهیلات ارزان (از محل صندوق توسعه ملی یا صندوق نوآوری و شکوفایی)
- اعتبارات مالیاتی سرمایه‌گذاری
- یارانه و یا تخفیف‌های مالیاتی آموزش نیروی کار
- اعطای یارانه‌ها، اعتبارات و حمایت‌های صادراتی
- متناسب‌سازی هزینه‌های انرژی و آب

این بسته از سیاست‌های حمایتی بر اساس ویژگی‌های مناطق گوناگون به صورت مختلفی قابل ارائه خواهند بود. اعتبارات پیاده‌سازی این سیاست‌های حمایتی در راستای توسعه مناطق در کنار تسهیلات متعارف تولید و سازوکارهای تأمین مالی نوین، منابع سرمایه‌گذاری کشورهای خارجی طرف همکاری و همچنین سرمایه‌گذاری‌های سازمان‌های توسعه‌ای خواهد بود.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. شناسایی ظرفیت‌های صنعتی، معدنی و تجاری شهرستان‌ها.
۲. هدف‌گذاری اشتغال موردنیاز شهرستان‌ها طی ۴ سال آتی (در راستای نیل به هدف اشتغال متوازن).
۳. شناسایی اولویت‌های سرمایه‌گذاری صنعتی، معدنی و تجاری به تفکیک شهرستان (مشمول بر طرح‌های نیمه‌تمام، ایجاد، فعال‌سازی قابلیت توسعه زنجیره ارزش، احیای معادن، افزایش ظرفیت، توسعه زیرساخت‌ها و شهرک‌های صنعتی)
۴. دسته‌بندی شهرستان‌ها بر اساس توسعه‌یافتگی صنعتی و معدنی و اتخاذ سیاست‌های متناسب در راستای نیل به هدف اشتغال متوازن.

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. تشکیل کمیته‌های استانی با حضور کلیه ذینفعان حاکمیتی و بخش خصوصی از جمله نمایندگان محترم مجلس، نمایندگان انجمن‌ها و تشکل‌ها، نمایندگان بخش‌های دانشگاهی و پژوهشی و ... به منظور تدقیق و اجماع‌سازی فرصت‌های سرمایه‌گذاری شهرستانی پیشنهادی
 ۲. طراحی و راه‌اندازی سامانه معرفی اولویت‌های صنعتی و معدنی و تجاری شهرستان‌ها
 ۳. صحنه‌گذاری پروژه‌های سرمایه‌گذاری مصوب سفرهای استانی بخش (مبتنی بر ملاحظات آمایش سرزمین)
 ۴. بازدید میدانی از طرح‌های نیمه‌تمام و توسعه‌ای در تعامل با ذی‌نفعان منطقه‌ای
 ۵. انجام مطالعات تطبیقی در حوزه آمایش صنعتی، معدنی و تجاری
- پیشرفت تدوین برنامه‌های سرمایه‌گذاری شهرستان‌ها به شرح جدول زیر است.

جدول ۱۴: پیشرفت تدوین برنامه‌های سرمایه‌گذاری شهرستان‌ها

ردیف	شهرستان‌های استان	میزان پیشرفت (درصد)
۱	اردبیل	۸۵
۲	تهران	۹۵
۳	خراسان رضوی	۸۵
۴	کهگیلویه و بویراحمد	۸۵
۵	گلستان	۹۵
۶	گیلان	۹۵
۷	اصفهان	۸۵
۸	البرز	۸۵
۹	ایلام	۸۵
۱۰	آذربایجان شرقی	۸۵
۱۱	آذربایجان غربی	۹۵
۱۲	بوشهر	۸۵
۱۳	چهارمحال و بختیاری	۸۵
۱۴	خراسان جنوبی	۹۵
۱۵	خراسان شمالی	۸۵
۱۶	خوزستان	۹۵
۱۷	زنجان	۹۵
۱۸	سمنان	۹۵
۱۹	سیستان و بلوچستان	۹۵
۲۰	فارس	۹۵
۲۱	قزوین	۹۵

ردیف	شهرستان‌های استان	میزان پیشرفت (درصد)
۲۲	قم	۹۵
۲۳	کردستان	۸۵
۲۴	کرمان و جنوب کرمان	۸۵
۲۵	کرمانشاه	۹۵
۲۶	لرستان	۹۵
۲۷	مازندران	۹۵
۲۸	مرکزی	۹۵
۲۹	هرمزگان	۸۵
۳۰	همدان	۹۵
۳۱	یزد	۸۵

۳-۴-۲- قواعد احداث و بهره‌برداری زیرساخت‌های استقرار

معرفی

قواعد احداث و بهره‌برداری از زمین، اعیانی و تأسیسات شهرک‌ها و نواحی صنعتی و فناوری متناسب با اولویت‌های سرمایه‌گذاری در حال بازنگری است؛ همچنین اصلاح فرایند واگذاری آغاز شده است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تسریع در احداث واحد صنعتی؛
۲. فراهم شدن بستر مناسب برای توسعه شبکه‌ها و خوشه‌های مرتبط به یک صنعت در محدوده جغرافیایی؛
۳. دسترسی آسان و سریع به امکاناتی از قبیل راه، آب، برق، گاز، تصفیه‌خانه فاضلاب صنعتی، مخابرات و ...؛

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. اصلاح دستورالعمل واگذاری حق بهره‌برداری زمین در شهرک‌ها و نواحی صنعتی به متقاضیان سرمایه‌گذاری اصلاح و حذف امضاهای طلایی؛
۲. هدفمند نمودن کلیه مشوق‌های اعطایی به متقاضیان سرمایه‌گذاری در شهرک‌ها و نواحی صنعتی و موکول نمودن آن‌ها به بعد از بهره‌برداری از واحد؛
۳. ایجاد زمینه جهت واگذاری حق بهره‌برداری زمین به صورت الکترونیکی؛
۴. ارائه امکان خرید نقد و اقساط زمین در سیستم الکترونیکی به متقاضیان و حذف نقش کارکنان؛
۵. تدوین بسته حمایتی-تشویقی برای واحدهای فناور و دانش‌بنیان؛

۳-۴-۳- ایجاد و تکمیل شهرک‌ها و نواحی صنعتی

تأمین زیرساخت‌های مناسب از جمله زمین، آب، برق، گاز از ضروریات توسعه صنعتی کشور است که برنامه‌ریزی برای آن در قالب پروژه اجرایی شامل تأمین و بهینه‌سازی مصرف انجام شده است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. بهینه‌سازی مصرف انرژی و منابع اولیه در بخش صنعت
۲. تأمین زیرساخت حیاتی بخش صنعت شامل زمین، آب، برق، گاز و ...

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. هزینه کرد جهت اجرای زیرساخت‌های شهرک‌های صنعتی به میزان ۴۰۰۰ میلیارد تومان در شش‌ماهه دوم سال ۱۴۰۰
۲. تأمین ۵۰۰ مگاوات برق، تأمین ۴۵۰ لیتر بر ثانیه آب و گازرسانی و تأمین گاز ۲۰ شهرک صنعتی؛
۳. افزایش سطح اراضی صنعتی در اختیار به وسعت ۶۰۰۰ هکتار؛
۴. ایجاد و توسعه ۲۵ شهرک و ناحیه صنعتی و تصویب آن در شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها و مجمع عمومی شرکت‌های استانی؛
۵. تکمیل عملیات اجرایی و به بهره‌برداری رساندن ۶ تصفیه‌خانه فاضلاب صنعتی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی دارای اولویت و تکمیل عملیات اجرایی و بهره‌برداری از ۲ سیستم استفاده مجدد از پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهرک‌ها و نواحی صنعتی؛
۶. اخذ تخصیص به میزان ۹۰۰ لیتر بر ثانیه از پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهری برای کمک به تأمین بخشی از کسری از آب موردنیاز شهرک‌ها و نواحی صنعتی؛
۷. تکمیل عملیات اجرایی تصفیه تکمیلی و انتقال ۶۰ لیتر بر ثانیه پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهری به شهرک‌ها و نواحی صنعتی برخی استان‌های واقع در فلات مرکزی کشور؛
۸. احداث ۱۱۰۰ واحد کارگاهی توسط شرکت‌های استانی سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در سطح شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور.
۹. پیگیری برای اولویت‌دهی تخصیص پساب‌ها به شهرک‌ها و واحدهای تولیدی که این موضوع در ستاد هماهنگی اقتصادی دولت مطرح و تصویب شد.

۳-۴-۴- احداث ۱۴ هزار مگاوات نیروگاه اختصاصی صنعت و معدن

به‌منظور جلوگیری از توقف تولید و اطمینان بخشی از تأمین پایدار انرژی به‌ویژه برق در واحدهای تولیدی، طی هماهنگی صورت گرفته و همکاری وزارت نیرو، واحدهای تولیدی بزرگ زنجیره معدن نسبت به برنامه‌ریزی و

سرمایه‌گذاری برای تولید ۱۴ هزار مگاوات برق اقدام کرده تا ضمن تأمین نیاز خود برق مازاد را به شبکه سراسری تحویل دهند. اجرای این تفاهم‌نامه منجر به سرمایه‌گذاری حدود ۷ میلیارد دلار در زیرساخت‌های بخش تولید خواهد شد که البته برای سرمایه‌گذاری در این حوزه می‌بایست مشوق‌هایی مدنظر قرار گیرد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تأمین پایدار انرژی به‌ویژه برق در بخش تولید
۲. استفاده از حداکثر ظرفیت تولید صنعتی در کشور
۳. تقویت اشتغال
۴. تحویل مازاد برق تولیدی صنایع به شبکه سراسری

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردها عبارت‌اند از:

۱. مذاکرات با وزارت نیرو برای انعقاد تفاهم‌نامه
 ۲. انعقاد تفاهم‌نامه دوجانبه فی‌مابین وزیر صمت و وزیر نیرو
 ۳. پیگیری برای دریافت مجوزهای خوراک و زیست‌محیطی
 ۴. پیگیری برای اصلاح و تعیین تکلیف نرخ سوخت نیروگاه‌ها که در این رابطه، موضوع در قالب بودجه ۱۴۰۱ لحاظ و تصویب شده است.
- در جدول ذیل میزان پیشرفت پیشبرد پروژه‌ها (شامل مطالعات فنی، دریافت مجوزها، تعیین محل استقرار) ارائه شده است.

جدول ۱۵: میزان پیشرفت پروژه‌ها در فاز اول اجرای پروژه - دوران پیشبرد

ردیف	نام پروژه	توان	درصد پیشرفت دوره قبل	درصد پیشرفت این دوره
۱	فولاد مبارکه	۱۵۰۰	۷۴	۷۹
۲	منطقه ویژه خلیج فارس، فولاد کاوه و هرمزگان	۱۵۰۰	۲۹	۳۱.۵
۳	آلومینیم المهدی	۴۴۰	۶۹	۷۷
۴	صنایع مس (کرمان و آذربایجان)	۸۰۰	۲۵	۲۵
۵	چادرملو (اردکان و بهاباد)	۱۰۰۰	۶۰	۶۲
۶	گلگهر (سیرجان)	۱۳۰۰	۷۹	۸۰
۷	لامرد (سالکو)	۹۱۳	۵۶	۶۰
۸	آلومینیم ایران (ایرالکو، عراق)	۵۰۰	۱۷	۱۷
۹	آلومینای ایران (جاجرم)	۱۶۰	۴۶	۴۶
۱۰	انتقال آب خلیج فارس	۱۰۰۰	۲۰	۲۲
۱۱	معدن و فلزات (سمنان)	۷۹۶	۸۰	۸۲
۱۲	فولاد خوزستان	۱۰۰۰	۶۴	۶۸

ردیف	نام پروژه	توان	درصد پیشرفت دوره قبل	درصد پیشرفت این دوره
۱۳	ویژه پارسیان	۵۰۰	۴۴	۴۴
۱۴	فولاد چابهار	۵۰۰	۲۰	۲۲
	جمع	۱۱۹۰۹	۴۸	۵۱

۳-۴-۵- فعال‌سازی ظرفیت‌های تولید

بخشی از ظرفیت تولید کشور، غیرفعال (واحد تولیدی راکد یا با فعالیت زیر ظرفیت) است؛ بخش‌هایی از ظرفیت‌های غیرفعال با رفع موانع حقوقی، تأمین مواد اولیه، تأمین سرمایه در گردش، بازاریابی و تحریک تقاضای بازار، آموزش و مشاوره و نوسازی و تکمیل تجهیزات قابل بازاریابی هستند.

اهم اقدامات انجام شده برای فعال‌سازی ظرفیت‌های تولید عبارت‌اند از:

۱. تشکیل کارگروه‌های در سطح ملی با حضور نمایندگان معاونت‌های مختلف وزارتخانه و تهیه و تدوین دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های فعال‌سازی واحدها و ابلاغ آن‌ها به استان‌ها.
۲. بررسی کامل واحدهای راکد کشور و عارضه‌یابی اولیه آن‌ها در داخل و خارج کشور و شناسایی ۱۲۰۶۷ واحد راکد
۳. احصاء مشخصات ۱۶۵۰۰ واحد فعال زیر ۵۰٪ در شهرک‌های صنعتی و برنامه‌ریزی برای افزایش ظرفیت ۳۳۰۰ واحد از آن‌ها در سال ۱۴۰۱ و ابلاغ برنامه به کلیه استانداری‌ها، شرکت‌های استانی و ادارات کل صمت استان‌ها
۴. شناسایی بیش از ۱۳ هزار واحد با ظرفیت بین ۵۰ تا ۷۰ درصد (جهت افزایش ظرفیت در فاز دوم اجرای پروژه)
۵. اطلاع‌رسانی مناسب و حساس کردن اکثر دستگاه‌ها و نهادها نسبت به موضوع فعال‌سازی ظرفیت‌های تولید با جلسات متعدد با شورای عالی بانک‌ها، مدیران بانک‌ها و ... جهت حصول دستیابی به اهداف پروژه
۶. فعال‌سازی ظرفیت کلینیک‌های کسب‌وکار و مشاورین استانی
۷. در سال ۱۴۰۰، ۲۰۶۷ واحد راکد با اشتغال بیش از ۳۶ هزار نفر فعال شده‌اند.

۳-۵- سازکارهای تأمین مالی

رشد و توسعه اقتصادی نیازمند توسعه مالی و تأمین مالی مناسب فعالیت‌های اقتصادی است. متأسفانه علیرغم رشد قابل توجه نقدینگی در کشور طی سالیان اخیر، تأمین فعالیت‌های اقتصادی از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. بخشی از این موضوع به عدم توسعه ابزارهای مالی متناسب با نیازهای بخش واقعی اقتصادی مربوط است و بخش دیگر نیز عدم استفاده از ظرفیت موجود بازار سرمایه و بازار پول و بانک است. وزارت صنعت، معدن و تجارت در عرصه تأمین مالی واقعی فعالیت اقتصادی سازکارهای زیر را در اولویت قرار داده است:

- تأمین مالی زنجیره‌ای
- پرداخت تسهیلات مبتنی بر صورت حساب الکترونیکی
- صندوق‌های تأمین مالی و سرمایه‌گذاری
- تسهیل پذیرش پروژه‌ها و شرکت‌ها در بازار سرمایه

۳-۵-۱- تأمین مالی زنجیره‌ای

معرفی

صاحبان کسب‌وکارها و بنگاه‌های اقتصادی در ایران از دسترسی ناکافی به منابع مالی گلایه دارند این در حالی است که حجم نقدینگی در ایران طی ۳ دهه اخیر رشد قابل توجهی داشته است. به طوری که نقدینگی از سال ۱۳۷۰ تا سال ۱۳۹۸، ۱۲۵۷ برابر و تولید ملی ۲۰۰۲ برابر شده است. در واقع نقدینگی ایجاد شده نامولد بوده و چندان در فعالیت‌های مولد جذب نشده است.

مسئله دیگر در ارتباط با تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی بالا بودن قیمت تمام‌شده تسهیلات بانکی است. نرخ بهره بانکی به صورت متوسط بین ۱۸ تا ۲۴ درصد قرار دارد، در صورتی که نرخ رشد اقتصادی طی سال‌های اخیر مقادیر منفی را نیز تجربه کرده است. نکته جالب این است بانک‌ها نیز در تخصیص تسهیلات به بنگاه‌های اقتصادی اذعان به ناکافی بودن منابع مالی می‌کنند. این مسائل منجر به معمای متناقض نقدینگی و محدودیت دسترسی به منابع مالی منجر است. تأمین مالی زنجیره‌ای ابزاری جدید برای هدایت نقدینگی به فعالیت‌های مولد، بهبود شمولیت مالی بنگاه‌ها، افزایش بهره‌وری منابع مالی و کاهش هزینه‌های تأمین است. تأمین مالی زنجیره‌ای نقدینگی را متناسب با چرخه تولید کالا و خدمات در اقتصاد توزیع می‌کند. در تأمین مالی زنجیره‌ای، فرایند تأمین مالی تولید کالا از ابتدای زنجیره تا انتهای آن یکپارچه می‌شود و علاوه بر تأمین نقدینگی متناسب با تولید و جلوگیری از انحراف منابع مالی، مصارف مالی را کاهش داده و هزینه‌های تأمین مالی را نیز کاهش می‌دهد. شیوه‌های تأمین مالی زنجیره‌ای به طور خلاصه شامل موارد زیر است:

- تنزیل اسناد دریافتی
- خرید دین
- عاملیت (تأمین مالی مطالبات فروشنده)

- عاملیت معکوس (تأمین مالی حساب‌های پرداختی خریدار)
 - اوراق بهادار سازی اسناد دریافتی
 - پرداخت تسهیلات
- همچنین ابزارهای مورد استفاده در تأمین مالی زنجیره‌ای به شرح زیر هستند:
- برات الکترونیکی
 - سفته الکترونیکی
 - کارت اعتباری
 - اعتبارات اسنادی داخلی مدت‌دار
 - اوراق گواهی اعتبار مولد (گام)
 - سایر ابزارهای مالی و تجاری مجاز

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. افزایش شفافیت و نظارت‌پذیری جریان مالی اقتصاد و معاملات
۲. کاهش انحراف منابع و افزایش کارایی تخصیص منابع مالی
۳. تسریع دسترسی به سرمایه در گردش و بهبود فرایند تأمین مالی بنگاه‌های تولیدی
۴. کاهش نیاز به دریافت تسهیلات جدید برای تأمین مالی سرمایه در گردش
۵. کاهش مطالبات غیر جاری بانک‌ها
۶. زمینه‌سازی و کمک به اصلاح نظام بانکی
۷. کاهش هزینه تمام‌شده محصول
۸. کنترل آثار تورمی ناشی از سایر روش‌های تأمین مالی بنگاه‌ها

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. تهیه پیشنهادات مورد نیاز برای توسعه تأمین مالی زنجیره‌ای و تصویب آن در ستاد اقتصادی دولت
۲. انجام هماهنگی با بانک مرکزی در خصوص ایجاد سامانه‌ها و زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و عملیاتی نمودن امضای الکترونیکی مرکز ریشه کشور در شبکه بانکی
۳. انجام هماهنگی‌های لازم با بانک مرکزی در خصوص تصویب دستورالعمل تأمین مالی زنجیره‌ای و دستورالعمل برات الکترونیکی در هیئت عامل بانک مرکزی
۴. برگزاری جلسات فنی اولیه با ۵ بانک ملی، تجارت، ملت، صادرات و پارسیان با هدف توسعه استفاده از این ابزار و عقد تفاهم‌نامه
۵. انعقاد تفاهم‌نامه تأمین مالی زنجیره‌ای و استعلام صورتحساب الکترونیکی در ارائه تسهیلات و خدمات تأمین مالی زنجیره‌ای با بانک‌های مسکن، صنعت و معدن، صادرات، ملی، پارسیان، تجارت و ملت
۶. تشکیل کارگروه پیاده‌سازی نظام تأمین مالی زنجیره‌ای در معاونت هماهنگی و محیط کسب‌وکار با حضور نمایندگان بانک مرکزی، شبکه بانکی، شرکت‌های مدیریت زنجیره تأمین و پلتفرم‌های تأمین مالی زنجیره‌ای

۷. تبیین ابزارهای تأمین مالی زنجیره‌ای نظیر برات، اعتبارات اسنادی داخلی، گواهی اعتبار مولد، ضمانت‌نامه‌ها و...
۸. تعامل گسترده با انجمن‌ها، شرکت‌ها و نهادهای مالی با هدف توسعه استفاده از این ابزار
۹. تعامل با بنگاه‌های بزرگ این زنجیره‌ها و تشکل‌ها و انجمن‌های مرتبط برای جلب مشارکت بنگاه‌های مختلف
۱۰. هماهنگی با بازرگانی دولتی ایران برای قبول اسناد اعتباری مدت‌دار و تقویت در زنجیره صنایع غذایی
۱۱. هماهنگی بورس کالای ایران برای قبول برات به‌عنوان بازار تسویه در اتاق پایاپای در معاملات نسبی
۱۲. احصاء و اعلام زنجیره‌های هدف و شرکت‌های متقاضی
۱۳. ابلاغ دستورالعمل‌ها و ابزار جدید مالی توسط بانک مرکزی به کلیه بانک‌های کشور
۱۴. اجرای آزمایشی و تشکیل حلقه‌ها در حوزه‌های صنایع مختلف از جمله: خودرو، مواد غذایی، سلولزی، لوازم‌خانگی، فولاد، مسکن و...
۱۵. توجیه ۱۰۲۲ واحد تولیدی در سراسر کشور در قالب ۲۲۷ زنجیره استاندارد که تأمین مالی در ۳۹ زنجیره آن اجرایی شده (حدود ۴.۷ هزار میلیارد تومان) و به‌زودی ۱۲.۵ هزار میلیارد تومان در سایر زنجیره‌ها اجرایی خواهد شد.

۳-۵-۲- پرداخت تسهیلات مبتنی بر صورت‌حساب الکترونیکی

معرفی

با توجه به گزارش اعطای تسهیلات بانکی به بخش‌های مختلف اقتصادی طی ۱۲ ماهه سال ۱۴۰۰ در مجموع ۲۹۷۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات به بخش‌های مختلف اقتصادی پرداخت شده که در حدود ۳۰٪ آن (معادل ۹۰۰ همت) سهم بخش صنعت و معدن بوده است، از طرفی نیاز سالانه بخش به تسهیلات بانکی رقمی در حدود ۳۳۰۰ همت برآورد می‌شود که نشان از کسری قابل‌توجه در مقایسه منابع و مصارف دارد. رسیدن سطح نقدینگی به ۴۵۰۰ همت در کنار اینکه رشد اقتصادی میانگین طی دهه ۹۰ در حدود صفر درصد بوده است نشان از عارضه‌ای جدی در نظام توزیع منابع بانکی است. عدم تخصیص بهینه منابع در بازار پول، ضعف نظارت‌های بانک‌های عامل (فصل سوم قانون عملیات بانکی بدون ربا)، نبود سازوکار اعتبار سنجی جامع و استاندارد در کنار منفی بودن نرخ بهره حقیقی در عمده سال‌های سه دهه اخیر باعث از بین رفتن کارکرد مطلوب اکوسیستم بانکی کشور در تحرک بخشی به فعالیت‌های واقعی اقتصاد بوده است. حجم بالای مطالبات غیر جاری شبکه بانکی در کنار ادعای فعالان بخش صنعت و معدن مبنی بر عدم دسترسی مناسب به منابع بانکی مؤید این اختلال در تخصیص منابع است.

پرداخت تسهیلات مبتنی بر صورت‌حساب الکترونیکی، یکی از راه‌حل‌های جلوگیری از انحراف منابع است. بانک‌ها همواره در خصوص اصالت صورت‌حساب فیزیکی و هویت واقعی صادرکننده صورت‌حساب (جعلی و صوری نبودن) نگرانی‌های جدی داشته‌اند که در این روش به‌جای ارائه صورت‌حساب فیزیکی، فروشنده نسبت به صدور صورت‌حساب الکترونیکی در سامانه جامع تجارت اقدام و این صورت‌حساب از طریق سرویس برای بانک و یا موسسه اعتباری مربوط ارسال می‌شود و مبالغ تسهیلات به‌طور مستقیم به حساب فروشنده واریز می‌شود. بانک‌ها با دریافت اطلاعات صورت‌حساب

الکترونیکی نگرانی در خصوص صوری بودن و یا جعلی بودن صورت حساب نخواهند داشت و هویت صادرکننده صورت حساب (فروشنده) مشخص و شفاف خواهد بود.

کارکردها

اهم کارکردها عبارتند از:

۱. افزایش شفافیت و نظارت‌پذیری جریان مالی اقتصاد و معاملات
۲. کاهش انحراف منابع و افزایش کارایی تخصیص منابع مالی
۳. تسریع دسترسی به سرمایه در گردش و بهبود فرایند تأمین مالی بنگاه‌های تولیدی
۴. زمینه‌سازی و کمک به اصلاح نظام بانکی
۵. حرکت به سمت حذف درخواست‌های غیرواقعی تأمین مالی در شبکه بانکی
۶. اثربخشی بیشتر منابع محدود بانکی
۷. کمک به تقویت جریان تأمین مالی زنجیره‌ای

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارتند از:

۱. انعقاد تفاهم همکاری مشترک با ۱۲ بانک عامل به منظور عملیاتی شدن رویه استعلام صورت حساب الکترونیکی
۲. ارائه سرویس استعلام به ۲۷ بانک عامل
۳. آموزش و راهنمایی عوامل اجرایی بانک‌ها
۴. برگزاری ۵ جلسه آموزشی با بانک‌های مختلف به منظور عملیاتی شدن سرویس استعلام
۵. پیگیری عملیاتی شدن درج شماره حساب فروشنده در صورت حساب الکترونیکی و واریز مستقیم به حساب فروشنده (ابلاغیه مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۰۹ بانک مرکزی)
۶. مطالبه اجرای ضوابط ابلاغی بانک مرکزی از شعب، سرپرستی و مدیریت امور در هر استان
۷. استفاده از ظرفیت شورای هماهنگی بانک‌ها و کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید در هر استان
۸. برگزاری جلسه شورای اداری با ادارات و نمایندگی صمت شهرستان‌ها
۹. ابلاغ تمام دستورالعمل‌ها و ابلاغ‌ها به بانک‌ها و دستگاه‌های اجرایی و بنگاهی تولیدی
۱۰. آموزش تشکل‌ها، صنعت‌گران و ذینفعان پروژه

۳-۵-۳- صندوق‌های تأمین مالی و سرمایه‌گذاری

معرفی

در اقتصاد ایران، بخشی از منابع ارزی به صورت غیرمولد در اختیار اشخاص حقیقی و حقوقی است، این در حالی است که این منابع ارزی می‌توانند در توسعه تجارت به‌ویژه صادرات بکار گرفته شده و مولد شوند. یکی از رویکردهای مهم مولدسازی این منابع ارزی، ایجاد صندوق‌های تأمین مالی ارزی است. از مزایای این قبیل صندوق‌ها می‌توان به موارد زیر

اشاره کرد: (۱) تمایل مردم به خرید ارز فیزیکی با هدف حفظ ارزش و سفته‌بازی کاهش پیدا می‌کند، (۲) جذب چنین منابعی برای دولت ریسک‌های بین‌المللی ناشی از تحریم‌ها و بدهی‌های خارجی را در پی ندارد، (۳) انگیزه برای خروج سرمایه از کشور کاهش پیدا می‌کند، (۴) اشخاص از محل سرمایه‌گذاری ارزی خود کسب سود می‌کنند، (۵) منابع غیرمولد ارزی در راستای اقتصاد ملی بکار گرفته می‌شود. صندوق‌های سرمایه‌گذاری برای تأمین مالی سرمایه در گردش پروژه‌های بزرگ با درآمد ارزی بکار گرفته شوند.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. کاهش خروج سرمایه از کشور
۲. مولد کردن سرمایه‌های ارزی راكد
۳. افزایش صادرات
۴. تأمین مالی فعالیت‌های صادراتی
۵. حفظ ارزش دارایی‌های مردم

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. مذاکره و تعامل با شرکت مدیریت بازار متشکل ارز ایران
۲. تعیین و طراحی ارکان صندوق
۳. تنظیم پیش‌نویس اساسنامه و امید نامه صندوق
۴. تدوین پیش‌نویس دستورالعمل تشکیل صندوق‌های سرمایه‌گذاری ارزی

۳-۵-۴- پذیرش پروژه‌ها و شرکت‌ها در بازار سرمایه

معرفی

بازار سرمایه یکی از بازارهای مهم مالی کشور جهت تأمین مالی بلندمدت بنگاه‌های تولیدی و خدماتی است. تأمین مالی از طریق بازار سرمایه در اشکال مختلف آن شامل پذیرش شرکت‌ها در بورس و انتشار سهام، انتشار اوراق بهادار اسلامی، تأسیس صندوق‌های تأمین مالی و صندوق پروژه‌ها، شرکت‌های سهامی عام پروژه و ... صورت می‌گیرد. در راستای استفاده بخش صنعت، معدن و تجارت از ظرفیت بازار سرمایه و تسهیل در این امر پروژه حاضر تعریف شده است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. توسعه تأمین مالی بنگاه‌های بزرگ صنعتی و معدنی از طریق انتشار انواع اوراق مالی اسلامی (صکوک)
۲. تسهیل پذیرش شرکت‌ها در بازار سرمایه
۳. عرضه معادن در بازار سرمایه

۴. تأسیس صندوق پروژه‌ها و شرکت‌های سهامی عام پروژه برای تأمین مالی مگا پروژه‌ها
۵. توسعه صندوق‌ها و گواهی‌های کالایی در بورس کالا

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. انتشار ۱۳ هزار میلیارد تومان انواع اوراق مالی اسلامی
۲. پذیرش ۴۰ شرکت در بازار سرمایه
۳. عرضه اولیه سهام ۱۰ شرکت
۴. افزایش سرمایه تجلی معدن و فلزات به میزان ۹۳۳ میلیارد تومان برای تأمین مالی پروژه‌های هدف (شرکت پروژه)
۵. تصویب آیین‌نامه بند و تبصره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در شورای عالی بورس
۶. تأمین مالی بیش از ده پروژه از طریق تأمین مالی جمعی

۳-۶- سازکارهای معادن و فراوری مواد

ایران با حدود ۶۸ نوع ماده معدنی، ۳۷ میلیارد تن ذخایر کشف شده و ۵۷ میلیارد تن ذخایر بالقوه از لحاظ میزان منابع معدنی در رتبه چهاردهم قدرت معدنی جهان و از لحاظ تنوع منابع معدنی در رتبه دهم جهانی قرار دارد. این در حالی است که فرآورده‌های معدنی کمتر از ۱ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد، ضمن آنکه حقوق دولتی اخذ شده از معادن فعال نیز چندان متناسب با حجم فعالیت معادن نیست.

در برخی از مواد معدنی با توجه به برداشت‌های صورت گرفته از ذخایر موجود و تقاضای صنایع معدنی، انتظار می‌رود در صورت عدم کشف ذخایر جدید و بهبود بهره‌وری معادن کشور، در سال‌های آتی نیاز به واردات مواد معدنی وجود داشته باشد. لذا، یکی از کارهای مهم و ضرور در بخش معدن، شناسایی عرصه‌های جدید معدنی است. کشف ذخایر معدنی جدید در گام اول به توسعه مستقیم بخش معدن و در گام دوم مولدسازی این ذخایر، فرصت‌های بی‌نظیری را برای رشد صنایع معدنی و کل اقتصاد کشور خلق می‌کند. با توجه به این ضرورت، یکی از حوزه‌های مهم و اولویت‌دار وزارت صنعت، معدن و تجارت توسعه فعالیت‌های اکتشافی به‌ویژه با تأکید بر شناسایی و پی‌جویی ذخایر معدنی و توسعه فعالیت‌های پایین‌دست معادن تعریف شده است.

مهم‌ترین اقدامات نیمه دوم سال ۱۴۰۰ برای اصلاح سازکارهای معادن و فراوری مواد عبارت‌اند از:

- اصلاح سازکار دریافت حقوق دولتی معادن
- توسعه شناسایی و پی‌جویی ذخایر معدنی
- واگذاری معادن بزرگ به عموم مردم، از جمله واگذاری معدن جانجا
- سرمایه‌گذاری بهره‌برداری از معادن و فراوری مواد
- اصلاح ساختار بازار مواد معدنی (در قالب اصلاح ساختار بازار کالاهای منبع پایه)
- اولویت‌های سال ۱۴۰۱ در بخش معدن و فراوری مواد، عبارت‌اند از:
 - بازرنگری و تنقیح قواعد اکتشاف و بهره‌برداری از معادن
 - یکپارچه‌سازی پایگاه داده زمین‌شناسی
 - تدوین ترازنامه منابع معدنی کشور
 - تقویت تولید، نوسازی و تأمین ماشین‌آلات و تجهیزات معدنی
 - گسترش فعالیت‌های دانش‌بنیان

۳-۶-۱- دریافت حقوق دولتی معادن در بستر سامانه جامع تجارت

معرفی

ذخایر معدنی سرمایه ملی بوده و بهبود شیوه‌های دریافت حقوق دولتی معادن ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. در روش فعلی، حقوق دولتی معمولاً به صورت علی‌الحساب و با تأخیر زیاد دریافت می‌شود. در سازکار جدید، دریافت حقوق دولتی در هنگام فروش ماده معدنی و بر اساس ثبت صورت‌حساب در سامانه جامع تجارت دریافت خواهد شد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. محاسبه دقیق حقوق دولتی
۲. دریافت به هنگام حقوق دولتی

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. نظارت و ارزیابی روند محاسبه، ابلاغ و اخذ حقوق دولتی معادن
۲. پایش پرونده حقوق دولتی حدود ۱۵۰ معدن بزرگ کشور بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰
۳. بررسی و تحلیل معاملات و عرضه‌های صورت گرفته در بورس کالا برای کشف قیمت مواد معدنی
۴. بازرنگری و تعیین فرمول اندازه‌گیری قیمت فروش معادن در چهار ماده معدنی سنگ‌آهن، مس، طلا و سرب و روی
۵. الزام صدور صورت‌حساب در سامانه جامع تجارت

۳-۶-۲- شناسایی و پی‌جویی ذخایر معدنی

در این پروژه مطالعات اکتشافی دقیق در مقیاس یک پنجاه هزارم برای ۴۵۰ پهنه (هر پهنه ۶۲۵ کیلومترمربع) آغاز شده است. مطابق با طراحی‌ها و برنامه‌ریزی‌های انجام شده منطقه اول جهت شروع پروژه، استان خراسان جنوبی انتخاب شد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. توسعه مناطق کم برخوردار و در راستای رونق بخش معدن
۲. تولید اشتغال مولد با نگرش ویژه بر نیروی انسانی بومی
۳. آمایش سرزمین در قالب کشف ذخایر جدید معدنی
۴. افزایش بازدهی و کاهش مؤثر زمین تبدیل کانسار به معدن
۵. تربیت نیروی انسانی متخصص بخش معدن (زمین‌شناسی و اکتشاف) در مناطق هدف پروژه تحول
۶. ایجاد تحرک در بخش خصوصی (جامعه مهندسیین مشاور) در حوزه زمین‌شناسی، اکتشاف و آزمایشگاه‌های علوم زمین از طریق برون‌سپاری فعالیت‌ها

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

پروژه در خراسان جنوبی به این شرح آغاز شده است:

۱. تعداد ۶۰۰۰ کارشناس/روز اعزامی به مأموریت جهت تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی
۲. تعداد ۳۷۰۰ کارشناس/روز اعزامی به مأموریت جهت تهیه نقشه‌های ژئوشیمی
۳. تعداد ۳۵۰۰ کارشناس/روز اعزامی به مأموریت جهت تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی اقتصادی
۴. تهیه گزارش تلفیق و مدل‌سازی لایه‌های اطلاعاتی و معرفی نواحی امیدبخش فاز شناسایی در پهنه خراسان جنوبی (بیرجند- شاهرخت) (موضوع‌بند ۵ برنامه)
۵. برداشت تعداد ۱۶۰۰۰ نمونه زمین‌شناسی و اکتشافی
۶. ۱۳۲۰۰ کارشناس-روز اعزامی به مأموریت که در تاریخ این سازمان بی‌سابقه بوده است.

۳-۶-۳- واگذاری معدن جانجا

محدوده اکتشافی جانجا واقع در ۵۰ کیلومتری جنوب شرق نهبندان و در شهرستان نیروز استان سیستان و بلوچستان واقع شده است و عملیات اکتشافی آن در قالب پهنه اکتشافی در دستور کار شرکت تهیه و تولید مواد معدنی ایران قرار گرفت که تا پایان آبان ماه ۱۴۰۰ و بر اساس اطلاعات ۵۰۰۰۰ متر از حفاری‌های انجام شده، ذخیره قابل معدنکاری بالغ بر ۵۷۹ میلیون تن با عیار ۰.۲۲ درصد مس و ۰.۲۲ گرم در تن طلا به‌دست آمده است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. جذب سرمایه‌گذار بخش خصوصی و توسعه پایدار استان
۲. فعال‌سازی معادن کوچک منطقه پس از احداث کارخانه ۱۳۰ هزار تنی کنسانتره مس
۳. افزایش ظرفیت تولید کشور در کنسانتره مس
۴. مشارکت مردمی جهت فعال‌سازی معدن در راستای تشکیل شرکت عام پروژه

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. انجام عملیات اکتشافی در محدوده مس طلا جانجا با انجام ۷۸۰۰۰ متر حفاری مغزه‌گیری.
۲. تهیه گزارش فاز اول و اخذ گواهی کشف با ذخیره قطعی ۱۰۱ میلیون تن در تاریخ ۱۴۰۰/۶/۱۰ (صرفاً مستند بر ۳۶۰۰۰ متر حفاری)
۳. برداشت نمونه معرف و اجرای آزمایشی فرآوری و به‌روزرسانی مدل‌سازی ذخیره
۴. انجام فراخوان در راستای جذب سرمایه‌گذار بخش خصوصی و توسعه پایدار استان منطبق بر بند ت ماده ۳۵ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر
۵. عقد و ابلاغ قرارداد با سرمایه‌گذار و شروع فعالیت اجرایی از فروردین ۱۴۰۱

۳-۷- ساز کارهای مبادلات بین‌المللی

حجم تجارت خارجی کشور (کالایی) در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ با افت شدیدی مواجه شده بود و از ۸۳.۳ میلیارد دلار به ۷۳.۱ میلیارد دلار کاهش داشته که ۳۸.۳ میلیارد دلار آن مربوط به واردات و ۳۴.۸ میلیارد دلار آن مربوط به صادرات بود. بخش قابل‌توجهی از کاهش ۱۱ درصدی واردات کشور در سال ۱۳۹۹ مربوط به مواد اولیه و اقلام سرمایه‌ای بوده که کاهش ۲۵ درصدی داشت. این موضوع تولید را تهدید و افزایش هزینه تمام‌شده محصولات را در اواخر سال ۱۳۹۹ و نیمه اول ۱۴۰۰ را رقم زد. کاهش ۱۳ درصدی صادرات کشور در سال ۱۳۹۹ نیز از کاهش فروش و تشدید رکود بنگاه‌های تولیدی حکایت داشت.

در سال ۱۴۰۰ نتایج قابل‌توجهی در تجارت بین‌المللی حاصل شده است؛ مجموع صادرات غیرنفتی کشور در سال ۱۴۰۰ به بیش از ۴۸ میلیارد دلار و مجموع واردات نیز به فراتر از ۵۲ میلیارد دلار رسیده است و در مجموع حجم تجارت غیرنفتی کشور به بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار در پایان سال ۱۴۰۰ رسیده است.

مهم‌ترین اقدامات نیمه دوم سال ۱۴۰۰ برای اصلاح ساز کارهای مبادلات بین‌المللی عبارت‌اند از:

- گسترش کانال‌های مالی و بانکی
- گسترش و احیای موافقت‌نامه‌های تجاری
- بازنگری و تکمیل قواعد مبادلات خارجی
- ارتقای توانمندی صادرکنندگان
- ایجاد مراکز تجاری ایران
- گسترش ظرفیت‌های آماد بین‌المللی
- گسترش صادرات خدمات فنی و مهندسی
- گسترش مبادلات اقتصادی با کشورها

۳-۷-۱- کانال‌های مالی و بانکی

معرفی

با توجه به شرایط ویژه تحریمی ایران، عملیاتی شدن راهکارهای رفع مشکلات در حوزه پرداخت بین‌المللی با نگاه بر رفع موانع ضروری به نظر می‌رسد. نگاه دقیق به ساختار و شیوه اعمال تحریم‌ها نشان می‌دهد که به‌طور کلی دو عنصر کلیدی، عامل اصلی فشارها بر اقتصاد ایران بوده و در تحریم‌های جدید نیز بر آن دو تأکید شده است. این دو عنصر عبارت‌اند از: تسویه معاملات با استفاده از دلار و پیام‌رسانی مالی از طریق سوئیفت.

در این شرایط، لازم است تدابیر ویژه و خلاقانه در راستای بی‌اثر کردن تحریم‌ها اندیشیده شود؛ به‌گونه‌ای که همکاری بانکی ایران با کشورهای طرف تجاری، در بسترهای مستقل از نظام‌های پرداخت تحریم پذیر صورت بگیرد.

در نتیجه ضرورت دارد نقشه راه کشور در زمینه پرداخت‌های بین‌المللی در شرایط تحریم طراحی و تدوین شود. از جمله زمینه‌ها و ابزارهای جدید پرداخت و تسویه می‌توان به رمزارزها، انواع تهاترها، واردات در برابر صادرات، سامانه‌های شبه سوئیفت و ... اشاره کرد که همگی به‌عنوان کانال‌های جدید مالی و بانکی قابل استفاده هستند.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. انجام مبادلات تجاری و سرمایه‌گذاری در کشور بدون تهدیدات و مشکلات ناشی از نظام دلار
۲. رفع تهدیدات ناشی از تحریم سوئیفت و حذف موانع ایجاد شده بر جریانات تجاری کشور
۳. جلوگیری از رصد مسیر تراکنش‌های بین‌المللی کشور توسط کشورهای متخاصم
۴. انجام مبادلات کشور از کانال رسمی بانکی؛ بدون ریسک و مطابق با عرف تجارت جهانی
۵. کاهش نوسانات بازار ارز با تنوع‌بخشی به ارزهای پرداختی (کاهش تقاضای ارزهای جهان روا)

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. پایش و بررسی وضعیت کنونی پرداخت‌های بین‌المللی کشور
۲. اقتناع ذی‌نفعان و شناسایی ابعاد شبکه بازیگران (شامل تجار، بانک‌ها و ...)
۳. استفاده از رمز ارز در واردات و صادرات: مصوبه و ساختار شکست کار و تقسیم وظایف ابلاغ گردید و فرایند جهت پیاده‌سازی در جلسات مشترک با سامانه جمع تجارت و بانک مرکزی در حال پیگیری است.
۴. مطابق مصوبه کمیته هماهنگی سیاست‌های ارزی و تجاری، واردات در ازای صادرات خود برای تمامی اقلام به‌جز کالاهای مشمول قیمت‌گذاری آزاد گردید لازم به ذکر است که ۲۵۰ شرکت عرضه‌کننده عمده در سامانه نیما مشمول این قانون نبوده و صرفاً اقلام مربوط به تولید خود را می‌توانند وارد نمایند.
۵. در موضوع واردات در ازای صادرات غیر برای پنج گروه خشکبار، زعفران، گیاهان دارویی و آبزیان و تره‌بار این امکان ایجاد شد تا ارز خود را مطابق سازکار بانک مرکزی در اختیار واردکنندگان موبایل جهت واردات موبایل بالای ۳۰۰ یورو قرار دهند.
۶. در موضوع تهاتر ضمن انتقال مسئولیت از ایمیدرو به سازمان توسعه تجارت تا کنون حدود ۹۰۰ پرونده رسیدگی و مورد تأیید قرار گرفته است؛ همچنین ساختار فرایند تهاتر در جلسات مجزا و در سطوح مختلف برای وزارت امور خارجه و اتاق بازرگانی ارائه شده است.

۳-۷-۲- موافقت‌نامه‌های تجاری

معرفی

با عنایت به تمرکز بر بازارهای صادراتی منطقه‌ای و تسهیل صادرات کشورمان به بازارهای هدف، عقد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی یا آزاد با بازارهای عمده صادراتی کشورمان به‌منظور کاهش هزینه صادرات به این بازارها با کاهش و

حذف تعرفه‌های گمرکی مدنظر است. در حال حاضر بیش از ۵۰ درصد از کل صادرات جهان از امتیاز توافقی‌های تجاری استفاده می‌کنند این در حالی است که رقم مشابه در ایران ۵ درصد است. به همین جهت انجام مذاکره و عقد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی / آزاد با شرکای تجاری ایران در دستور کار قرار گرفته است تا مسیر صادرات کشورمان به بازارهای هدف هموارتر شود.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تسهیل و کاهش هزینه‌های تجارت
۲. کاهش تعرفه‌های گمرکی
۳. افزایش جذابیت‌های تجاری ایران برای تجار سایر کشورها
۴. ایجاد مسیرها و سازکارهای ویژه برای تجارت اقلام راهبردی کشور

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. موافقت‌نامه تجارت آزاد با کشورهای اوراسیا
 - تعاملات گسترده داخلی برای انجام هماهنگی در اتخاذ مواضع مذاکراتی با سازمان استاندارد، سازمان حفاظت محیط‌زیست، سازمان دامپزشکی، سازمان غذا و دارو، گمرک، اتاق بازرگانی ایران
 - برگزاری هفت نوبت مذاکره ویدئو کنفرانسی در مورد فصول اول تا نهم موافقت‌نامه بین سرتیم‌های مذاکراتی طرفین و مسائل جدید
 - برگزاری مذاکره نوبت چهاردهم با سرتیم‌های مذاکراتی دو طرف به‌صورت حضوری در ایروان
 - برگزاری دومین دور مذاکرات بین تیم‌های کامل مذاکراتی ایران و اوراسیا که در ۱۰ و ۱۱ آبان ماه سال ۱۴۰۰ در ایروان ارمنستان با حضور ۵۰ نفر از مذاکره‌کنندگان اتحادیه اوراسیا و ۵ نفر از مذاکره‌کنندگان کشورمان برگزار شد. طی این مذاکرات مواضع دو طرف در کل موافقت‌نامه مرور و تصمیمات مربوطه برای نهایی کردن موارد مورد بحث اتخاذ شد.
 - مذاکره نوبت شانزدهم مذاکره سرتیم‌های مذاکراتی دو طرف به‌صورت ویدئو کنفرانس و مرور موارد مرتبط با مذاکرات از جمله زمان مذاکرات دوم حضوری در دور تهران، آخرین وضعیت تنظیم فهرست‌های کالایی، پیشنهاد سومین دور مذاکرات حضوری در اسفندماه و . . . در روز سه‌شنبه ۱۴۰۰/۱۰/۲۱
 - اخذ مصوبه هیئت دولت در خصوص ارائه اجازه مذاکره و امضای پروتکل تمدید موافقت‌نامه فعلی اوراسیا
 - مذاکره با اتحادیه اوراسیا و نهایی نمودن متن پروتکل تمدید موافقت‌نامه تجارت ترجیحی فی‌مابین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا جهت امضا در اسفندماه ۱۴۰۰

- هماهنگی برای برگزاری سومین دور مذاکرات حضوری در تهران از ۲۳ الی ۲۵ اسفندماه با حضور نمایندگان ۵ کشور اتحادیه اوراسیا
- ۲. پاکستان: طرح موضوع در دیدار مشاور نخست‌وزیر پاکستان در ایران در ۱۵ زبان ۱۴۰۰ و تأکید بر آمادگی ایران برای پی‌گیری مذاکرات تجاری برای عقد توافق تجارت آزاد
- ۳. مالزی: برگزاری جلسات داخلی و انجام مکاتبات برای نهایی‌سازی فهرست کالاهای مورد توافق برای پیشبرد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران و مالزی
- ۴. هند: پی‌گیری از وزارت امور خارجه و از طرف هندی برای نهایی‌سازی فهرست کالاهای مورد توافق به منظور پیشبرد موافقت‌نامه تجارت ترجیحی ایران و هند
- ۵. جمهوری آذربایجان: تلاش لازم برای آماده‌سازی متن و فهرست‌های این موافقت‌نامه برای طرح در کمیسیون مشترک ایران و آذربایجان که در اسفند ۱۴۰۰ برگزار می‌شود و احیاناً امضای آن (در صورت توافق دو طرف) در جریان است.
- ۶. اندونزی: مذاکرات با اندونزی به نحوی پیش رفته که متن موافقت‌نامه تا حد زیادی نهایی شده و مذاکره در فهرست‌های کالایی به دلایلی متوقف شده است. اندونزی از ۱۰۸۴ قلم تعرفه درخواستی ایران با اعطای امتیاز در ۴۵۸ ردیف تعرفه موافقت نموده و در مقابل از ۱۱۸۳ ردیف تعرفه درخواستی اندونزی از ایران، با اعطای امتیاز در ۲۲۷ ردیف تعرفه موافقت شده است. بخشی از مخالفت‌های وزارت جهاد کشاورزی، مورد سؤال طرف اندونزیایی است که مقرر شده جلسه‌ای با حضور معاونان ذی‌ربط وزارت جهاد کشاورزی و وزارت سمت در اسفند ۱۴۰۰ در این سازمان برای بررسی و تصمیم‌گیری در این خصوص برگزار شود.

۳-۷-۳- قواعد مبادلات بین‌المللی

معرفی

سیاست‌های تجاری و گمرکی و همچنین سایر قوانین و مقررات حاکم بر نظام مبادلات کالایی و مالی بین‌المللی همواره از مؤلفه‌های اساسی تعیین و توسعه تجارت بین‌الملل هستند. این موضوع به‌ویژه در مورد جمهوری اسلامی ایران که تحت شدیدترین تحریم‌های ظالمانه بین‌المللی در ارتباط با تجارت و مسائل بانکی و مالی بین‌المللی شده است، اهمیت بسزایی دارد.

به‌عنوان مثال، مسائل مرتبط با بازگشت ارز صادراتی و ابزارهای تسویه تجارت بین‌المللی اهمیت پیدا می‌کند. ضمن آنکه در گسترش روابط تجاری با کشورهای منطقه و هدف قواعد مرتبط با تعیین تعرفه‌های ترجیحی، تشکیل پیمان‌های منطقه‌ای، تهااترها، سیاست‌های مرتبط با ثبت سفارش‌ها و مجوزات گمرکی، تأمین ارز واردات و ... بسیار اهمیت دارد که همگی در قالب سازکارهای بازرگانی و تکمیل قواعد مبادلات بین‌المللی در وزارت صنعت، معدن و تجارت پیگیری می‌شود.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تنظیم گری و طرح‌ریزی سازکارها و قواعد نوین صادراتی در جهت تقویت و تسهیل صادرات برای فعالین اقتصادی
۲. آسیب‌شناسی، تسهیل گری در امر صادرات
۳. رفع مشکلات معوق صادرکنندگان
۴. ارتقا کارآمدی فرایند بازگشت ارز به کشور

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. اصلاح رویه‌های تجاری ثبت سفارش، واردات در برابر صادرات، تأمین ارز اشخاص، توسعه کالاهای مشمول استفاده از ارز حاصل از صادرات و ارز اشخاص و حذف برخی موانع برای واردات کالاها و جایگزینی آن‌ها با روش‌های رتبه‌بندی و اعتبارسنجی
۲. تشکیل دبیرخانه کمیته اقدام ارزی در سازمان توسعه تجارت و کارشناسی لازم جهت ارائه درخواست‌ها به کمیته اقدام ارزی
۳. بررسی پرونده بیش از ۲۰۰۰ متقاضی در خصوص مشکلات مربوط به ایفای تعهدات ارزی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰
۴. تدوین بسته سیاستی برگشت ارز حاصل از صادرات سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۰ و پیگیری ابلاغ آن توسط کمیته ماده (۲) چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی به‌عنوان نقشه راه ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان
۵. تعداد ۱۳ مصوبه پیشنهادی به کمیته ماده (۲) مصوبات چهاردهمین جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی دولت و تصویب آن از سوی کمیته مذکور در راستای تعیین تکلیف هر چه سریع‌تر و تسهیل ایفای تعهدات ارزی
۶. بررسی و رفع مشکلات صادرکنندگان دارای ورود موقت، برگزاری نشست تخصصی در مورد مسائل پيله‌وران و مرزنشینان، مناطق آزاد تجاری و صنعتی و همچنین صادرکنندگان ریالی به سایر کشورها
۷. تسهیل و تسریع در ایفای تعهدات ارزی صادرکنندگان در راستای تأمین ارز موردنیاز واردات کالاهای اساسی، مواد اولیه، ماشین‌آلات و تجهیزات موردنیاز تولید
۸. شایان‌ذکر است که با پیگیری‌های انجام شده تا کنون بیش از ۸۲ درصد تعهدات ارزی سررسید شده صادرکنندگان، ایفا شده و تلاش‌ها جهت بازگشت ۱۸ درصد باقیمانده در دست انجام است.

۳-۷-۴- توانمندی صادرکنندگان

معرفی

توانمندسازی بنگاه‌های کوچک و متوسط در حوزه صادرات و ایجاد فضای صادراتی برای ایشان به‌عنوان بازیگران کلیدی حوزه صادرات در بخش خصوصی موتور کشنده صادرات در آینده نزدیک ضروری خواهد بود؛ فرآیندی که با خوشه‌سازی و تکمیل زنجیره‌های تأمین تکمیل می‌شود. در این مسیر آموزش، شبکه‌سازی، معرفی استانداردهای تجاری

و صادراتی، مشاوره حوزه صادرات و برگزاری رویدادهای تجاری داخلی و خارجی نقش بسیار مهمی در ایجاد و ارتقا بنگاه‌های کوچک و متوسط صادراتی ایفا خواهد می‌کند و پروژه حاضر با این هدف طراحی شده است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. ارتقا توان بنگاه‌ها به‌ویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط در امر صادرات
۲. افزایش صادرات غیرنفتی کشور
۳. گسترش بازارهای پیش روی محصولات تولید داخل و تقویت تولید

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. بروز رسانی شیوه‌نامه شرکت‌های مدیریت صادرات
۲. توسعه بازاریابی در کشورها به‌ویژه تبلیغات آنلاین برای ۲۰ بنگاه منتخب صادراتی در بازارهای هدف صادراتی
۳. پروژه شتابدهی صادرات برای ۳۰ بنگاه منتخب
۴. پروژه کارآفرینان جوان برای ۵۰۰ کارآفرین در کل کشور
۵. بررسی ۵۰ پرونده متقاضیان مدیریت صادرات و صدور ۱۵ گواهی شرکت مدیریت صادرات
۶. تأسیس کنسرسیوم بزرگ در حوزه صنایع غذایی
۷. برگزاری حدود ۲۰ میز کالایی با هدف شناسایی مشکلات و راهکارهای توسعه صادرات با حضور نمایندگان بخش خصوصی

۳-۷-۵- مراکز تجاری ایران

معرفی

یکی از چالش‌ها اصلی فعالان تجارت خارجی، مشکلات و مسائل متنوع تجاری از جمله تهیه اسناد مذاکرات با شرکت‌های خارجی و مسائل حقوقی است که در مسیر تعاملات و مبادلات خود با آن مواجه می‌شوند. بروز این مشکلات، هزینه‌ها و ضررهای بسیار زیادی به تجار ایرانی وارد می‌کند. پروژه حاضر به هدف مقابله با این چالش‌ها طراحی و اجرایی شده است.

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. تعریف و آغاز اجرایی سازی پروژه «ایجاد میز خدمات حقوقی در مراکز تجاری ایران» با اولویت امارات و چین
۲. تغییر دستورالعمل صدور مجوز تأسیس و فعالیت مراکز تجاری و بازاریابی محصولات و خدمات ایرانی در خارج از کشور و اضافه نمودن ایرانیان خارج از کشور برای استفاده از ظرفیت آنان

۳. تشکیل کارگروه مراکز تجاری در ۱۰ نوبت با ریاست معاون وزیر و رئیس کل سازمان توسعه تجارت ایران
۴. صدور مجوز اصولی ایجاد مراکز تجاری در ۱۷ کشور و ۲۱ نقطه (عراق (سلیمانیه، کربلا، بغداد، کلارا)، قرقیزستان، ازبکستان، قزاقستان، سوریه ۲ مورد، اوگاندا، تاجیکستان، امارات متحده عربی، ارمنستان، سوریه، آذربایجان، ترکیه، چین، پاکستان، افغانستان، کنیا، تانزانیا، روسیه)

۳-۷-۶- ظرفیت‌های آماد بین المللی

معرفی

یکی از مهم‌ترین مسائل جهت توسعه صادرات کشور راه‌اندازی و توسعه زیرساخت‌های دریایی، ریلی و جاده‌ای است. به دلیل عدم اهتمام کافی به این مهم طی سالیان گذشته و همچنین تحریم‌های اعمال شده به خطوط کشتیرانی ج.ا.ا. فرآیند صادراتی کشور دچار اختلال جدی شد. با توجه به این مسئله سازمان توسعه تجارت مبحث لجستیک را به‌عنوان یکی از پروژه‌های اصلی خود تعریف و ضمن طراحی ساختاری برای این مسئله، مشکلات موجود را احصا و در حال برنامه‌ریزی و تعامل با سایر دستگاه‌های ذی‌ربط برای حل گره‌های موجود و ایجاد زیرساخت پایدار جهت توسعه و اتکا صادرکنندگان به آن است. از مهم‌ترین برنامه‌ها می‌توان به پیگیری برای توسعه خطوط و ناوگان دریایی دولتی و خصوصی، تکمیل خطوط ریلی در بنادر و افزایش کمی و کیفی ناوگان جاده‌ای اشاره کرد.

با عنایت به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در خصوص درون‌زایی و برون‌گرایی اقتصاد از یکسو و همچنین اهمیت صادرات غیرنفتی به‌عنوان پیشران توسعه همه‌جانبه کشور، نسبت به تدوین بسته حمایت از صادرات غیرنفتی کشور، متضمن حمایت‌های کلیه دستگاه‌های ذی‌ربط از جمله سازمان توسعه تجارت ایران، اقدام گردیده که بسته حمایتی فوق‌الذکر، توسط معاون اول رئیس‌جمهور و رئیس ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی ابلاغ گردیده است. موضوع فعال‌سازی خطوط هوایی کالاهای فسادپذیر و ارزش‌افزوده در جهت بهره‌برداری تجار از امکانات و تسهیلات دولتی در دستور کار قرار گرفته است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. ایجاد زیرساخت پایدار جهت توسعه و اتکا صادرکنندگان به آن
۲. توسعه خطوط و ناوگان دریایی دولتی و خصوصی
۳. تکمیل خطوط ریلی در بنادر
۴. افزایش کمی و کیفی ناوگان جاده‌ای

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. انعقاد توافق‌نامه برقراری خطوط منظم دریایی فی‌مابین سازمان توسعه تجارت ایران و کشتیرانی خزر. در این توافق‌نامه که از ابتدای آبان ماه سال جاری به مدت یک سال پیش‌بینی شده، خطوط ذیل عملیاتی می‌گردد:

- از مبدأ بندر انزلی به مقصد بندر آستراخان و مخاچ قلعه - روسیه و آکتائو - قزاقستان
 - از مبدأ بندر امیرآباد به مقصد بندر آستراخان و مخاچ قلعه - روسیه و آکتائو - قزاقستان
 - سازمان توسعه تجارت ایران به ازا انجام سفرهای منظم فوق از محل سود سهام دولت نزد کشتیرانی ج.ا. ایران اقدام به پرداخت یارانه می‌نماید.
۲. تأمین کشتی رو-رو در دریای خزر
- عملیاتی نمودن یک کشتی رو-رو از مبدأ انزلی به آستراخان با مالکیت روسی
 - پیگیری تأمین کشتی رو-رو از طریق شرکت کشتیرانی خزر جهت حمل کانتینری کالاهای فسادپذیر
 - بررسی و پیگیری چگونگی صادرات کالاهای فسادپذیر از طریق حمل دریایی به‌عنوان جایگزین حمل جاده‌ای
 - اخذ موافقت از صندوق توسعه ملی و بانک پاسارگاد (عاملیت مالی) برای لیزینگ کشتی‌های رو-رو توسط شرکت کشتیرانی خزر
 - توافق با بانک پاسارگاد جهت تجهیز کشتیرانی خصوصی خود در دریای خزر و ارائه خدمات به سایر صادرکنندگان
۳. کارگو
- مذاکرات اولیه جهت افزایش ظرفیت استفاده از امکانات موجود کشور صورت گرفته و همچنین شیوه‌نامه‌های پرداخت مابه‌التفاوت نرخ سود هواپیماهای باری و مسافربری جهت حمایت از حمل هوایی کالاهای فسادپذیر و ارزش‌افزوده بالا انجام شده است.
 - توافق با وزارت جهاد جهت ساماندهی حمل مواد غذایی فساد شدنی
 - تصویب شیوه‌نامه اجرایی پرداخت یارانه سوخت هواپیماهای باری برای صادرات محصولات کشاورزی بر اساس مفاد بند (م) تبصره (۱) قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور
 - مذاکره با خطوط هوایی جهت اعلام قیمت و برنامه پروازی منظم به مقصد قطر و روسیه
۴. پایانه‌های صادراتی
- صدور یا تمدید ۱۰ مجوز پایانه صادراتی

۳-۷-۷- صادرات خدمات فنی و مهندسی

معرفی

صادرات خدمات فنی و مهندسی سهم عمده‌ای در تجارت جهانی دارد. در دنیای امروز بسیاری از خدمات (علم، دانش، تجربه و...) بیش از پیش قابلیت صدور پیدا خواهند کرد و می‌تواند به یک محصول ارزنده و قابل تبادل تبدیل شود.

ایران به جهت برخورداری از موقعیت استراتژیکی منطقه‌ای و ژئوپولیتیکی، یکی از کشورهای دارای مزیت خاص به شمار می‌آید. یکی از بزرگ‌ترین بازارهای هدف صادراتی در دنیای خدمات فنی و مهندسی مرتبط به قاره آسیا از جمله کشورهای هم‌جوار است.

توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی با هدف توسعه صادرات غیرنفتی کشور، خنثی‌سازی تحریم‌ها افزایش اشتغال و رشد اقتصادی از اهداف این پروژه به حساب می‌آید و این سازمان برنامه بسیار جدی برای افزایش صادرات خدمات فنی

مهندسی با فراهم آوردن شرایط آن از جمله ایجاد ساختار ضمانت صادرات، ورود به پروژه‌های EPCF و کمک به تأمین مالی از طریق صندوق توسعه ملی و استفاده از ظرفیت شبکه‌های خانه‌های تجارت و دفاتر معاونت علمی اشاره کرد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی با هدف توسعه صادرات غیرنفتی کشور
۲. خنثی‌سازی تحریم‌ها
۳. افزایش اشتغال و رشد اقتصادی

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. صادرات خدمات فنی و مهندسی در سال ۱۴۰۰ به ۲.۳ میلیارد دلار رسید که نسبت به سال قبل، ۴۰۰٪ رشد داشته است.
۲. ابلاغ ۵۷ مصوبه جلسات کمیته ماده ۱۹
۳. تعداد صدور و یا تمدید ضمانت‌نامه‌های پیش‌پرداخت و حسن انجام تعهدات: ۷ ضمانت‌نامه
۴. تعداد گواهی صادرات صادرشده: ۱۷ گواهی
۵. تعداد صدور / تمدید مجوز خروج موقت: ۵۰ مجوز
۶. تعیین مبلغ تعهد ارزی شرکت‌ها برابر با ۱۰ شرکت و معرفی به بانک مرکزی جهت رفع تعهد ارزی
۷. بررسی و رسیدگی به درخواست و مشکلات شرکت‌ها در کمیته: ۳۳ مورد

۳-۷-۸- مبادلات اقتصادی با کشورها

معرفی

توسعه صادرات و مبادلات جمهوری اسلامی ایران در راستای افزایش، متنوع‌سازی و همچنین هدفمندسازی محصولات صادراتی به این کشورها با تأکید بر صادرات محصولات با ارزش افزوده بالاتر باید انجام شود. علاوه بر این، جهت توسعه همکاری‌ها و همچنین به‌منظور کاهش قیمت تمام‌شده محصولات در بازار کشورها و در صورت امکان رویکرد تولید مشترک مدنظر بوده که به‌تبع آن صادرات مجدد به بازارهای ثالث نیز امکان‌پذیر خواهد بود. استفاده از راه‌های جایگزین کانال بانکی همانند مکانیزم تهاتر، بهره‌برداری از ظرفیت صرافی‌ها، استفاده از ارزهای دیجیتال و استفاده از ارزهای ملی جهت حل مشکل تبادلات ارزی در تجارت متقابل، رفع ممنوعیت واردات اقلام مندرج در موافقت‌نامه تجارت ترجیحی، توسعه تجارت ترجیحی به تجارت آزاد، هماهنگی و همکاری گمرکات کشورها و تجهیز گمرکات در خصوص رفع موانع تعرفه‌ای و غیر تعرفه‌ای در تجارت متقابل، بهبود زیرساخت‌های لجستیک از قبیل سردخانه، انبار کالا، ناوگان حمل‌ونقل، دسترسی به مقاصد تخلیه بار در عمق خاک کشورهای هدف، همکاری گمرکی با کشورها برای تسهیل بررسی اسناد و محوله‌های تجاری در خصوص حل مشکلات لجستیک تجاری، رایزنی با وزارت امور خارجه کشورها و کشورهای هدف برای رفتار متقابل در بخش صدور روادید، مشارکت دادن اتاق‌های بازرگانی در

شناسایی و معرفی تجار معتبر دو کشور به کنسولگری‌ها در خصوص حل مشکلات در صدور روایید برای تجار ایرانی، ایجاد زیرساخت‌های ارتباط مجازی تجار با کشورها و نیز معرفی شرکت‌های ایرانی از طریق اتاق‌های بازرگانی و بخش‌های تجاری نمایندگی‌های سیاسی با کشورها جهت رفع محدودیت ارتباط شرکت‌ها و تشکل‌های تجاری کشورهای همکار در سال ۱۴۰۰ گسترش یافته است.

اقدامات و دستاوردها در رابطه با روسیه

۱. صادرات بیش از ۱۲۶۳۴ میلیون دلاری به روسیه طی ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰
۲. ارزش دلاری صادرات طی ۱۱ ماهه ۱۴۰۰ نسبت به ۱۰ ماهه سال ۱۳۹۹ به کشور روسیه ۲۰ درصد رشد داشته است.
۳. بررسی جامع مشکلات و چالش‌های لجستیکی و پشتیبانی صادراتی به کشورهای حوزه اوراسیا
۴. بررسی میدانی و جامع مشکلات و چالش‌های حمل‌ونقل دریایی، ریلی، لجستیکی و پشتیبانی صادراتی به فدراسیون روسیه در بازدید ۳ روزه از استان‌های مازندران و گیلان و بازدید مرز آستارا
۵. برنامه‌ریزی و هماهنگی‌های متعدد با سفیر ایران در روسیه، نمایندگان مجلس، وزارت امور خارجه، اتحادیه‌ها و وزارت جهاد کشاورزی و بهداشت جهت حل مشکلات صادرات محصولات کشاورزی به روسیه
۶. به‌روزرسانی پروژه مسیر ویژه تجاری ایران - روسیه
۷. تعیین استان‌های دارای پتانسیل همکاری با استان‌های متناظر در روسیه و تعیین موضوعات تجاری قابل انجام
۸. ایجاد مرکز تجاری جمهوری اسلامی ایران در مسکو
۹. پیگیری برای نهایی نمودن موافقت‌نامه تجارت آزاد با اتحادیه اوراسیا برای توسعه سهم بازار کشور در منطقه یادشده
۱۰. آماده‌سازی مقدمات سفری با حضور تجار ایرانی در روسیه برای انجام مذاکرات تجاری با فعالین اقتصادی روسیه و عقد قراردادهای میان و بلندمدت دو یا چندجانبه برای توسعه روابط اقتصادی با روسیه

اقدامات و دستاوردها در رابطه با عراق

۱. صادرات کالا به عراق طی ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰ به ارزش ۸۲۲۱ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۹ درصد رشد داشته است.
۲. بررسی میدانی وضعیت تجارت ایران با این کشور و شناسایی نقاط قوت و ضعف افزایش تعاملات با آن
۳. استخراج پتانسیل‌های صادراتی جمهوری اسلامی ایران به عراق
۴. رفع موانع صادراتی مواد غذایی و محصولات کشاورزی با استفاده از میز کشوری
۵. مشارکت نمایشگاه پاپیون ایران در ۱-نمایشگاه‌های بین‌المللی آگرو پک پروژه، کشاورزی و صنایع غذایی دام و طیور و جنرال اربیل - عراق ۲- پاپیون ایران در نمایشگاه بین‌المللی کشاورزی و مواد غذایی سلیمانیه-عراق ۳- نمایشگاه بازرگانی اختصاصی جمهوری اسلامی ایران در اربیل - عراق
۶. ایجاد مرکز تجاری جمهوری اسلامی ایران در سلیمانیه عراق و اختصاص یک طبقه از مرکز به شرکت‌های دانش‌بنیان
۷. برگزاری میز رفع مشکلات استاندارد صادرات برخی محصولات نظیر میلگرد و کولرآبی و همچنین میز مطالبات شرکت‌های خدمات فنی و مهندسی

۸. صدور مجوز مرکز تجاری تخصصی محصولات ساختمانی ایران در شهر کلاز
۹. برگزاری همایش معرفی مرکز تجاری ایران در سلیمانیه
۱۰. مشارکت - ایجاد پایون - در نمایشگاه بین‌المللی صنعت ساختمان عراق - نجف
۱۱. پیگیری تمدید مهلت بازپرداخت تسهیلات ۲۰۰ میلیون یورویی به شرکت‌های خدمات فنی و مهندسی ایران در عراق و همچنین تخصیص ۲۰۰ میلیون دلار از محل منابع ایران در عراق جهت صدور ضمانت‌نامه برای پروژه‌های جدید خدمات فنی و مهندسی ایران در عراق
۱۲. راه‌اندازی خط حمل مستقیم کالا میان استان آذربایجان و استان اربیل
۱۳. تأسیس شرکت مشترک حمل‌ونقل مستقیم کالا میان استان کرمانشاه و سلیمانیه عراق

اقدامات و دستاوردها در رابطه با سوریه

۱. ارزش دلاری صادرات طی ۱۱ ماهه ۱۴۰۰ نسبت به کشور سوریه به ارزش ۲۰۵ میلیون دلار بوده است که نسبت به ۱۱ ماهه سال ۱۳۹۹، ۹۷ درصد رشد داشته است.
۲. بررسی میدانی وضعیت تجارت ایران با این کشور و شناسایی نقاط قوت و ضعف افزایش تعاملات با آن
۳. بررسی پتانسیل‌های صادراتی جمهوری اسلامی ایران به سوریه و برگزاری جلسات مشورتی
۴. برگزاری نمایشگاه اختصاصی ج.ا. ایران در دمشق با حضور ۱۲۰ شرکت ایرانی
۵. هماهنگی سفر وزیر صمت به سوریه و ملاقات با مقامات سوری و افتتاح نمایشگاه اختصاصی
۶. اعزام یک هیئت تجاری به همراه وزیر صمت به سوریه و هماهنگی برگزاری جلسات با طرف‌های سوری
۷. پیگیری حذف اقلام مستثنا از موافقت‌نامه، کاهش تعرفه از ۴٪ به صفر٪ و کاهش حدنصاب (ارزش افزوده تولید داخلی) از ۵۰٪ به ۴۰٪ و تسری موافقت‌نامه به خدمات فنی و مهندسی و درخواست مجوز مذاکره و امضای پروتکل الحاقی به موافقت‌نامه تجارت آزاد دو کشور شامل موارد فوق از معاونت حقوقی ریاست جمهوری

اقدامات و دستاوردها در رابطه با پاکستان

۱. میزان صادرات کشور به پاکستان طی ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰ به ارزش ۱۱۲۹ میلیون دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۲۶ درصد رشد داشته است.
۲. برگزاری نهمین اجلاس کمیته مشترک تجاری و طرح موضوع در کمیته‌های کارشناسی با حضور نمایندگان بانک مرکزی و سایر ذینفعان.
۳. پذیرش دو هیئت پاکستانی از اسلام‌آباد و لاهور و مذاکرات خرید ال. پی جی. از ایران، توسعه همکاری‌های خودرویی و عملیاتی سازی تهاتر با برگزاری نشست‌های کسب‌وکار با کسب‌وکار.
۴. اعزام رایزن بازرگانی به کراچی
۵. برگزاری کارگاه آموزشی معرفی بازار پاکستان برای اتاق‌های بازرگانی
۶. پیگیری‌های متعدد از وزارتخانه‌های ذی‌ربط پاکستان برای ابلاغ قانون تجارت تهاتر پاکستان با ایران

اقدامات و دستاوردها در رابطه با هند

۱. ارزش دلاری صادرات طی ۱۱ ماهه ۱۴۰۰ به کشور هند ۱۶۳۴ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۳.۸ درصد رشد داشته است.

۲. اقدامات ابتدایی ایجاد اولین مرکز تجاری در شهر بمبئی هند توسط اتاق مشترک بازرگانی ایران و هند
۳. پیگیری برقراری یک یا دو خط کشتیرانی با هند حداکثر هر ۱۰ روز یکبار
۴. پیگیری مشکل حمل و نقل دریایی با هند و با هماهنگی با وزارت امور خارجه، شرکت‌های حمل دریایی، تجار مرتبط، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت راه
۵. پیگیری تخفیف تعرفه حمل کانتینر ۴۰ فوتی یخچال دار به رقم ۳۵۰۰ دلار و امکان تخفیف تا ۱۹۰۰ دلار در صورت افزایش تعداد کشتی‌ها
۶. تعامل با اتحادیه‌های تخصصی و برگزاری رویدادهای معرفی بازار هند و نحوه حضور در این بازار برای اتاق‌های بازرگانی استانی و شرکت‌های ایرانی.
۷. ایجاد حوزه پاسخگویی و مشاوره برای تجار فعال در هند

اقدامات و دستاوردها در رابطه با چین

۱. ارزش دلاری صادرات طی ۱۱ ماهه ۱۴۰۰ به کشور چین ۱۲۶۳۴ میلیون دلار است که این میزان نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۹ به میزان ۲۹ درصد رشد داشته است.
۲. اعزام رایزن بازرگانی به چین (پکن) و برنامه‌ریزی برای اعزام رایزن دوم به شانگهای
۳. اقدام برای ثبت شرکت‌های ایرانی تولیدکننده مواد و محصولات غذایی در سایت گمرک چین
۴. برگزاری ویدئوکنفرانس سازمان‌های متولی ایرانی با حضور رایزن محترم بازرگانی در چین و مسئولین گمرک چین
۵. تهیه طرح‌های سرمایه‌گذاری پیشنهادی دستگاه‌های مرتبط با بخش صمت برای ارائه به طرف چینی
۶. ایجاد حوزه پاسخگویی و مشاوره برای تجار فعال در چین
۷. استفاده از صندوق ضمانت صادرات جهت استفاده از ظرفیت آن صندوق به‌عنوان جایگزین LC در مبادله با چین
۸. تشکیل بانک اطلاعات شرکت‌های ایرانی فعال در بازار چین از استان‌های منتخب
۹. فعال کردن ظرفیت دفاتر معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری در راستای توسعه صادرات محصولات کشور
۱۰. برگزاری میز کشوری چین در جهت توجیه دستگاه‌ها و تعیین وظایف آن‌ها در راستای پروژه مسیر ویژه تجاری چین
۱۱. برگزاری ۴ کارگاه آموزشی معرفی بازار چین برای استان‌های کشور
۱۲. صدور مجوز تأسیس مرکز تجاری ایران در شانگهای
۱۳. برگزاری جلسات کاری با بنگاه‌های بزرگ تولیدی و تجاری در رشته فعالیت‌های مختلف به‌منظور کسب آمادگی برای مذاکرات تجاری و سرمایه‌گذاری مشترک با شرکت‌های چینی در راستای سند راهبردی همکاری ایران و چین

اقدامات و دستاوردها در رابطه با افغانستان

۱. ارزش دلاری صادرات به کشور افغانستان طی ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰ به مبلغ ۱۶۵۵ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۱۸.۹ درصد رشد داشته است.
۲. تعیین اولویت‌های کالایی برای تشویق و توسعه صادرات

۳. اعزام هیئت به کابل جهت مشارکت در گفتگو با مقامات عالی افغانستان در حوزه اقتصادی و تجاری
۴. اعزام هیئت برای بازدیدهای مرزی به منظور شناسایی مشکلات و ارائه راهکار
۵. به کارگیری توان کارشناسی و عملیاتی استان‌ها به منظور حل مشکلات در مرزهای افغانستان
۶. هماهنگی با دستگاه‌های مرتبط در خصوص توجه و بررسی ظرفیت معادن غنی کشور افغانستان
۷. هماهنگی با وزارت امور خارجه در خصوص آمادگی سازمان برای شروع مذاکره موافقت‌نامه تجارت ترجیحی با کشور افغانستان
۸. مشاوره به بیش از ۳۰ شرکت تولیدی و صادراتی جهت حضور در بازارهای افغانستان
۹. هماهنگی با سازمان‌های صنعت، معدن و تجارت استان‌های مرزی با کشور افغانستان جهت تأسیس و ایجاد شعب صرافی‌ها در مناطق مرزی و امکان تأسیس باجه توسط صرافی‌های وابسته به مؤسسات اعتباری برای انجام عملیات خریدوفروش نقدی ارز
۱۰. تعامل با بانک مرکزی در خصوص استقرار صرافی در مرزهای دو کشور برای تسهیل مبادلات ارزی که خوشبختانه علیرغم هماهنگی و پیگیری‌های متعدد در طی سال‌های گذشته و امسال موافقت خود را مبنی بر تأسیس باجه توسط صرافی‌های وابسته به مؤسسات اعتباری برای انجام عملیات خریدوفروش نقدی ارز به صورت موقت فراهم شد.
۱۱. تعامل با دستگاه‌های ذی‌ربط جهت بررسی و احصاء طرح‌ها برای جذب تجار، سرمایه‌داران و نخبه‌های افغانستان
۱۲. تعامل با سازمان ایمیدرو در خصوص سرمایه‌گذاری در معادن افغانستان از جمله سنگ آهن، بوکسیت و سایر معادن و همچنین بررسی موضوع تهاتر کالایی (در صورت عملیاتی شدن تهاتر حدود یک میلیارد دلار، امکان سرمایه‌گذاری وجود دارد).
۱۳. تعامل و مذاکرات با طرف افغان برای تثبیت تبادلات از طریق فراهم‌سازی زمینه افزایش صادرات افغانستان به ایران در چهارچوب موافقت‌نامه تجارت ترجیحی

اقدامات و دستاوردها در رابطه با ارمنستان

۱. برگزاری نمایشگاه اختصاصی در ارمنستان
۲. برگزاری میزهای ارمنستان
۳. برگزاری اجلاس کمیسیون مشترک با کشور ارمنستان؛
۴. صدور مجوز تأسیس مرکز تجاری در کشور ارمنستان
۵. تدوین کتاب‌های آشنایی با بازار ارمنستان

اقدامات و دستاوردها در رابطه با عمان

۱. ارزش دلاری صادرات به کشور عمان طی ۱۱ ماهه سال ۱۴۰۰ مبلغ ۶۳۸ میلیون دلار بوده است که نسبت به مدت مشابه سال گذشته ۶۵ درصد رشد داشته است.
۲. برگزاری نمایشگاه اختصاصی در عمان
۳. اعزام هیئت تجاری و رایزن بازرگانی به عمان
۴. برگزاری اجلاس کمیسیون مشترک با کشور عمان در تهران

فصل چهارم

باز آفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت

برای اجرایی شدن راهبردها و سازکارهای نوین، بازآفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ آغاز شد. از سال ۱۳۹۰ که وزارت بازرگانی و وزارت صنایع و معادن ادغام شدند، فرایندها و ساختارها تلفیق نشدند، بلکه در کنار هم قرار گرفته و تجمیع شدند.

بازطراحی ساختار سازمانی ستاد وزارت صنعت، معدن و تجارت، یکی از پروژه‌های مهم در این بخش به شمار می‌رود که با طراحی دقیق و هدفمند، تلاش نموده است ضمن ایجاد بستر لازم برای انجام هر چه بهتر مأموریت‌های جدید وزارت صنعت، معدن و تجارت، ادغام واقعی بین وزارت صنایع و معادن سابق و وزارت بازرگانی سابق را محقق نموده و اهداف مهم مورد انتظار از این ادغام را تأمین نماید.

طراحی و استقرار درگاه خدمات، یکی دیگر از پروژه‌های مهم در این بخش است که در آن، ایجاد یک درگاه واحد برای ارائه کلیه خدمات مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت مدنظر بوده است و تا کنون، اقدامات خوبی در این زمینه انجام شده است که در ادامه به آن اشاره خواهد شد. در این پروژه، اتصال به سامانه مجوزهای وزارت اقتصاد نیز مدنظر بوده است که این بخش، به‌طور کامل محقق شده است.

یکی دیگر از پروژه‌ها این بخش، طراحی سامانه مدیریت سرمایه انسانی است که در آن، موضوعات مرتبط با منابع انسانی، به‌صورت یکپارچه مورد توجه قرار می‌گیرد. همچنین پروژه مدیریت استعدادها، یکی از پروژه‌های بسیار مهم در این بخش است که در شش ماهه دوم سال ۱۴۰۱، تعداد ۱۰۰۰ رزومه مورد بررسی قرار گرفته و از میان آن‌ها، برای ۲۳۰ نفر کانون ارزیابی مدیران برگزار شده است و در نهایت منجر به انتصاب ۷۸ نفر در قالب ساختار جدید وزارتخانه شده است.

طراحی و استقرار سامانه پاسخگویی، پروژه‌ی بسیار مهم دیگری است که در آن، وقتی هر یک از ذینفعان اعم از مردم یا کسب و کارها، برای کسب راهنمایی، اعلام شکایت، ارائه درخواستی که در فهرست درگاه خدمات پیش‌بینی نشده است و یا سایر دلایل احتمالی، از طریق هر یک از بسترهای ارتباطی تلفن، پیامک، نامه، نامه الکترونیکی، مراجعه حضوری و... موضوع خود را با این وزارتخانه یا واحدهای استانی آن در میان می‌گذارد، پس از ارائه راهنمایی‌های لازم، در صورتی که نیاز به ثبت درخواست یا شکایت ایشان بوده، این کار در سامانه پاسخگویی انجام می‌شود و در ازای هر ورودی، یک یا چند موضوع مشخص در سامانه پاسخگویی با شناسه رهگیری منحصر به فرد، ثبت می‌شود. سپس موضوع، از طریق درختواره علل که از قبل در سامانه تعریف شده است، به‌طور مستقیم به فرد مسئول خدمت مذکور ارجاع شده و ضمن صرفه‌جویی در گردش کار بین سطوح مختلف مدیریتی وزارتخانه، به ارائه پاسخ سریع و دقیق به مخاطب کمک می‌کند. همچنین در این سامانه، درخواست‌های ارائه شده با قوت از سوی متولیان ذی‌ربط پیگیری می‌شود و ارائه پاسخ صحیح، دقیق و با کیفیت مناسب به مخاطبان، از دغدغه‌های مهم این سامانه است.

بازطراحی محیط کار در وزارت صمت، پروژه دیگری است که در این بخش، پیش‌بینی شده است و در سال ۱۴۰۱ فعال خواهد شد تا بتواند با طراحی شرایط کاری مناسب، با نشاط و روح‌پرور، امکان اثرگذاری هر چه بهتر سرمایه‌های انسانی در انجام وظایف و مأموریت‌های محوله سازمانی را فراهم نماید و رشد و پیشرفت یکایک همکاران محترم را تسهیل نماید.

پروژه طراحی و استقرار سامانه یکپارچه مالی و املاک نیز در سال ۱۴۰۱ فعال می‌شود و در آن، منابع مالی و دارایی‌های سازمان، به‌صورت یکپارچه در سامانه وارد می‌شود و توزیع عادلانه منابع برای استفاده بهینه و بهره‌ور از آن‌ها در راستای تحقق اهداف سازمانی هر یک از حوزه‌های این وزارتخانه، مورد توجه مضاعف قرار می‌گیرد.

تکمیل و یکپارچه‌سازی پایگاه‌های داده کسب‌وکارها، یکی دیگر از پروژه‌های بسیار مهم این بخش است و در آن، تمامی داده‌های مرتبط با هر کسب‌وکار، در یک پایگاه داده تجمیع شده آورده می‌شود و با برقرار ارتباطات لازم با سایر سامانه‌ها نظیر وزارت امور اقتصاد و دارایی، سازمان تأمین اجتماعی و ... امکان تجمیع داده‌های صحیح مورد نظر فراهم می‌شود. این داده‌ها، مبنای خوبی برای برنامه‌ریزی‌های آتی و ارائه خدمات شایسته‌تر به ذینفعان فراهم می‌کند. یکی دیگر از پروژه‌های این بخش، پروژه گسترش سامانه تحلیل و پیش‌بینی قیمت‌ها است که می‌تواند تحقق اهداف حاکمیت در شکل‌گیری قیمت شفاف و منصفانه را تسهیل و تسریع کند؛ لازم به ذکر است تمامی پروژه‌های بازآفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت، به‌صورت منسجم و هم‌افزا، طراحی شده‌اند و در چارچوب زمان‌بندی تعیین‌شده، از خروجی‌های یکدیگر استفاده نموده تا بتوانند اهداف کلی در نظر گرفته‌شده را محقق نمایند. در ادامه، توضیحات اجمالی در خصوص هر یک از پروژه‌های مذکور و کارکردها، اقدامات و دستاوردهای کلی آن‌ها ارائه خواهد شد.

۴-۱- درگاه خدمات

معرفی

درگاه خدمات یک رابط بین ذینفعان و سازمان‌های دولتی، ارائه‌دهندگان خدمات خصوصی و سازمان‌های دولتی است. پنجره واحد سیستمی است که در آن، تمام اسناد قانونی (اعم از کاغذی یا الکترونیکی) در انجام یک نوع کسب‌وکار خاص به یک واحد یا یک محل، ارائه شده و مجوزهای لازم در همان واحد صادر می‌شود. به‌عبارت‌دیگر ذینفعان پس از ورود به سیستم پنجره واحد با ثبت مشخصات حقیقی یا حقوقی خود و اجرای فرآیند مورد نظر، قادر خواهند بود بدون مراجعه حضوری به دستگاه‌های مختلف و در کوتاه‌ترین زمان ممکن، مجوزهای لازم را کسب کرده و در جریان پیشرفت فرآیند کار قرار گیرند. هدف از این کار ارائه یک نقطه واحد برای ارائه داده‌های مربوط به هم و یک نقطه تماس واحد و سرعت بخشیدن در پردازش اطلاعات در فضایی بدون کاغذ است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تجمیع خدمات سامانه‌ای قابل‌ارائه به ذینفعان وزارت صنعت، معدن و تجارت
۲. تسریع در پردازش و فراخوانی اطلاعات
۳. تسهیل دریافت خدمات برای ذینفعان
۴. تجمیع اطلاعات مراجعین و ذینفعان در بخش‌های مختلف وزارت صمت

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. طراحی و پیاده‌سازی پرتال میز خدمت برای دسترسی مستقیم به تمام خدمات و کاربردهای وزارت صمت در حوزه‌های سه‌گانه صنعت، معدن و تجارت با هدف سهولت دسترسی به این خدمات و آگاه‌سازی ذینفعان از شرایط و ضوابط قانونی مرتبط با هر خدمت
۲. تهیه و استقرار سامانه احراز هویت یکپارچه به‌عنوان یک زیرساخت واحد برای ثبت‌نام و احراز هویت تمامی ذینفعان (اعم از حقیقی و حقوقی)
۳. اتصال ۲ سامانه منتخب به زیرساخت احراز هویت یکپارچه بر اساس استانداردها و پروتکل‌های توافق شده
۴. ایجاد زیرساخت ESB جهت برقراری ارتباط سرویس‌های موردنیاز سامانه
۵. طراحی صفحات اینترنتی پرتال میز خدمت
۶. برقراری دسترسی به کلیه خدمات وزارت صمت از طریق این درگاه
۷. برقرار ارتباط این درگاه با درگاه ملی مجوزها

۴-۲- سامانه پایش

معرفی

در راستای اجرایی سازی برنامه راهبردی این وزارتخانه حجم عظیمی از داده‌های سازمانی جمع‌آوری شده از سازمان‌های تابعه و وابسته، صنایع بزرگ و کوچک و بنگاه‌های حاکمیتی به‌منظور پایش شاخص‌های کلیدی عملکرد و کنترل برنامه‌های مرتبط با آن در حال پردازش است و از این حیث در این وزارتخانه با توجه به حجم داده‌های پراکنده، تصمیم‌گیری به‌آسانی امکان‌پذیر نیست. برای مدیران سازمان، مقدار داده‌ای که باید در یک روز کاری مشاهده و تحلیل شود، بسیار چالش‌برانگیز است. حجم وسیع اطلاعات و پردازش آن‌ها از طریق ارائه گزارش‌های معمول دیگر پاسخگوی نیاز مدیران ارشد و کارشناسان نخواهد بود، چراکه این گزارش‌ها غالباً ایستا بوده و با توجه به ایستایی و حجم بسیار باعث سردرگمی می‌شوند؛ بنابراین فرصت‌ها و تهدیدها نادیده گرفته‌شده یا بسیار دیر کشف می‌شوند و این موضوع باعث می‌شود که سازمان نتواند به حرکت سریع و رو به رشد خود ادامه دهد.

پروژه «سامانه پایش» بستری خواهد بود برای مدیریت این داده‌ها تا پس از پردازش و آماده‌سازی بر اساس نیازهای امروز مدیران ارشد حوزه صنعت، معدن و تجارت و سایر ذینفعان داخلی و خارجی، امکان تصمیم‌گیری سریع و بلادرنگ را برای آن‌ها فراهم آورد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تسهیل در تولید گزارشات مدیریتی مناسب از میان حجم انبوهی از اطلاعات در اختیار وزارت صمت
۲. افزایش هوش کسب‌وکاری وزارت صمت
۳. افزایش سرعت تصمیم‌گیری

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. تولید و توسعه ابزار طراحی داشبوردهای سازمانی
۲. ثبت اطلاعات برنامه‌های وزارت در سامانه برنامه‌ریزی استراتژیک
۳. توسعه داشبوردهای پایش عملکرد استانی
۴. تولید و توسعه مدیریت و کنترل پروژه
۵. طراحی و تولید گزارشات و داشبوردها توسعه سامانه برنامه‌ریزی استراتژیک تحت وب
۶. انتقال اطلاعات پروژه‌های وزارت
۷. تولید و توسعه سرویس‌های همسان‌سازی داده‌ها
۸. طراحی و تولید گزارشات و داشبوردهای تحلیلی

۳-۴- نظام مدیریت خدمات

معرفی

هدف این پروژه، بازطراحی فرایندهایی است که واحدهای زیرمجموعه وزارت صمت، فارغ از دیدگاه وظیفه‌گرایی و ترجیحات شخصی، با نگرشی ارزش‌محور، خدمات نهایی را در اختیار جامعه قرار می‌دهند و در ادامه (از طریق حاکمیت) به دنبال تسهیل فرایند هدایت، نظارت و ارزیابی کلیه فعالیت‌ها و خدمات ارائه شده در بخش صنعت، معدن و تجارت است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. شناسایی، بازطراحی و بهبود مداوم فرایندها و خدمات قابل‌ارائه وزارت صمت
۲. ایجاد نظام رصد و بهبود فرایندها و خدمات ارائه شده

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. شناخت وضعیت موجود سامانه‌ها و نظام فعلی بازطراحی و بهبود خدمات
 - تعامل با نماینده معاونت‌های تخصصی
 - تعامل با مرکز توسعه تجارت الکترونیک
 - تعامل با تمام دفاتر تخصصی
 - تعامل با تمام استان‌ها
 - تعامل با تمام سازمان‌ها/شرکت‌ها/صندوق‌ها/...
 - برگزاری کلاس ITIL برای مدیران و کارشناسان مرتبط
 - تهیه لیست خدمات و فرایندها در سامانه‌های موجود

۲. جمع‌آوری مستندات وضعیت موجود فرایندها
۳. جمع‌آوری برخی نظرات کارشناسی در خصوص خدمات نیازمند بازطراحی
۴. شناخت وضعیت موجود گردش کار تدوین و بهبود فرایندهای خدمت
 - حوزه صنعت
 - حوزه معدن
 - حوزه تجارت
۵. طراحی نظام مدیریت خدمات بر اساس چارچوب ITIL
 - مدیریت راهبرد
 - مدیریت طراحی
 - مدیریت پیاده‌سازی
 - مدیریت بهبود
۶. برگزاری جلسات توجیهی با ذینفعان، جهت فرهنگ‌سازی و اخذ نظرات
 - دفاتر تخصصی
 - نمایندگان استان‌ها

۴-۴- سامانه مدیریت سرمایه انسانی

معرفی

سرمایه انسانی یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت سازمان‌ها است. در حقیقت در میان همه منابع سازمانی، سرمایه انسانی تنها عاملی است که سایر منابع سازمانی را به تحرک درمی‌آورد.

با توجه به شروع دوره تحول در وزارت صمت و اتخاذ رویکردهای تحولی از سوی مقام عالی وزارت، یکی از مهم‌ترین ابعاد اثرگذار بر موفقیت این وزارتخانه در عملیاتی نمودن این رویکردها، سرمایه انسانی وزارت صمت است. در نتیجه، طرح‌ریزی یک نظام جامع برای مدیریت سرمایه انسانی وزارتخانه به شیوه‌ای مطلوب، از اهمیت بسزایی برخوردار است. از سوی دیگر، رویکرد سازمان اداری و استخدامی کشور (به‌عنوان عامل تنظیم‌گر نظام اداری کشور) در مدیریت متمرکز سرمایه انسانی دستگاه‌ها و چالش‌های ناشی از این امر، سطح بهره‌وری سرمایه انسانی را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد؛ در نتیجه، ساماندهی مدیریت سرمایه انسانی وزارتخانه به‌نحوی که هم مبتنی بر قوانین و مقررات مربوطه باشد و هم نیازها و اقتضائات واقعی وزارتخانه را پوشش دهد، از پیچیدگی و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

کارکردها

- اهم کارکردها عبارت‌اند از:
۱. افزایش بهره‌وری سازمانی
 ۲. ارتقا سطح رضایت شغلی و چسبندگی کارکنان

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. مطالعه و تحلیل ملاحظات قانونی و مطالعه و تحلیل تجربیات اجرایی
۲. طرح‌ریزی مفهومی نظام انتصابات
۳. طرح‌ریزی، متناسب‌سازی و شخصی‌سازی سامانه مدیریت استعداد (انتصابات)
۴. استقرار اولیه سامانه مدیریت استعداد (انتصابات)
۵. انجام مطالعات اولیه به‌منظور طرح‌ریزی و استقرار سامانه مدیریت عملکرد

۴-۵- سامانه مدیریت استعدادها

معرفی

با توجه به شروع دوره تحول در وزارت صمت و اتخاذ رویکردهای تحولی از سوی مقام عالی وزارت، یکی از مهم‌ترین ابعاد اثرگذار بر موفقیت این وزارتخانه در عملیاتی نمودن این رویکردها، سرمایه انسانی وزارت صمت است. مدیریت استعداد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین راهبردهای سازمانی در کسب مزیت رقابتی و نیل به اهداف سازمانی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. امروزه شرایط پیچیده پیرامون سازمان‌ها اهمیت این موضوع را دوچندان و روزافزون نموده است. انتصابات مدیریتی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌ها در بحث مدیریت استعداد سازمان از اهمیت گسترده‌ای برخوردار است. بر اساس تأکیدات مقام عالی وزارت بر مفهوم شایسته‌سالاری و علمی نمودن فرآیند شناسایی، ارزیابی و انتخاب مدیران وزارتخانه، این موضوع در قالب طرح‌ریزی سامانه مدیریت استعداد و استفاده از پتانسیل علمی و عملیاتی یکی از کانون‌های ارزیابی دارای تأییدیه از سازمان اداری و استخدامی کشور در دستور کار قرار گرفت و به‌عنوان یک‌رویه جاری در دستگاه مستقر شد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. ارتقا شایسته‌سالاری در گزینش کارکنان و مدیران وزارت صمت
۲. بهبود طراحی مسیر شغلی برای کارکنان و مدیران وزارت صمت بر اساس شایستگی‌ها و علایق آن‌ها

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. جاری نمودن رویه‌های علمی، نرم‌افزاری و قانونی در حوزه شناسایی استعدادها، ارزیابی آن‌ها و انتصابات مدیریتی
۲. ثبت‌نام و تکمیل رزومه توسط بیش از ۱۰۰۰ نفر از گزینه‌های تصدی جایگاه‌ها مدیریتی ستاد وزارتخانه و واحدهای استانی
۳. ارزیابی بیش از ۲۳۰ نفر از گزینه‌های تصدی جایگاه‌ها مدیریتی ستاد وزارتخانه و واحدهای استانی
۴. محدود شدن انتصابات ستاد وزارتخانه و واحدهای استانی به رویه‌های علمی، نرم‌افزاری و قانونی طرح‌ریزی شده (در سطوح مدیرکل، معاون مدیرکل و روسای ادارات و گروه‌ها)

۵. شروع آزمایشی شناسایی استعدادها، ارزیابی آنها و انتصابات مدیریتی در سازمان‌های وابسته بر اساس رویه یکپارچه طرح‌ریزی‌شده (سازمان صنایع کوچک و شهرک‌ها و نواحی صنعتی ایران، سازمان توسعه تجارت و سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران)

۴-۶- سامانه پاسخگویی

معرفی

در راستای مدیریت و ساماندهی مسیرهای ارتباطی و پاسخگویی وزارت صنعت، معدن و تجارت به درخواست‌ها و نیازهای ذینفعان بخش‌های صنعتی، معدنی و تجاری متناسب با ساختار سازمانی حوزه ستادی، حوزه سازمان‌های تابعه و حوزه سازمان‌های استانی ۳۱ استان کشور و همچنین به‌منظور پشتیبانی، برنامه‌ریزی عملیاتی، نظارت، پایش وضعیت و رسیدگی به مسائل کلان ذینفعان هر سه بخش صنعت، معدن و تجارت متناسب با مأموریت‌های تعیین‌شده در صدور مجوزهایی کسب‌وکارهای حوزه‌های صنعت، معدن و تجارت پروژه ایجاد مرکز یکپارچه پاسخگویی ۱۳۴ با هدف راهنمایی و پاسخگویی به ذینفعان، رفع موانع و مشکلات آنها، شناسایی نقاط ضعف بخش‌های سازمان، صحت عملکرد خدمات ارائه شده و از همه مهم‌تر افزایش سطح رضایتمندی ذینفعان در ارائه سرویس و خدمات مورد انتظار اجرای می‌شود. با توجه به وظایف و مأموریت‌های وزارت صمت دریافت نظرات و بازخورد از ذینفعان و کنترل صحت عملکرد خدمات ارائه شده در هر حوزه می‌تواند گزارش‌ها و اطلاعات دقیق و بروز شده‌ای را در اختیار معاونین، مدیران وزارتخانه قرار دهد تا بتوان از این اطلاعات هم تصویر روشنی از وضعیت و توان آینده وزارتخانه متصور شد و هم بتوان در تدوین و اصلاح برنامه‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان اقتصادی کشور استفاده نمود. سامانه مرکز ارتباط وزارت صمت با ذینفعان به‌عنوان یک زیرساخت ارتباطی یکپارچه پاسخگویی تمامی نیازها و خدمات ارائه شده وزارتخانه به ذینفعان بوده و گامی مهم در گره‌گشایی از مشکلات این گروه از مخاطبان است.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تهیه برقراری ارتباط دوطرفه ذینفعان با وزارتخانه و بدون محدودیت و واسطه
۲. استفاده از تمامی مسیرهای ارتباطی مرسوم در کشور بدون نیاز به دانش و تخصص خاص
۳. دریافت بازخورد از ذینفعان و عملکرد ارائه سرویس و خدمات ارائه شده
۴. در دسترس قرار دادن اطلاع صحیح و بروز از بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و قوانین

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. تهیه خط ارتباطی با سرشماره (۱۳۴)، سرشماره پیامک، آدرس اینترنتی و ... جهت ارتباط با ذینفعان
۲. تهیه درختواره خدمات بخش‌های مختلف وزارت صمت جهت ارجاع مستقیم

۳. تهیه نرم‌افزار مدیریت تماس‌ها (مرکز تماس)
۴. تهیه نرم‌افزار مدیریت ارتباط با مشتریان
۵. تعریف و پیاده‌سازی فرم ثبت تماس شامل درخت درخواست/مشکل/شکایت، اقدامات، زمان‌ها و ...
۶. تعریف و پیاده‌سازی سیستم نظرسنجی آنلاین در سامانه مرکز تماس
۷. تعریف و پیاده‌سازی گزارش‌های نظرسنجی (ارزیابی عملکرد پاسخگویی کارشناسان)
۸. تعریف کارپوشه در سطح ادارات استان تهران و در حال تعریف برای واحدهای ستادی و شرکت‌های تابعه
۹. ایجاد امکان گزارش‌گیری از ارتباطات
۱۰. آموزش کارشناسان پاسخگو در سطح واحدهای ستادی و استانی
۱۱. تهیه دستورالعمل‌های سرویس‌دهی بخش‌های دیگر وزارتخانه به سامانه مرکز تماس
۱۲. تهیه دستورالعمل‌های داخلی در سامانه مرکز تماس
۱۳. راه‌اندازی و ایجاد واحدهای پاسخگویی و پیشخوان در ساختمان‌های منتخب وزارت صمت در سطح استان‌ها و شهرستان‌ها

۷-۴- پایگاه‌های داده کسب و کارها

معرفی

در این پروژه، اطلاعات کسب و کارها، تکمیل و یکپارچه‌شده و امکان تبادل اطلاعات بین دستگاه‌ها فراهم می‌شود و با ایجاد داشبورد مدیریتی، امکان مشاهده و پایش اطلاعات مذکور با تعریف سطوح دسترسی مختلف متناسب با بهره‌بردار موردنظر، فراهم خواهد شد.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. تجمیع داده‌ها و ایجاد بانک اطلاعاتی کسب و کارها در ابعاد گوناگون
۲. ارتقا کیفیت سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری مبتنی بر داده‌های صحیح و به‌نگام

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

۱. تطبیق اطلاعات واحدهای شهرک‌های صنعتی و سامانه هماهنگ
۲. پیاده‌سازی سرویس‌های استعلام مجوزها، تست و انجام اصلاحات برای شهرک‌های صنعتی
۳. تطبیق اطلاعات واحدهای غیرفعال اعلامی از سوی سازمان صنایع کوچک با سامانه هماهنگ
۴. آزمون سرویس خروجی پروژه پایش شهرک‌های صنعتی
۵. پیاده‌سازی و آزمون سرویس دریافت مصارف برق از شرکت توانیر
۶. پیاده‌سازی و آزمون سرویس‌های تخصیص انشعاب برق با توانیر
۷. پیاده‌سازی و آزمون سرویس دریافت مصارف گاز از شرکت ملی گاز

۸. دریافت سرویس اشتغال از سازمان تأمین اجتماعی و وزارت کار
 ۹. دریافت و پیاده‌سازی سرویس فراورده‌های نفتی درخواستی و تأیید شده

۴-۸- ساختار سازمانی وزارت صنعت، معدن و تجارت

معرفی

ساختار سازمانی از این حیث که ابزار سازمان‌دهی و هماهنگی و به‌عبارت‌دیگر ابزار مهم اعمال مدیریت در سازمان است، از اهمیت گسترده‌ای برخوردار است. ساختار سازمانی در عین حال که متأثر از مواردی مانند راهبرد، محیط و فناوری سازمان است، چگونگی تعامل چند سویه این موارد را نیز بازنمایی می‌کند؛ بنابراین اگر سازمان از ساختار مطلوبی برخوردار نباشد، راهبردهای کلان سازمان در فعالیتهای روزمره سازمان به‌درستی جاری نخواهد شد و در نتیجه اهداف سازمان محقق نخواهد شد.

با توجه به شروع دوره تحول در وزارت صمت و اتخاذ رویکردهای نوین از سوی مقام عالی وزارت (رویکرد تحولی و همچنین گذار از ساختار وظیفه‌ای به‌سوی ساختار فرآیندی و ارزش محور)، یکی از مهم‌ترین ابزارهای سازمانی برای جاری نمودن رویکردهای مذکور، بازطراحی ساختار سازمانی وزارتخانه و واحدهای سازمانی تابعه است. از سوی دیگر، در مسئله ادغام دو وزارتخانه در قالب وزارت صمت، به دلایلی مانند محدودیت‌های زمانی، این ادغام صرفاً به شکل چینش واحدهای پیشین در کنار یکدیگر شکل گرفته است. در نتیجه، از این منظر نیز بازطراحی ساختار سازمانی وزارت صمت از اهمیت بسزایی برخوردار است.

لازم به ذکر است در ساختار جدید، توجه ویژه‌ای به بخش نوآوری و فناوری انجام شده است تا بتواند به رونق‌بخش دانش‌بنیان کمک نماید. بدین منظور، دفتر فناوری و نوآوری در معاونت هماهنگی و محیط کسب‌وکار برای تمرکز بر این موضوع پیش‌بینی شده است و در هر یک از دفاتر تخصصی رشته‌های فعالیتی نیز یک گروه نوآوری و فناوری در نظر گرفته شده است تا با هماهنگی دفتر فوق‌الذکر، بتواند بستر لازم برای حمایت از مجموعه‌های دانش‌بنیان در محدوده رشته فعالیت مورد نظر را فراهم نماید.

کارکردها

اهم کارکردها عبارت‌اند از:

۱. بازطراحی ساختاری وزارت صنعت، معدن و تجارت متناسب با سبک حکمرانی نوین
۲. تکمیل فرایند ادغام وزارت با طراحی مجدد ساختار وزارت صمت
۳. ایجاد ساختار فرآیندی و ارزش محور

اقدامات و دستاوردها

اهم اقدامات و دستاوردهای صورت گرفته عبارت‌اند از:

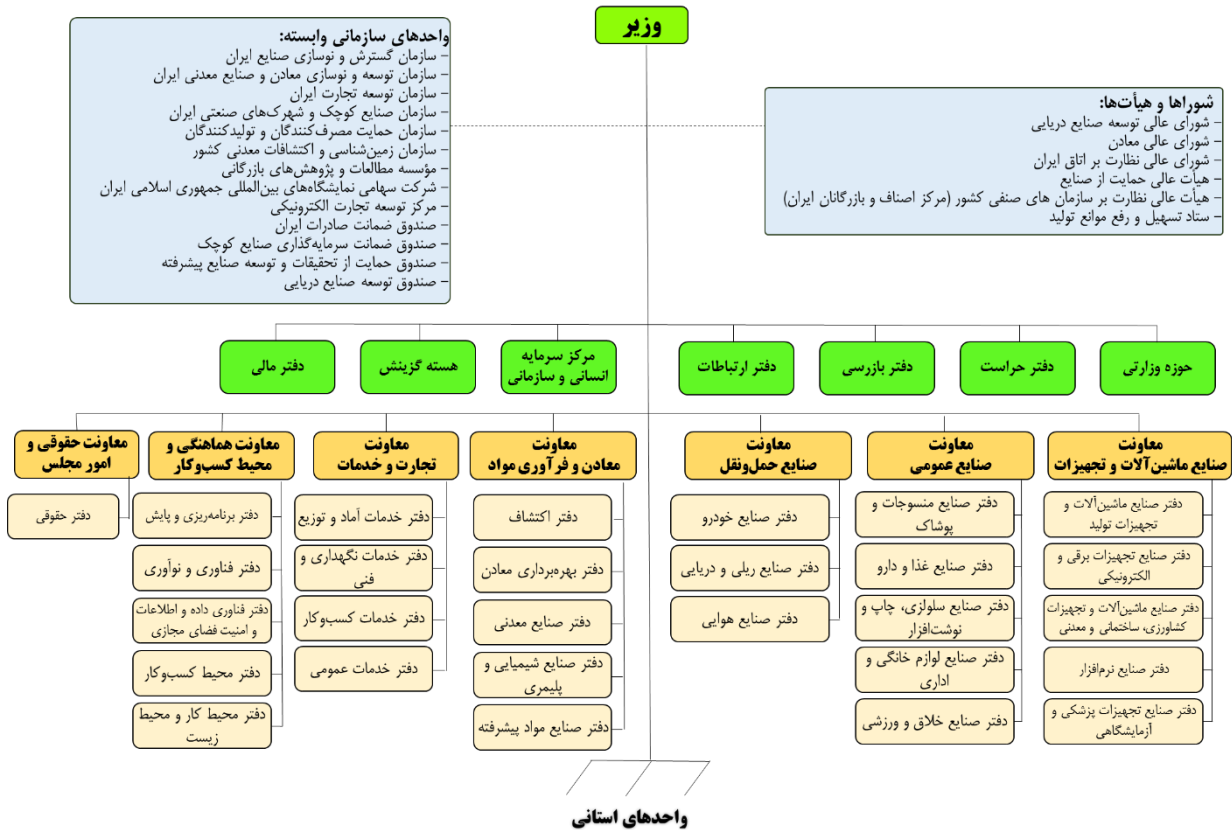
۱. بررسی سند مأموریت‌های وزارت صمت

۲. مستندسازی رویکردهای تحولی، مطالعه و تحلیل ملاحظات قانونی و مطالعه و تحلیل تجربیات اجرایی
۳. بازطراحی ساختار سازمانی کلان
۴. تدوین شرح وظایف واحدهای سازمانی
۵. بازطراحی تشکیلات تفصیلی (ادارات و گروه‌ها)
۶. بازتعریف پست‌های سازمانی
۷. طی نمودن فرآیند قانونی در سازمان اداری و استخدامی کشور

اصول و جهت‌گیری‌های کلی در معماری کلان و طرح‌ریزی ساختار سازمانی جدید

۱. ادغام واقعی وزارتخانه بعد از ده سال قرار گرفتن دو وزارتخانه در کنار یکدیگر و تعریف فعالیت‌های واحدهای سازمانی تخصصی (معاونت‌ها و دفاتر رشته-فعالیتی) بر اساس مدیریت یکپارچه مأموریت‌های حوزه تولید، تجارت و صنایع و صنعت
 ۲. تسهیل ارائه خدمات به ذینفعان و چابک سازی ساختار وزارتخانه با یکپارچه‌سازی کلیه موضوعات مرتبط با هر رشته فعالیت در قالب پنجره واحد ارائه خدمات
 ۳. کوچک شدن ساختارهای عمومی و پشتیبانی با ادغام آن‌ها در یکدیگر و گسترده شدن مأموریت‌های راهبردی و اولویت‌دار برای تمرکز بیشتر وزارتخانه بر رشته فعالیت‌های تخصصی
 ۴. تمرکز ستاد وزارتخانه بر سیاست‌گذاری و پرهیز از فعالیت‌های تصدی‌گری (صدور مجوزها، ارائه خدمات و امور اجرایی قابل انجام در استان‌ها و...)
 ۵. یکپارچه‌سازی فعالیت‌ها در قالب زنجیره ارزش و واگذاری کلیه موضوعات رشته فعالیت‌ها از جمله سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سرمایه‌گذاری، فناوری، نوآوری، تولید، بازار، قیمت، صادرات و واردات به دفاتر رشته فعالیتی و ادغام دفاتر رشته فعالیتی در سایر سازمان‌ها با دفاتر ستادی
 ۶. تفکیک سازمان‌های وابسته به سازمان‌های حاکمیتی و غیر حاکمیتی و شفاف‌سازی مأموریت‌ها و تکالیف محوله به آن‌ها با تفکیک وظایف سیاست‌گذاری و اجرایی
 ۷. اصلاح کلیه فرآیندهای ارائه خدمات به کسب‌وکارها با هدف هوشمندسازی، تسهیل فضای کسب‌وکار، حذف تصمیم‌های گلوگاهی و امضاهای طلایی و شفاف‌سازی و جلوگیری از رفتارهای سلیقه‌ای
 ۸. شفاف‌سازی تقسیم وظایف در ساختار ستاد وزارتخانه و سازمان‌های استانی به منظور استقرار نظام مسئولیت - پاسخگویی در تعامل با انجمن‌ها، رشته فعالیت‌ها، کسب‌وکارها و مردم مسئولیت با معاونت‌ها و دفاتر رشته-فعالیتی - پاسخگویی با واحدهای سازمانی استانی و شهرستانی
 ۹. تمرکز بر رشته فعالیت‌های مغفول مانده طی دهه‌های اخیر از قبیل صنایع خلاق، صنایع هوایی، صنایع مواد پیشرفته و خدمات کسب‌وکار
 ۱۰. تفکیک فعالیت‌های مرتبط با حوزه بازرسی درون سازمانی از فعالیت‌های اداری استان‌ها و سازمان‌های وابسته وزارتخانه (متمرکز نمودن در ستاد وزارتخانه)
- بر اساس ضرورت‌ها، اصول، جهت‌گیری‌ها و قواعد ذکر شده در بالا و پس از بررسی‌های کارشناسی (آسیب‌شناسی ساختارهای سازمانی پیشین، گزارش‌های اصلاح ساختار در دوره‌های قبلی، دریافت نظرات و پیشنهادات خبرگان ساختار سازمانی و مدیران و کارشناسان سازمان اداری و استخدامی کشور)، ساختار سازمانی وزارت صنعت، معدن و تجارت به

شکل زیر سازمان‌دهی شده و به تصویب وزیر محترم صنعت، معدن و تجارت و رئیس محترم سازمان اداری و استخدامی کشور رسیده است.

تصویر ۹: ساختار سازمانی جدید وزارت صنعت، معدن و تجارت

فصل پنجم

نقشه راه

مقدمه

نقشه راه بخش صنعت، معدن و تجارت در راستای تحقق تمدن نوین اسلامی شامل ۳ مرحله می‌شود: «آمادگی، بازآفرینی و گسترش بین‌المللی».

در مرحله آمادگی که از نیمه دوم سال ۱۴۰۰ آغاز شده و تا پایان سال ۱۴۰۱ ادامه می‌یابد، مسائل روزمره رفع شده و سازکارهای نوین به‌طور کامل استقرار می‌یابند. در این مرحله، تمرکز بر اصلاح سازکارهاست که با اصلاح آنان شیوه حکمرانی بخش تغییر پیدا کرده و ضمن توسعه زیرساخت‌های مناسب برای پیشرفت کشور، ابزارهای مورد نیاز برای سیاست‌گذاری، تنظیم‌گری و نظارت در بخش صنعت، معدن و تجارت فراهم می‌شود.

مقاصد اصلی بخش صنعت، معدن و تجارت «تولید، اشتغال، سطح قیمت‌ها و مبادلات بین‌المللی» است. در طراحی و تحقق مقاصد، راهبردها، سازکارها، فعالیت‌ها و محصولات این بخش باید خط‌مشی‌هایی مانند توزیع عادلانه درآمد، بهبود محیط کسب‌وکار و کاهش فساد مورد توجه باشند.

این مقاصد با یکدیگر مرتبط هستند؛ با افزایش و اصلاح ساختار تولید، اشتغال مورد انتظار حاصل می‌شود، صادرات بخشی از تقاضا برای تولید هدف‌گذاری شده را تأمین می‌کند، با افزایش اشتغال و مدیریت قیمت‌ها سطح مورد انتظار برای توزیع عادلانه درآمد محقق می‌شود. برای رساندن تولید به سطح هدف‌گذاری شده و پایداری تولید باید ساختار تولید (در مواردی مانند ترکیب و توانمندی کسب‌وکارها و سرمایه‌گذاری فیزیکی) انجام شود و ...

مقدار تولید

برای افزایش و بهبود ترکیب تولید، افزایش تقاضا، سرمایه در گردش و تأمین مواد اولیه در اولویت هستند. افزایش تقاضا از ۴ مسیر به زیر برنامه‌ریزی شده است: افزایش صادرات، مقابله با قاچاق کالا، اصلاح دستمزد و توسعه ابزارهای اعتبار خریدار. از شهریورماه ۱۴۰۰ تمرکز بر گسترش صادرات (با تأکید بر رفع موانع صادراتی، تغییر ترکیب کالاهای صادراتی، توسعه تجارت با کشورهای همسایه، توسعه زیرساخت‌های لجستیکی و رتبه‌بندی صادرکنندگان) آغاز شد، در اولین مرحله بسته رفع موانع تجارت خارجی تهیه و در مهرماه به تصویب ستاد هماهنگی اقتصادی دولت رسید. برای مقابله با قاچاق کالا، تقویت زیرساخت‌های اطلاعاتی (مبتنی بر سامانه جامع تجارت) از آبان ماه آغاز شد. با استفاده از این زیرساخت‌ها، از ۱۵ فروردین سال ۱۴۰۱ مقابله با کالاهای قاچاق به اولویت قطعات یدکی، لوازم‌خانگی، دخانیات، لوازم‌آرایی و منسوجات و پوشاک آغاز خواهد شد.

تأمین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی برای دستیابی به اهداف تولید، ضروری است، درحالی‌که نظام تأمین مالی کشور با مسائل متعددی مواجه بوده و تأمین مالی تولید به‌درستی انجام نمی‌شود؛ در چنین شرایطی برای تأمین سرمایه در گردش تولید، تأمین مالی در زنجیره تأمین در اولویت قرار گرفت تا با کمترین تغییر در نظام بانکی، بیشترین منابع در دسترس تولیدکنندگان قرار گیرد. در این راستا پروژه‌های «پرداخت تسهیلات مبتنی بر صورت‌حساب الکترونیکی» و

«تأمین مالی زنجیره‌ای» طراحی و اجرا شد. در دی‌ماه مصوبات لازم از ستاد اقتصادی دولت اخذ شده و از بهمن‌ماه این دو پروژه در مرحله آزمایشی آغاز شد.

با توجه به ضرورت دسترسی و ثبات قیمت مواد اولیه، ۲ اقدام در اولویت قرار گرفت:

- مواد اولیه داخلی: اصلاح سازکار بازار کالاهای منبع پایه اقدام از شهریور ۱۴۰۰ آغاز شد. با افزایش عرضه مواد اولیه مانند سیمان و فولاد در بورس کالا و عرضه محصولات جدید در بورس و همچنین اعمال ابزارهای جدید مدیریت بازار، سهمیه‌بندی در بسیاری از مواد برداشته شده و دسترسی به مواد اولیه تسهیل شد.
- مواد اولیه وارداتی: موانع ثبت سفارش و واردات (سقف و سابقه و سایر مقررات) و تنوع‌بخشی و اولویت‌دهی به تخصیص ارز مواد اولیه و واسطه‌ای بخش تولید از دی‌ماه آغاز شد.

ساختار تولید

بسیاری از زنجیره‌های تولید متوازن نبوده که باعث اتلاف‌ها و کمبودهای زیادی شده است، همچنین سطح بلوغ بسیاری از صنایع در حد مناسب نیست. اصلاح ساختار صنعت خودرو از آبان‌ماه و اصلاح ساختار صنعت فولاد از دی‌ماه آغاز شده است. اصلاح ساختار ۸ صنعت دیگر در سال ۱۴۰۱ آغاز خواهد شد.

سرمایه‌گذاری

به‌منظور توسعه سرمایه‌گذاری اقدامات زیر آغاز شده است:

- توزیع متوازن استقرار صنایع مبتنی بر ملاحظات آمایش سرزمین
- فعال‌سازی پروژه‌های بزرگ
- تأمین و توسعه زیرساخت‌ها

انطباق ملاحظات آمایش سرزمین با سرمایه‌گذاری رشته‌فعالیت‌ها و از طرفی توسعه متوازن مناطق، استان‌ها و شهرستان‌ها و تهیه اسناد آمایش بخش صنعت، معدن و تجارت و هدف‌گذاری ۴ ساله (اشتغال، ارزش‌افزوده، صادرات) در هر استان و شهرستان برنامه‌ریزی شده که از ابتدای استقرار تیم مدیریتی جدید این پروژه آغاز شده است. رویکردهایی که برای تهیه این اسناد مدنظر قرار گرفته عبارت‌اند از:

- تعیین اولویت در ۴ بخش صنعت، معدن، بازرگانی داخلی و تجارت خارجی برای شهرستان‌ها و استان‌های کشور
- توسعه متوازن رشته‌فعالیت‌ها در قالب زنجیره تأمین
- تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام
- فعال‌سازی ظرفیت خالی بنگاه‌ها
- احیای ظرفیت‌ها و بنگاه‌های راکد
- باسازی و نوسازی بنگاه‌ها
- جلوگیری از مهاجرت جمعیت و مهاجرت معکوس

رفع موانع و بسترسازی برای توسعه سرمایه‌گذاری توسط کسب‌وکارها با رویکردهای زیر:

- تعریف پروژه‌های بزرگ سرمایه‌گذاری در رشته فعالیت‌های اولویت‌دار (بیش از ۴۰۰ همت پروژه بزرگ)
- فعال‌سازی ظرفیت بازار سرمایه در سرمایه‌گذاری
- هم‌افزایی بین شرکت‌ها و کسب‌وکارها برای مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های بزرگ
- تهیه بسته‌های مشوق سرمایه‌گذاری مبتنی بر آمایش سرزمین و اولویت‌گذاری‌های رشته‌فعالیتی
- تسهیل مراحل سرمایه‌گذاری

تأمین و توسعه زیرساخت‌ها شامل:

- توسعه شهرک‌ها؛ با تأکید بر تأمین زمین با قیمت مناسب و اصلاح سازوکارهای واگذاری زمین برای شفاف‌سازی و حذف مقررات زائد
- تأمین برق؛ با تأکید بر اصلاح قانون بودجه برای نرخ سوخت نیروگاه‌های خود تأمین و توسعه نیروگاه‌های خود تأمین توسط شرکت‌های بزرگ انرژی بر (نظیر شرکت‌های فولادی)
- تأمین آب؛ با تأکید بر استفاده از پساب‌ها و انتقال آب به نقاط مصرف

سطح قیمت‌ها؛ مدیریت بازار

مهم‌ترین اقدامات برای تنظیم بازار در سال ۱۴۰۰ عبارت‌اند از:

- ۱- اصلاح ساختار بازار کالاهای منبع پایه با استفاده از ظرفیت‌های بورس کالا در راستای کاهش و ثبات قیمت مواد اولیه از شهریورماه آغاز شد.
- ۲- اصلاح ساختار بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی با تمرکز بر شفافیت جریان کالا و اعلام قیمت تولیدکننده
- ۳- افزایش صادرات در راستای توازن ارزی کشور از آبان ماه آغاز شد.
- ۴- تعدیل هزینه‌های تولید با تدوین بسته‌های سیاستی-حمایتی و تعیین سقف قیمت گاز طبیعی برای مصارف صنعتی از اسفندماه آغاز شد
- ۵- به‌منظور کنترل نسبی قیمت‌های وارداتی؛ تسهیل روش‌های تأمین ارز با تأکید بر استفاده از ارزهای خارج از کشور و واردات در برابر صادرات از آبان ماه، رصد کامل زنجیره کالاهای وارداتی بعد از ترخیص کالا از گمرک از دی‌ماه و اصلاح نرخ تعرفه‌های وارداتی در اسفندماه انجام شد.
- ۶- سامانه پایش بازار در بهمن‌ماه راه‌اندازی شد.
- ۷- مرحله اول سامانه نظارت و رسیدگی به تخلفات بهمن‌ماه (برای فروشگاه‌های اینترنتی) راه‌اندازی شد.

روند زمانی

روند زمانی برخی از رویدادها که مسیر حرکت وزارت صنعت، معدن و تجارت را نشان می‌دهد به شرح زیر است.

شهریور

- سازمان‌دهی مجدد ارکان وزارت صنعت، معدن و تجارت برای آمادگی اجرای کارهای جدید
- ساماندهی عرضه کالاهای بورسی با اولویت سیمان
- شروع پروژه شفاف‌سازی جریان کالا (با اولویت زنجیره فولاد و پتروشیمی و سیمان)
- شروع پروژه‌های بازآفرینی وزارت صنعت، معدن و تجارت (ایجاد درگاه یکپارچه و تخصصی وزارت صنعت، معدن و تجارت)
- تفکیک بخش کسب‌وکار از حاکمیت

مهر

- تهیه دستورالعمل ساماندهی بازار کالاهای پایه
- تهیه و تصویب بسته رفع موانع تجارت خارجی به‌ویژه تأمین مواد اولیه و توسعه صادرات (مصوبه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت)
- تهیه بسته سیاستی ساماندهی صنعت خودرو (مصوبه سران قوا)
- امضای تفاهم‌نامه همکاری وزارت نیرو و وزارت صنعت، معدن و تجارت برای ایجاد ۱۰ هزار مگاوات ظرفیت جدید نیروگاهی توسط واحدهای تولیدی
- برنامه‌ریزی برای تأمین انرژی پایدار بخش تولید در زمستان
- آغاز طراحی اولویت‌های سرمایه‌گذاری در استان‌ها و شهرستان‌ها

آبان

- شروع گسترش تعاملات با پاکستان (برگزاری کمیته مشترک تجاری)
- ابلاغ تکالیف دستگاه‌های اجرایی برای تکمیل سامانه جامع تجارت (ابلاغ معاون اول)
- شروع سازکار پایش، تأمین، توزیع و تنظیم بازار کالا بر اساس سامانه جامع تجارت
- امضای تفاهم‌نامه همکاری مابین وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت راه و شهرسازی به‌منظور ایجاد زنجیره تأمین نیازهای بخش ساخت مسکن

آذر

- ابلاغ دستورالعمل مدیریت بازار کالاهای واسطه‌ای و نهایی و عملیاتی شدن برخی ابزارها (معاملات آتی)

- شروع گسترش تعاملات با سوریه (سفر وزیر و انعقاد موافقت‌نامه)
- تهیه سند برنامه ساماندهی صنعت خودرو
- تهیه سند برنامه‌های سرمایه‌گذاری وزارت صمت در قالب ۴۰۰ پروژه بزرگ و ملی
- اجرای پروژه درج قیمت تولیدکننده

دی

- اجرای ساختار جدید وزارت صنعت، معدن و تجارت
- تفاهم‌نامه تأمین مالی زنجیره‌ای با ۷ بانک
- ابلاغ دستورالعمل‌های تأمین مالی زنجیره‌ای و پرداخت تسهیلات مبتنی بر صورت‌حساب الکترونیکی (مصوبه ستاد اقتصادی دولت و بخشنامه‌های بانک مرکزی)
- هوشمندسازی صدور کارت بازرگانی
- توسعه و استمرار اجرای پروژه قیمت تولیدکننده

بهمن

- شروع گسترش تعاملات با عمان (سفر وزیر و برگزاری نشست تجاری مشترک ایران و عمان)
- ابلاغ دستورالعمل تعیین تکلیف واحد تولیدی در جریان تملک یا تملیک شده توسط مؤسسات اعتباری (توسط شورای پول و اعتبار)
- عملیاتی شدن قانون و فعال‌سازی مجوزهای وزارت صنعت، معدن و تجارت در درگاه ملی مجوزها
- شروع پرداخت تسهیلات بانکی مبتنی بر صورت‌حساب الکترونیکی سامانه جامع تجارت
- آغاز عملیات اجرایی ۴۸ پروژه بزرگ صنعتی کشور
- توسعه و استمرار اجرای پروژه قیمت تولیدکننده

اسفند

- شروع گسترش تعاملات با ازبکستان (برگزاری کمیسیون مشترک)
- شروع گسترش تعاملات با قطر (سفر وزیر و انعقاد موافقت‌نامه)
- شروع گسترش تعاملات با ارمنستان (سفر وزیر و انعقاد موافقت‌نامه)
- تفاهم‌نامه تأمین مالی زنجیره‌ای با ۵ بانک
- تهیه و تصویب بسته رفع موانع تولید (مصوبه ستاد اقتصادی دولت)
- ابلاغ دستورات ۸ گانه خودرویی از سوی رئیس‌جمهور
- عملیاتی شدن قانون بهبود فضای کسب‌وکار در وزارت صمت
- توسعه و استمرار اجرای پروژه قیمت تولیدکننده

پیوست ۱

اقدامات انجام شده در راستای تحقق شعار سال

«تولید، پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها»

مقدمه

رهبر معظم انقلاب اسلامی سال ۱۴۰۰ را سال «تولید؛ پشتیبانی‌ها، مانع‌زدایی‌ها» نام‌گذاری کردند. این نام حکایت از یک راهبرد کلان و پیشران برای حوزه تولید دارد که پیاده‌سازی کامل آن مسیر تولید را هموار و رشد اقتصادی فراگیر را می‌توانست به ارمغان بیاورد. وزارت صنعت، معدن و تجارت (صمت) با سرلوحه قرار دادن این راهبرد، برنامه‌ها و پروژه‌های خود را در سال ۱۴۰۰ بر تحقق شعار پشتیبانی و مانع‌زدایی متمرکز کرده است و با روی کار آمدن دولت سیزدهم نیز این توجه و تمرکز بیشتر و تسریع شده است.

تأمین مالی

در عرصه تأمین مالی فعالیت‌ها و کسب‌وکار در سال ۱۴۰۰، وزارت صمت گام‌های بلندی را برداشته است. بطوریکه با تأکید ویژه بر تأمین مالی زنجیره‌ای و تسهیلات مبتنی بر صورت‌حساب الکترونیکی شمولیت مالی، صرفه‌جویی در تقاضای تسهیلات و اصابت به هدف منابع مالی تأمین‌شده از طریق شبکه بانکی افزایش قابل‌توجهی خواهد یافت. به‌طور خلاصه تلاش‌های وزارت صمت در عرصه تأمین مالی برای سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است:

• **پروژه تأمین مالی زنجیره‌ای و تسهیلات مبتنی بر صورت‌حساب:** این پروژه با ابلاغیه شماره

۲۸۳۷۲۸ مورخ ۱۴۰۰/۰۹/۲۹ مدیریت عملیاتی پولی و اعتباری بانک مرکزی در خصوص دستورالعمل تأمین مالی زنجیره‌ای؛ رونمایی آزمایشی از سامانه سفته و برات الکترونیکی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی در ۱۴۰۰/۱۱/۱۹ و همچنین ابلاغ معاونت هماهنگی وزارت متبوع به انجمن‌ها، تشکل‌ها و اتاق‌های بازرگانی سراسر کشور وارد فاز عملیاتی شد. در راستای ترویج و توسعه این نوع روش تأمین مالی اقدام‌های مختلف صورت گرفته است از جمله:

- جلسات آموزشی و ترویجی با بنگاه‌ها و انجمن‌ها
 - انعقاد تفاهم همکاری مشترک با ۱۲ بانک
 - جلسات آموزشی با همکاران استانی و بانک‌ها در سطح کشور
 - هماهنگی با بانک مرکزی و صندوق توسعه ملی برای زنجیره‌های وارداتی و ارزی
 - هماهنگی با بانک مسکن و وزارت راه و شهرسازی در خصوص زنجیره مسکن و مصالح
 - هماهنگی و ترویج با ۱۱۶ بنگاه برای توسعه استفاده از تأمین مالی زنجیره‌ای
- همچنین اهم اقدامات عملیاتی مربوطه به این پروژه شامل موارد زیر است:
- اجرای آزمایشی اول در بانک صنعت و معدن با زنجیره سایپا-سازه گستر به مبلغ ۵۰۰ میلیارد ریال که منجر تأمین مالی سه برابری شد.
 - هماهنگی انجام شده بین بانک تجارت و گروه ایران‌خودرو به‌منظور انتقال اعتبار به میزان ۵۰۰۰ میلیارد ریال در فاز نخست

- اجرای آزمایشی در زنجیره صنایع غذایی به میزان ۵۰۰ میلیارد ریال
- شناسایی ۴۶۰۰ میلیارد تومان اجرای آزمایشی در سطح کشور با همکاری اداره کل‌های استانی
- **تسهیلات بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه سال ۱۴۰۰:** بیش از ۱۳۰۰ درخواست به بانک‌ها در سراسر کشور ارسال شده است و در نتیجه این امر به میزان ۱۶۲۰ میلیارد تومان تسهیلات از محل بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه ۱۴۰۰ به کسب و کارها پرداخت شده است.
- **تسهیلات طرح تام:** جهت اجرای این طرح جلسات متعددی با بانک‌های عامل و ایمیدرو برگزار شد و نتیجه‌ی این جلسات انعقاد تفاهم‌نامه با بانک تجارت و بانک صنعت و معدن بوده است. در این طرح نیز بیش از ۴۰۰ درخواست به بانک‌ها ارسال شده و به میزان ۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات پرداخت شده است.
- **تسهیلات رونق تولید:** این تسهیلات بر اساس دستورالعمل تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط (نامه شماره ۰۰/۸۰۶۲۸ مورخ ۱۴۰۰/۰۳/۱۹ بانک مرکزی) پرداخت می‌شود. در این طرح نیز بیش از ۱۰ هزار درخواست به بانک‌ها در سال ۱۴۰۰ (از طریق فرایند سامانه) ارسال شده است که نتیجه‌ی آن پرداخت تسهیلات به میزان ۲۳ هزار میلیارد تومان (از طریق فرایند سامانه) بود.
- **تسهیلات جهش تولید:** این تسهیلات بر مبنای ابلاغ دبیر کارگروه رفع موانع جهش تولید (نامه شماره ۳/۵۸۰۶۲/۸۵۰۰ مورخ ۹۹/۰۷/۲۷) و مصوبه شورای پول و اعتبار بانک مرکزی (نامه شماره ۹۹/۲۴۹۳۶۶ مورخ ۹۹/۰۸/۰۶) پرداخت می‌شود. در سال ۱۴۰۰ بیش از ۸۷ درخواست به بانک ارسال شد که در نتیجه‌ی آن به میزان ۳۴۰ میلیارد تومان تسهیلات به متقاضیان تخصیص یافته است.
- **پروژه تسهیلات حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی:** بسته حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی (ابلاغیه شماره ۴۷۲۱۷ مورخ ۱۴۰۰/۰۵/۰۵) و دستورالعمل اجرایی ماده (۳) بسته حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی سال ۱۴۰۰ (ابلاغیه شماره ۱۴۰۰/۱۰/۲۰۶۶۲ مورخ ۱۴۰۰/۰۷/۰۳) مبنای این پروژه را شکل می‌دهند. ماحصل پیاده‌سازی این پروژه در وزارت صمت، ثبت تعداد ۵۱۱ درخواست تسهیلات با حجم ۱۴۹.۹۶۹ میلیارد ریال؛ تأیید و ارجاع تعداد ۳۸۸ درخواست با حجم تسهیلات ۸۸.۰۲۸ میلیارد ریال و پرداخت ۵۱.۰۲۸ میلیارد ریال تسهیلات به ۲۳۲ درخواست بوده است.

تأمین ارز واردات مواد اولیه و ماشین‌آلات تولیدی

به دلیل محدودیت منابع، بخشی از مواد اولیه تولیدی کشور از طریق واردات تأمین می‌شود، ضمن آنکه برخی از ماشین‌آلات تولیدی نیز همین شرایط را دارند. وزارت صمت برای تحقق تولید پایدار و مستمر از طریق سیاست‌های زیر جریان پیوسته تأمین مواد اولیه و ماشین‌آلات تولیدی وارداتی را دنبال کرده است:

- آزادسازی واردات در مقابل صادرات خود و غیر و اشخاص برای ۳۳۰۰ ردیف تعرفه (در ابتدا ۷۰۸ ردیف تعرفه مواد اولیه و واسطه‌ای ضروری در لیست این آزادسازی قرار گرفت و سپس ۲۰۸۲ ردیف دیگر از تعرفه‌ها نیز اضافه شد)
- مطابق با دستور وزیر محترم صمت، از تاریخ ۱۴۰۰/۸/۲۹ واردات کلیه تعرفه‌های ماشین‌آلات و تجهیزات برای وارد از محل صادرات خود و غیر بلامانع اعلام شد.
- آزاد شدن واردات از محل ارز صادرکنندگان به صورت تهاتر
- کاهش مهلت تخصیص ارز نیمایی از ۴۵ تا ۵۰ روز به حداکثر ۳۰ روز
- تخصیص حداکثر یک‌هفته‌ای واردات در مقابل صادرات

توسعه زیرساخت‌های تولید

- **برنامه‌ریزی برای احداث ۱۴ پروژه نیروگاهی:** با توجه به ضرورت و اهمیت تأمین برق مطمئن، مستمر و پایدار فعالیت‌های زنجیره فلزات اساسی و تحقق اهداف توسعه‌ای این بخش، تفاهم‌نامه‌ای با موضوع ایجاد و راه‌اندازی حداقل ده هزار مگاوات ظرفیت نیروگاهی جدید توسط واحدهای معدنی و صنایع معدنی در تاریخ ۱۴۰۰/۷/۱۹ فی مابین وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت نیرو امضا و تبادل گردید (موضوع نامه شماره ۶۰/۱۷۲۸۸۹ مورخ ۱۴۰۰/۰۷/۲۰). پیرو برنامه‌ریزی صورت گرفته وزارت صمت متوسط ظرفیت در نظر گرفته‌شده برای نیروگاه‌ها ۱۴ هزار مگاوات است. در راستای تحقق اجرایی شدن موضوع تفاهم‌نامه مذکور اقدامات به شرح ذیل است:
 - پیگیری و هماهنگی لازم پیرامون موضوع، از جمله شرکت در جلسات (کمیته کاری مشترک وزارت نیرو و وزارت صمت، ستاد مدیریت انرژی، وزارت متبوع، جلسات آنلاین سازمان ایمنیدرو و...) و مکاتبات لازم
 - پیگیری و هماهنگی‌های لازم در راستای بررسی و تعیین تکلیف نمودن واحدهای جدید متقاضی احداث نیروگاه (خارج از فهرست مندرج در تفاهم‌نامه مورد اشاره) به حوزه‌های مرتبط
 - پیگیری و هماهنگی لازم جهت ابلاغ نتایج بررسی‌های به‌عمل‌آمده (به استناد بند ۲) و اعلام به سازمان ایمنیدرو به‌منظور انجام اقدامات مرتبط
- لازم به ذکر است موارد مرتبط با عملیاتی نمودن تفاهم‌نامه بر عهده سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمنیدرو) است. مطابق بررسی به‌عمل‌آمده ابرپروژه تأمین برق صنعت و معدن بالغ بر ۵۰ درصد پیشرفت فیزیکی داشته است.

تسهیل تأمین مواد اولیه

بنگاه‌های صنعت همواره به شیوه‌ی خرید مواد اولیه نقد داشته‌اند. عمدتاً بنگاه‌ها نیازمند مراجعه به متولیان دولت برای ثبت درخواست و تأییدیه داشته و یا میزان بهره‌مندی آن‌ها از کالاهای پایه عرضه‌شده در قالب سهمیه و سایر محدودیت‌های تقاضا تعیین می‌شدند. وزارت صمت با استقرار دولت جدید، ابزارها و سازوکارهای بورس کالا را محور اصلاح فرآیندها و قواعد تنظیم بازار کالاهای پایه قرارداد. بر این مبنا وزارت صمت سازوکاری برای عرضه کالاهای پایه در بورس کالا تدوین کرده است که مشتمل بر ۲۴ ابزار است که تمامی حالات (کمبود یا مازاد) این کالاها را در نظر می‌گیرد و با استفاده از یک ماتریس، وضعیت کالاها را مشخص می‌کند. بر مبنای این سازوکار رانت‌ها و امضاءهای طلایی برداشته می‌شود و امورات در قالب یک سازوکار عملیاتی بدون دخالت دست نظام‌مند می‌شود. بر مبنای این سازوکارها نوسانات ارزی در نوسانات قیمت کالاهای پایه کمتر منعکس می‌شود. ضمن آنکه، برای تقاضای کالاهای پایه دیگر قواعد بجای رویکردهای مصلحتی و تشخیصی حاکم شده است. به‌طور کلی، عرضه خارج از بورس کالا قابل قاعده‌گذاری نیست اما بورس کالا ابزارهای قاعده‌گذاری و قابل اجرا در اختیار وزارت صمت قرار می‌دهد. در کل این ابزارها در تنظیم بازار بسیار مفید هستند. به‌عنوان مثال؛ معاملات آتی مس و میلگرد در بورس کالا از ابزارهای مذکور می‌باشند که در طی یک سال اخیر بکار گرفته شده‌اند. در عمل، ابزارها باعث شفافیت، اعمال حکمرانی و تنظیم‌گری می‌شود و به صنعت در خصوص تأمین مواد اولیه کمک می‌نمایند. بر مبنای سازوکارهای فوق در حال حاضر ۲۰ گروه از ۳۰ گروه کالایی سهمیه‌بندی حذف شده است.

تدوین و تصویب بسته رفع موانع تولید

وزارت صنعت، معدن و تجارت به‌منظور اتخاذ تصمیمات و اقدامات هماهنگ دستگاه‌های ذی‌مدخل در حوزه تولید و تبیین و اعمال سیاست‌های تشویقی مؤثر و رفع چالش‌ها و رویه‌های مخل در فرآیند ایجاد و توسعه بنگاه‌های اقتصادی مولد در دستور کار قرار داده و ضمن هماهنگی با بخش‌های تخصصی و تشکل‌های بخش خصوصی و واحدهای تولیدی نسبت به احصاء عوامل مؤثر در پشتیبانی و رفع چالش‌های حوزه تولید از جمله فرآیندها و ابزارهای تأمین مالی در حوزه بانکی و بورس و نحوه اقدام و وصول مطالبات حق بیمه و مالیات (توسط سازمان‌های مطالبه‌گر تأمین اجتماعی و امور مالیاتی) و همچنین محدودیت‌های موجود جهت تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز این بخش اقدام نمود که در نهایت منجر به تدوین بسته سیاست‌های تشویقی و رفع موانع تولید در ۵ بخش و ۲۸ ماده به شرح عناوین؛ (۱) موضوعات تأمین مالی (ارز و ریال)، (۲) موضوعات مالیاتی، (۳) موضوعات تأمین اجتماعی، (۴) موضوعات زیرساخت‌های تولیدی و تجاری و (۵) موضوعات کسب‌وکار در تولید و تجارت شد. این بسته در ستاد هماهنگی دولت با حضور نمایندگان نهادهای و دستگاه‌های مربوطه بررسی و عمده‌ی آن توسط نهادهای مربوطه تصویب شده است.

تدوین و تصویب مشوق‌های تجارت خارجی با هدف خنثی‌سازی تحریم‌ها

کمیته هماهنگی سیاست‌های ارزی و تجاری در راستای خنثی‌سازی تحریم‌ها و توسعه صادرات غیرنفتی اقدام به تدوین و تصویب مشوق‌های تجاری به شرح ذیل کرده‌اند:

- گشایش فضای حاصل از واردات در ازای صادرات خود، به‌استثنای کالاهای مشمول قیمت‌گذاری و آن دسته از صادرات‌کنندگانی که تولیدکننده محصولات پتروشیمی و صنایع معدنی فلزی و غیرفلزی هستند؛
 - امکان واردات در ازای صادرات غیر برای ۴ گروه آبیان و خشکبار، گیاهان دارویی و زعفران با سازگار اختصاصی موجود در سامانه جامع تجارت و نیما؛
 - امکان واردات اعتباری برای مجموعه‌های تولیدی با دوره زمانی سه‌ماهه؛
 - طراحی آغاز فرایند پیاده‌سازی ایجاد امکان واردت از محل رمز ارز تولیدی و یا رمز ارز ناشی از صادرات؛
 - کاهش بررسی سابقه واردات از ۶ به ۴ رقم اچ اس کد در گام نخست و ایجاد تمهیدات لازم جهت حذف سابقه واردات از شروط مورد نیاز ثبت سفارش و افزایش اثرگذاری بررسی سقف اعتباری تجار؛
 - انتقال مسئولیت تخصیص مجوز تهاتر به سازمان توسعه تجارت و کارسازی حدود هزار پرونده تهاتری در مدت ۶ ماهه دوم سال، همچنین مذاکرات لازم با کشورهای همچون ترکیه و چین توسط رایزنان و سفارت جمهوری اسلامی ایران جهت توسعه همکاری‌های تهاتری و تشکیل مناطق تهاتری مشترک انجام شده است؛
 - در راستای اهمیت‌دهی به موضوع تجارت با کشورهای همسایه که پروژه‌هایی با کشورهای افغانستان، پاکستان، عراق، هند، عمان، ترکیه، ارمنستان و به‌ویژه کشورهای روسیه و چین مدنظر گرفته شده که در گزارش عملکرد ذیل آورده شده، همچنین و با حضور یافتن در کشورهایی از جمله امارات، روسیه، عمان، ارمنستان، سوریه و... به تحکیم روابط تجاری با این کشورها مذاکرات و جلسات راهبردی صورت پذیرفت.
- بر مبنای عملکرد تجارت در سال و رویه‌های در پیش‌گرفته شده توسط نهادهای متولی به‌ویژه سازمان توسعه تجارت، عملکرد مناسبی حاصل شده است:

- صادرات کالا طی یازده‌ماهه سال ۱۴۰۰ به ۱۱۲۶۵۸ هزار تن و ۴۳۵۱۷ میلیون دلار رسیده است که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۶,۹ درصد از لحاظ وزن و ۴۰ درصد از نظر ارزشی افزایش داشته است.
- واردات کشور طی یازده‌ماهه سال ۱۴۰۰ به ۳۶۷۷۷ هزار تن و به ارزش ۴۶۵۷۷ میلیون دلار رسیده است که نسبت به مدت مشابه سال قبل ۱۹ درصد از نظر وزن و ۶,۳۵ درصد از نظر ارزش افزایش داشته است.

ستاد تسهیل و رفع موانع تولید

ستاد تسهیل و رفع موانع تولید یکی از بازوهای اصلی وزارت صمت در حل مسائل و چالش‌های بنگاه‌های اقتصادی در عرصه‌های مختلف محسوب می‌شود. این ستاد در قالب کارگروه‌های استانی نیز در تمام قلمرو کشور فعال است. این ستاد به صورت مستمر و منظم جلسات متنوعی را با ذینفعان ستاد اعم از بنگاه و نهادها و دستگاه‌های حاکمیتی برگزار می‌کند و کمیته‌های تخصصی مختلفی را با حضور انجمن‌ها و تشکل‌های بخش خصوصی شکل داده است. ضمن آنکه این ستاد با راه‌اندازی سامانه‌ی اختصاصی مراجعه و تعامل بنگاه‌ها و فعالان اقتصادی با ستاد و کارگروه‌های ذیل آن را تسهیل کرده است. اهم موضوعات و محورهای مورد بررسی و اقدامات انجام شده توسط ستاد در سال ۱۴۰۰ به شرح ذیل است:

- راه‌اندازی سامانه ستاد تسهیل بر اساس تکالیف مندرج در آیین‌نامه اجرایی و بهره‌برداری آن از ابتدای سال ۱۴۰۰ (که ضمن غیرحضور شدن مراجعات متقاضیان، منجر به الکترونیکی شدن کلیه فرآیندها و اقدامات دستگاه‌های اجرایی بر روی درخواست متقاضیان شده و شفافیت اقدامات دستگاه‌ها را نیز افزایش می‌دهد)؛
- احصاء دقیق تعداد واحدهای تولیدی تحت تملک شبکه بانکی و اتخاذ تمهیدات لازم، در راستای احیاء و بازگشت واحدهای تحت تملک، به چرخه تولید و اشتغال با استفاده از ظرفیت کارگروه‌های تسهیل و رفع موانع تولید استان‌ها؛
- الزام بانک مرکزی به تصویب و ابلاغ دستورالعمل جلوگیری از تعطیلی واحدهای تولیدی تحت تملک شبکه بانکی؛
- احصاء و تعیین تکلیف تعداد واحدهای تعطیل و غیرفعال واحدهای صنعتی داخل و خارج از شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور و اتخاذ تمهیدات لازم، در راستای احیاء و راه‌اندازی مجدد آن‌ها با استفاده از ظرفیت کارگروه‌های تسهیل و رفع موانع تولید استان‌ها؛
- پیگیری و اقدام لازم در جهت احصاء و شناسایی طرح‌های نیمه‌تمام و اتخاذ تصمیمات حمایتی در راستای تکمیل و بهره‌برداری از آن‌ها؛
- پیگیری مجددانه به منظور تعیین تکلیف نحوه بازپرداخت بدهی تسهیلات گیرندگان از صندوق توسعه ملی و سایر منابع ارزی شبکه بانکی؛ با عنایت به عدم تحقق تکالیف مندرج در تبصره (۳) ذیل ماده (۲۰) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر- مصوب ۱۳۹۴/۹/۲، ماده (۴۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر- مصوب ۱۳۹۴/۹/۲ و بند «ت» ماده (۴۶) قانون برنامه ششم توسعه- مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۲۱
- پیگیری تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری از قبیل آب، برق، گاز و... توسط دستگاه‌های خدمات رسان؛
- پیگیری رفع محدودیت علیه تولیدکنندگان دارای وثایق کافی، با هدف بهره‌مندی حداکثری از ظرفیت تولید و اشتغال واحدهای مشمول در اجرای ماده ۱۹ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور؛
- پیگیری تمدید مصوبه کاهش میزان پیش‌پرداخت در تعیین تکلیف بدهی معوق واحدهای تولیدی در شورای پول و اعتبار؛ از ۲۰ درصد به ۷.۵ درصد جهت بهره‌مندی در سال ۱۴۰۱؛

- پیگیری تمدید ۲ مصوبه در جلسه شورای هماهنگی سران قوا جهت بهره‌مندی در سال ۱۴۰۱ واحدهای تولیدی از تقسیط ۵ ساله بدهی مالیاتی و رفع محدودیت‌های ماده ۱۸۶ قانون مالیات مستقیم و تعویق یک‌ساله اجرائیه‌های صادره توسط دستگاه‌های اجرایی و سیستم بانکی؛
 - احصاء مأموریت‌های دقیق برای دستگاه‌های عضو و مرتبط با ستاد، در راستای تحقق شعار سال
 - برگزاری جلسه پیگیری اجرای مصوبات برای شرکت‌های بزرگ‌مقیاس (شرکت ملی فولاد ایران، شرکت آذر آب، هفت‌تپه)؛
 - سفر دبیران ستاد تسهیل به استان‌های البرز، آذربایجان غربی، کرمان و خراسان رضوی و یزد، کرمان، قم، اردبیل و شهر کاشان برگزاری جلسه کارگروه با فعالین اقتصادی استان و بررسی موانع و مشکلات فعالین اقتصادی استان؛
 - پیگیری مشکلات زنجیره فولاد کشور و برگزاری جلسات متعدد فنی و کارشناسی در کمیته معدن ذیل ستاد، دبیرخانه و ستاد اصلی؛
- همچنین اهم جلسات ستاد تسهیل و رفع موانع تولید در سال ۱۴۰۰ به شرح زیر است:
- برگزاری تعداد ۱۸ جلسه ستاد با حضور مقام عالی وزارت (رئیس ستاد) و مقامات عالی دستگاه‌های عضو ستاد با ۳۳۷ مصوبه
 - برگزاری تعداد ۱۷ جلسه دبیرخانه ستاد برای اتخاذ تصمیم در چارچوب قوانین و مقررات و یا تهیه پیش‌نویس به‌منظور تأیید در ستاد.
 - برگزاری تعداد ۶۷ جلسه توسط کمیته‌های ده‌گانه تخصصی ذیل ستاد برای ارتقای سطح کارشناسی ستاد و اطمینان از اتخاذ تصمیمات قانونی در جلسات ستاد
 - برگزاری جلسات متعدد کارشناسی به‌منظور تبیین سیاست‌های لازم و تعیین ابعاد موضوعات و تهیه پیش‌نویس اولیه جهت ارائه به دبیرخانه ستاد

اصلاح ساختار و فرآیندها برای تسهیل کسب‌وکار

- در حوزه صنعت، معدن و تجارت و در راستای الکترونیکی کردن صدور مجوزها، سامانه بهین یاب (حوزه صنعت)، سامانه کاداستر (حوزه معدن)، سامانه جامع تجارت (حوزه تجارت) و همچنین درگاه ایرانیان اصناف (حوزه جواز کسب) راه‌اندازی شده و پنجره واحد خدمات وزارت صنعت، معدن و تجارت که مشتمل بر تمامی فرآیندهای مرتبط با صدور، تمدید، اصلاح و... مجوزها و ارائه خدمات وزارت متبوع است، راه‌اندازی شده است.
- وزارت صنعت، معدن و تجارت در سال ۱۳۹۵ تعداد ۴۷ مجوز را در حیات مقررات زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار به تصویب رسانده است که در سال جاری و در راستای ایجاد شفافیت و نیز وحدت رویه‌ای که توسط هیئت مقررات زدایی دنبال می‌شد، تعداد مجوزهای وزارت متبوع که در درگاه ملی مجوزها ثبت شده بود و فرم کاربرگ آن‌ها تکمیل و مورد بازنگری قرار گرفت از ۴۷ به ۶۶ مورد تغییر یافت.

- در این راستا تلاش گردید که در کار برگ‌ها به‌طور مجزا برای هر مجوز، عنوان رسمی مجوز، مرجع صادرکننده، شرایط، مدارک، استعلامات، هزینه صدور مجوزها، مدت‌زمان صدور مجوز پس از تکمیل مدارک، مدت اعتبار مجوز و فرآیند الکترونیکی یا غیر الکترونیکی و نیز نشانی درگاه الکترونیکی مشخص شده و شرایط، مدارک و استعلامات، فرآیندهایی پیچیده، مبهم و غیر شفاف و غیر مستند به مقررات مصوب مورد بازنگری، حذف و اصلاح قرار گیرد، به‌طوری‌که کمترین ابهام را برای ذینفعان و متقاضیان به همراه داشته و از روش‌هایی که متضمن نظرات کارشناسی غیر شفاف و بدون استناد و یا امضاهای طلایی است، جلوگیری به عمل آید.
- بدین ترتیب در پایان رسیدگی در این مرحله در پنجاه و هشتمین جلسه حیات مقررات زدایی و بهبود محیط کسب‌وکار در مورخ ۱۴۰۰/۱۲/۱۶ تعداد ۵۲ مجوز به‌عنوان مجوز شروع کسب‌وکار وزارت صنعت، معدن و تجارت توسط هیئت تأیید شد و مقرر شده که سایر مجوزهای وزارت متبوع نیز در آینده مورد بررسی قرار گیرد.

اصلاح ساختار بازار کالاهای منبع پایه

از آنجایی که کالاهایی مانند پتروشیمی و فولاد (و سایر کالاهای بوری) به دلیل نقش و اهمیت آن‌ها، به‌عنوان مواد اولیه تولید بسیاری از کالاهای دیگر، نیازمند سیاست‌گذاری دقیق و رفع وابستگی نرخ آن‌ها به مؤلفه پر نوسانی مانند نرخ ارز هستند، در این مورد دستورالعمل «مدیریت بازار» ابلاغ و با استفاده از ابرازهای ۲۶ گانه مدیریت بازار دستاوردهای زیر محقق شده است:

- الزام عرضه تمام تولید در بورس و حذف سهمیه‌بندی و رانت چند قیمتی بودن
 - تعیین قیمت بر اساس واقعیت‌های اقتصاد ایران و حذف تأثیرپذیری از نوسانات قیمت جهانی و ارز
 - جلوگیری از خام‌فروشی و کاهش صادرات مواد خام
 - توزیع عادلانه سود در زنجیره تأمین
 - تأمین مالی تولید
- علی‌رغم افزایش نرخ ارز بازار از حدود ۲۵ هزار تومان به بیش از ۳۰ هزار تومان در برهه‌ای از ۶ ماه اخیر، نوسانات افزایشی قیمت کالاهای صنعتی و پایه کنترل و حتی کاهشی بوده است.

شفافیت جریان کالا و قیمت

یکی از چالش‌های اصلی در اقتصاد ایران مسائل مرتبط با احتکار کالاها و تخلفات مرتبط با عرضه و توزیع آن‌ها بوده است. ضمن آنکه در ارتباط با شکل‌گیری قیمت‌های غیررقابتی و غیرمنصفانه در برخی از کالاهای پایه و ضروری همواره نقدهای جدی وارد بوده است. بر این مبنا شفاف‌سازی جریان کالا و به‌تبع آن قیمت ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. بر این

اساس سامانه جامع تجارت در وزارت صمت طراحی و پیاده‌سازی شده است. یکی از اهداف ایجاد سامانه جامع تجارت در کشور ایجاد شفافیت در زنجیره تأمین کالا در کشور بوده و بدین‌وسیله جریان تأمین، تبدیل و توزیع کالا قابل رصد است. از دستاوردهای تکمیل اجرای این پروژه، فراهم نمودن امکان رصد و کنترل موجودی کالای اساسی در سطح کشور، نظارت سیستمی جهت جلوگیری از گران‌فروشی، احتکار و قاچاق کالا، بهبود، تسهیل و شفاف‌سازی فعالیت عاملین تجاری، فراهم نمودن امکان اعتبارسنجی و رتبه‌بندی عادلانه فعالین تجاری، یکپارچه‌سازی، اسناد و اطلاعات حاصل از فعالیت‌های تجاری بین دستگاهی و ... خواهد بود. در حال حاضر با اتکا بر این سامانه جریان کالاهای پایه و ضروری منتخب در کشور رصد می‌شود بطوریکه هم موجودی انبارها در نقاط مختلف کشور و هم معاملات مربوط به کالاهای منتخب در سطح شهرستان‌ها ثبت و ضبط می‌شود. با تحلیل داده‌های مرتبط با جریان کالا و قیمت سیاست‌های مدیریت و تنظیم بازار از دقت و اثربخشی بالایی برخوردار می‌شود.

بازآفرینی وزارت صمت

بخش صنعت، معدن و تجارت علیرغم ظرفیت بالای منابع انسانی، مالی و طبیعی از وضعیت مطلوب فاصله دارد. یکی از دلایل این امر عدم هماهنگی ساختار و فرایندهای حاکمیتی و نظارتی وزارت صمت با برنامه‌های طراحی شده در اسناد بالادستی است. ضمن آنکه ساختار و فرایندهای جاری این بخش با شرایط جاری و چشم‌انداز آن به‌ویژه با توجه به تغییرات گسترده فناورانه در این بخش، سازگار نیست. بر این اساس وزارت صنعت، معدن و تجارت در دوره جدید، اقدام به تعریف «سبد پروژه‌های بازآفرینی» شامل ۱۰ پروژه راهبردی نموده که هدف غایی آن زمینه‌سازی برای اصلاح نظام حکمرانی بخش صنعت، معدن و تجارت هم‌راستا با بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و سیاست‌های کلی نظام و در جهت تحقق راهبردهای کلان وزارت صنعت، معدن و تجارت در دوره تحول، تسهیل فضای کسب‌وکار و ارائه خدمات مناسب و اثربخش به ذینفعان و کسب‌وکارها است. یکی از این پروژه‌ها، پروژه بازطراحی ساختار سازمانی وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده است که بنیانی برای پیگیری رویکردهای تحولی و ادغام واقعی فعالیت‌های حکمرانی در حوزه تولید و تجارت را فراهم آورده است.

پیوست ۲

برنامه‌ها و اقدامات طراحی شده در راستای تحقق شعار سال

«تولید؛ دانش‌بنیان، اشتغال آفرین»

مقدمه

دانش‌بنیان شدن تولید در گرو دستیابی بنگاه‌های بخش صنعت و معدن به نوآوری است؛ و مهم‌ترین منبع این نوآوری نیز واحدهای تحقیق و توسعه بنگاه‌هاست. حتی همین تحقیق و توسعه بنگاهی را باید اصلی‌ترین عامل بهره‌گیری بنگاه‌ها (کسب‌وکارها) ی بزرگ از تحقیقات دانشگاهی و محصولات شرکت‌های دانش‌بنیان دانست. برای مثال، آمار جهانی به‌خوبی نشان می‌دهد که سهم تحقیقات بخش بنگاه‌ها در کشورهای عضو «سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD)» به‌صورت متوسط نزدیک ۷۰ درصد، سهم دولت کمتر از ۱۵ درصد و سهم بخش دانشگاهی نیز در حدود ۱۵ درصد است.

مداخلات دولت جهت ترغیب و تشویق بنگاه‌ها (کسب‌وکارها) به انجام تحقیق و توسعه و نوآوری، به‌طور کلی به دو دسته سیاست‌های افقی و سیاست‌های عمودی تقسیم می‌گردد. منظور از سیاست‌های افقی، مداخلاتی است که برای همه صنایع قابل تعریف است و به ایجاد زیرساخت برای بازه‌ی زیادی از صنایع می‌پردازد. در مقابل، منظور از سیاست‌های عمودی، مداخلاتی است که صنعت یا فناوری خاصی را مدنظر دارد و همه مداخلات را ویژه توسعه صفر تا صد آن طراحی می‌کند. این سیاست‌های عمودی، به‌خصوص در مورد فناوری‌های پیشران (با قابلیت سرریز بالا به دیگر حوزه‌ها) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

در برنامه راهبردی پیشنهاد شده وزارت صمت برای «ارتقا تولید دانش‌بنیان»، هر دو نوع سیاست انتخاب شده و ابزارهایی که دولت می‌تواند با استفاده از آن‌ها، بنگاه‌ها (کسب‌وکارها) را - به‌عنوان بازیگر اصلی اقتصاد دانش‌بنیان - به اجرای آن برنامه ترغیب کند، مشخص شده است. این ابزارها به دو دسته «ابزارهای سازوکاری تشویق‌کننده-الزام‌کننده جهت سوق دادن بنگاه‌ها (کسب‌وکارها) به سمت تحقیق و توسعه و نوآوری» و «ابزارهای ارتقای توانمندی بنگاه‌ها در انجام تحقیق و توسعه و نوآوری» تقسیم می‌شوند.

از میان مهم‌ترین ابزارهای سازوکاری تشویق‌کننده-الزام‌کننده جهت سوق دادن بنگاه‌ها به سمت تحقیق و توسعه و نوآوری، می‌توان به «ارائه ابزارهای تشویقی (نظیر اعتبار مالیاتی)»، «به حرکت واداشتن بخش تقاضا (نظیر تضمین خرید یا پیش‌خرید محصولات نوآورانه)»، «تأمین مالی نوآوری و تحقیق و توسعه (نظیر هدایت منابع مالی، پوشش ریسک تحقیق و توسعه)»، «تعیین هدفمند تعرفه‌ها» و «ارائه هدفمند مجوزها» اشاره کرد. در مقابل، از میان مهم‌ترین ابزارهای ارتقای توانمندی بنگاه‌ها در انجام تحقیق و توسعه و نوآوری می‌توان به «ایجاد کنسرسیوم‌های تحقیق و توسعه ملی و بزرگ‌مقیاس با محوریت یک یا دو بنگاه بزرگ و با همکاری شرکت‌های دانش‌بنیان و دانشکده‌های قطب»، «به‌هم‌رسانی با شرکت‌های دانش‌بنیان با تأکید بر نیازهای تجمیعی بخش صنعت»، «حمایت از اتصال بنگاه‌های داخلی به منابع دانشی و تحقیق و توسعه خارج از کشور» و «تأسیس مراکز فناوری صنعتی» اشاره نمود.

در برنامه راهبردی ارتقا تولید دانش‌بنیان، دو دسته برنامه افقی و عمودی (پیشران) به همراه ابزارهای مرتبط جهت واداشتن و تشویق بنگاه‌ها (کسب‌وکارها) به اجرای برنامه‌های فوق، در جهت تحقق تولید دانش‌بنیان، تعریف شده است. جدول زیر، نشان‌دهنده خلاصه‌ای از برنامه‌ها و ابزارها است.

لازم به ذکر است، برخی ابزارهای پیش‌بینی شده نیاز به مجوزهای قانونی دارند که بخشی از آن در قانون جهش تولید دانش‌بنیان و بخش دیگر می‌بایست در قوانین آتی پیش‌بینی شوند. همچنین برخی مشوق‌ها نیاز به مصوبه هیئت‌وزیران دارد که تصویب آن‌ها از سوی این وزارت در دست پیگیری است.

جدول ۱۶: برنامه‌های راهبردی ارتقای تولید دانش‌بنیان در یک نگاه

برنامه‌های پیشران										راهبردها							
توسعه فناوری‌های نوین در صنایع غذایی	توسعه فناوری‌های نوین مرتبط با صنایع فرهنگی و خلاق	توسعه فناوری نوین در حمل‌ونقل هوایی	افزایش عمق ساخت تجهیزات پزشکی-آزمایشگاهی	توسعه فناوری‌های حوزه آب و انرژی	توسعه فناوری‌های مرتبط با خانه‌های هوشمند و هوش مصنوعی	توسعه فناوری الکترونیک و میکروالکترونیک	هوشمندسازی اکتشاف و بهره‌برداری معادن ایران	توسعه حمل‌ونقل الکتریکی، خودران و متصل	شبکه‌سازی و توسعه سکوها کسب‌وکار با تأکید بر زنجیره سازی	گذار از مونتاژکاری به نوآوری	ورود به محصولات پیچیده‌تر و دارای ارزش افزوده بالاتر	ایجاد بازارهای تجمعی برای بازیگران دانش‌بنیان	خلق توانمندی نوآوری در بنگاه‌های کوچک و متوسط	بین‌المللی شدن بنگاه‌ها	توسعه ماشین‌سازی پیشرفته، ماشین-آلات و تجهیزات نسل ۴.۰ و نوسازی خطوط تولید	ارتقای تحقیق و توسعه در شرکت‌های بزرگ	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	رتبه‌بندی و اعتبارسنجی بنگاه‌ها	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	ارائه مشوق یا اعتبار مالیاتی به پیشگامان تحقیق و توسعه	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	مشوق‌های بیمه‌ای و تأمین اجتماعی	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	تضمین (پیش‌بینی) خرید یا پیش-خرید محصولات نوآورانه	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	تعریف ضوابط فنی یا استانداردهای جدید یا بالاتر	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	هدفمندسازی نظام قیمت‌گذاری	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	پرداخت تسهیلات خرید اعتباری برای متقاضیان	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	تعیین هدفمند تعرفه‌ها	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	ارائه هدفمند مجوزها	

برنامه‌های پیشران									راهبردها									
توسعه فناوری‌های نوین در صنایع غذایی	توسعه فناوری‌های نوین مرتبط با صنایع فرهنگی و خلاق	توسعه فناوری نوین در حمل و نقل هوایی	افزایش عمق ساخت تجهیزات پزشکی-آزمایشگاهی	توسعه فناوری‌های حوزه آب و انرژی	توسعه فناوری‌های مرتبط با خانه‌های هوشمند و هوش مصنوعی	توسعه فناوری الکترونیک و میکروالکترونیک	هوشمندسازی اکتشاف و بهره‌برداری معادن ایران	توسعه حمل و نقل الکتریکی، خودروان متصل	شبکه‌سازی و توسعه سگوهای کسب و کار با تاکید بر زنجیره سازی	گذار از مونتاژکاری به نوآوری	ورود به محصولات پیچیده‌تر و دارای ارزش افزوده بالاتر	ایجاد بازارهای تجمعی برای بازیگران دانش بنیان	خلق توانمندی نوآوری در بنگاه‌های کوچک و متوسط	بین‌المللی شدن بنگاه‌ها	توسعه ماشین‌سازی پیشرفته، ماشین-آلات و تجهیزات نسل ۴.۰ و نوسازی خطوط تولید	ارتقای تحقیق و توسعه در شرکت‌های بزرگ		هدایت منابع مالی به سمت پیشگامان تحقیق و توسعه
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		بهره‌گیری از صندوق‌های سپرده اجباری-گرنه مشروط	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		بهره‌گیری از صندوق‌های تخصصی خطرپذیر	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		پوشش ریسک تحقیق و توسعه یا بیمه فناوری	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		رفع موانع سرمایه‌گذاری، تولید و محیط کسب و کار بنگاه‌های پیشگام	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		تأمین ارز مورد نیاز برای مواد اولیه، اجزا و قطعات و ماشین‌آلات و تجهیزات خطوط تولید	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		همکاری مشترک در توسعه یک محصول جدید میان یک بنگاه داخلی و یک بنگاه خارجی	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*		به هم‌رسانی با شرکت‌های دانش بنیان (Match-Making)	

برنامه‌های پیشران									راهبردها								
توسعه فناوری‌های نوین در صنایع غذایی	توسعه فناوری‌های نوین مرتبط با صنایع فرهنگی و خلاق	توسعه فناوری نوین در حمل‌ونقل هوایی	افزایش عمق ساخت تجهیزات پزشکی - آزمایشگاهی	توسعه فناوری‌های حوزه آب و انرژی	توسعه فناوری‌های مرتبط با خانه‌های هوشمند و هوش مصنوعی	توسعه فناوری الکترونیک و میکروالکترونیک	هوشمندسازی اکتشاف و بهره‌برداری معادن ایران	توسعه حمل‌ونقل الکتریکی، خودروان و متصل	شبکه‌سازی و توسعه سگوهای کسب‌وکار با تاکید بر زنجیره سازی	گذار از مونتاژکاری به نوآوری	ورود به محصولات پیچیده‌تر و دارای ارزش افزوده بالاتر	ایجاد بازارهای تجمعی برای بازیگران دانش‌بنیان	خلق توانمندی نوآوری در بنگاه‌های کوچک و متوسط	بین‌المللی شدن بنگاه‌ها	توسعه ماشین‌سازی پیشرفته، ماشین-آلات و تجهیزات نسل ۴.۰ و نوسازی خطوط تولید	ارتقای تحقیق و توسعه در شرکت‌های بزرگ	ایجاد کنسرسیوم‌های تحقیق و توسعه ملی و بزرگ‌مقیاس
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	توسعه زیست‌بوم فناوری (تأسیس مراکز فناوری صنعتی/تأسیس مراکز فناوری در قطب‌های دانشی/تأسیس شهرک‌های فناوری/تأسیس بنیادهای فناوری و نوآوری)	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	به‌کارگیری متخصصین خارجی جهت انتقال دانش ضمنی تحقیق و توسعه	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	آموزش دیدن کارکنان فنی بنگاه‌ها توسط یک بنگاه پیشگام داخلی	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	حمایت از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌ویژه از طریق OEM	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	ارتقای مهارت‌های کمیاب حیاتی از طریق هدایت مؤسسات آموزشی	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	ارتقای سطح دانش نیروی انسانی در حوزه تحقیق و توسعه و فناوری	